

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ВІНІЧУК М.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ПВК/ФТ СПФМ

Курс лекцій

Львів – 2023

УДК

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Науково-методичною радою Львівського державного університету
внутрішніх справ
(протокол від 17 квітня 2023 року № 10)

Рецензенти:

Г.В. Миськів, доктор економічних наук, професор

М.І. Копитко, доктор економічних наук, професор

Укладач: **Вінічук М.В.** Організація внутрішньої системи ПВК/ФТ СПФМ
[Електронний ресурс]: курс лекцій. Львів. ЛьвДУВС, 2023. 138 с.

Курс лекцій розроблено з метою надання методичної допомоги під час поглиблення компетентностей щодо вивчення навчальної дисципліни «Організація внутрішньої системи ПВК/ФТ СПФМ».

Для здобувачів та викладачів закладів вищої освіти економічних спеціальностей, наукових установ, суб'єктів господарювання та фахівців, які працюють у сфері фінансового моніторингу. Буде корисним для керівників та фахівців установ – суб'єктів первинного фінансового моніторингу та широкого кола читачів, що зацікавлені особливостями проведення фінансового моніторингу на первинному рівні.

The course of lectures has been developed with the aim of providing methodical assistance during the deepening of competences regarding the study of the academic discipline "Organization of the internal system of PMC/FT of the SPFM".

For applicants and teachers of institutions of higher education in economic specialties, scientific institutions, business entities and specialists working in the field of financial monitoring. It will be useful for managers and specialists of institutions – subjects of primary financial monitoring and a wide range of readers who are interested in the specifics of conducting financial monitoring at the primary level.

УДК

© Вінічук М.В., 2023

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
Тема 1. Належна організація внутрішньої системи ПВК/ФТ установи..	8
1.1. Теоретичні засади здійснення установами фінансового моніторингу..	9
1.2. Зобов'язання у забезпеченні належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу.....	15
1.3. Мета належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу.....	22
Питання для самоконтролю.....	24
Тема 2. Вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ..	25
2.1. Вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ.....	26
2.2. Фінансування розповсюдження ЗМЗ (надання, збір чи використання будь-яких активів для розповсюдження ЗМЗ, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції).....	30
2.3. Активи, що підлягають замороженню.....	31
2.4. Встановлення високого ризику/ дії банку/ установи в частині забезпечення можливості замороження активів терористів.....	34
Питання для самоконтролю.....	36
Тема 3. Порядок призначення та звільнення відповідального працівника установи.....	37
3.1. Процедура призначення та повідомлення про призначення на посаду (звільнення з посади) відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу (або особи, що тимчасово виконує його обов'язки), його права та обов'язки.....	38
3.2. Форма надання інформації про призначення відповідальної особи. Посадові обов'язки та повноваження відповідального працівника. Підготовка персоналу з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу.....	39
3.3. Вимоги до кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу.....	45
Питання для самоконтролю.....	51
Тема 4. Заходи належної перевірки клієнта та порядок ідентифікації, верифікації клієнта (представника клієнта).....	52
4.1. Вимоги щодо здійснення ідентифікації та верифікації юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції та вивчення їх фінансової діяльності, поглибленої перевірки клієнта.....	53

4.2. Порядок зберігання документів про здійснення фінансових операцій та забезпечення конфіденційності інформації щодо ідентифікації осіб, які є учасниками фінансових операцій.....	58
Питання для самоконтролю.....	61
Тема 5. Відповідність системи управління ризиками.....	62
5.1. Обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу застосування ризик-орієнтованого підходу у своїй діяльності.....	63
5.2. Процедура здійснення оцінки власного ризик-профілю з урахуванням специфіки своєї діяльності й факторів впливу.....	63
Питання для самоконтролю.....	71
Тема 6. Порядок моніторингу фінансових операцій, їх реєстрації та здійснення інформаційного обміну з СУО.....	72
6.1. Порядок моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій.....	73
6.2. Зобов'язання платіжної установи використовувати СА з метою виявлення порушень в частині ПВК/ФТ.....	77
6.3. Реєстр фінансових операцій та відомості, що вносяться до нього.....	87
Питання для самоконтролю.....	91
Тема 7. Проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.....	92
7.1. Обов'язковість навчання з питань ПВК/ФТ для всіх категорій працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, які задіяні у заходах захисту, та є адаптованим до конкретних напрямків діяльності.....	93
7.2. Організація навчання працівників.....	96
7.3. Організація підвищення кваліфікації працівників.....	99
7.4. Проведення заходів передбачених програмою.....	103
Питання для самоконтролю.....	108
Тема 8. Санкційні операції суб'єктів первинного фінансового моніторингу.....	109
1.1. Санкційна політика суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ та вимоги, що встановленні Законом про ПВК/ФТ.....	110
1.2. Закон України «Про санкції».....	115
1.3. Організація та функціонування внутрішньобанківської системи управління ризиками ПВК/ФТ, яка забезпечує мінімізацію ризиків уникнення обмежень.....	119
Питання для самоконтролю.....	135
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	136

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Організація внутрішньої системи ПВК/ФТ СПФМ» спрямована на набуття знань і формування у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Фінансова розвідка» шляхом фундаментального вивчення теоретичної платформи щодо створення та належної організації системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Навчальна дисципліна зорієнтована на отримання фахових компетентностей щодо здатностей розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; критично мислити в галузі фінансового моніторингу; використовувати теоретичні засади та методологічні основи, моделі організації моніторингу фінансових операцій.

Вивчення навчальної дисципліни дає можливість здобувачам вищої освіти:

знати: на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування; зобов'язання у забезпеченні належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу; вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ; порядок призначення та звільнення з посади відповідального працівника установи; вимоги щодо здійснення ідентифікації та верифікації юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції та вивчення їх фінансової діяльності, поглибленої перевірки клієнта; обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу застосування ризик-орієнтованого підходу у своїй діяльності; порядок моніторингу фінансових операцій, їх реєстрації та здійснення інформаційного обміну з СУО; санкційні операції суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

вміти: здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності; відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування; застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними; застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування; обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та

оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів; оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів; організовувати внутрішню систему ПВК/ФТ; проводити первинний фінансовий моніторинг; здійснювати ідентифікацію та верифікацію юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції та вивчення їх фінансової діяльності; проводити оцінку власного ризик-профілю з урахуванням специфіки своєї діяльності; моніторити фінансові операції, їх реєстрацію та здійснення інформаційного обміну з СУО; визначати санкційні операції суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Організація внутрішньої системи ПВК/ФТ СПФМ» є формування у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Фінансова розвідка», зокрема, системи фундаментальних теоретичних знань щодо створення та належної організації системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Завдання навчальної дисципліни: вивчення особливостей належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ установи; вимог до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ; порядку призначення та звільнення відповідального працівника установи; заходів належної перевірки клієнта та порядок ідентифікації, верифікації клієнта (представника клієнта); відповідності системи управління ризиками; порядку моніторингу фінансових операцій, їх реєстрації та здійснення інформаційного обміну з СУО; проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ; санкційних операції суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Компетентності, які набувають здобувачі вищої освіти в результаті вивчення навчальної дисципліни: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність приймати обґрунтовані рішення; навички міжособистісної взаємодії; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність використовувати теоретичні засади та методологічні основи, моделі організації моніторингу фінансових операцій; здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності; здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для

діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання; здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію; здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи та страхування; здатність використовувати міжнародні стандарти та нормативи у професійній сфері; здатність діагностувати ризики і загрози та розробляти заходи щодо їх нейтралізації; здатність виявляти фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу; вміння виявляти типові схеми відмивання доходів злочинного походження; здатність ідентифікувати та верифікувати клієнтів й кінцевих бенефіціарних власників.

У результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають отримати наступні *програмні результати навчання*: знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування; здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності; відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування; застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними; застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування; обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів; оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

Тема 1.

НАЛЕЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ПВК/ФТ УСТАНОВИ

ПЛАН

- 1.1. *Теоретичні засади здійснення установами фінансового моніторингу.*
- 1.2. *Зобов'язання у забезпеченні належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу.*
- 1.3. *Мета належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу.*

Ключові слова: *фінансовий моніторинг, суб'єкти первинного фінансового моніторингу, ризики легалізації (відмивання) коштів, система протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, підозрілі фінансові операції.*

Рекомендована література:

1. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations. Updated October 2020. URL: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.
2. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.
3. Глущенко О., Семеген І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.
4. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>
5. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.
6. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.
7. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.
9. Про затвердження Порядку формування та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження

зброї масового знищення. Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 692 URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/31020692.pdf>

10. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

1.1. Теоретичні засади здійснення установами фінансового моніторингу

Посилення ризиків і небезпек використання установ–суб’єктів первинного фінансового моніторингу з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення обумовлює необхідність формування ефективної системи їх запобігання, протидії та мінімізації деструктивного впливу на процеси і явища, що відбуваються в економіці й суспільстві.

В Україні сформована система протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, яка передбачає комплекс механізмів, суб’єктів, об’єктів та інструментів боротьби із зазначеними протиправними діяннями. Крім того, існуюче законодавче та нормативно-правове регулювання дозволяє вживати дієвих заходів задля досягнення бажаних результатів.

Система фінансового моніторингу в Україні складається з первинного та державного рівнів. Суб’єктами державного фінансового моніторингу є (рис. 1.1):

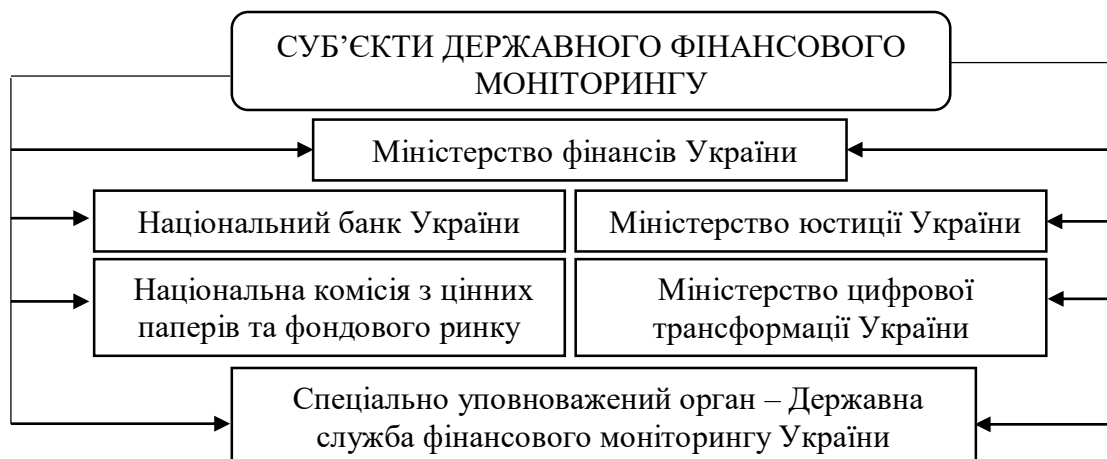

Рис. 1.1. Суб’єкти державного фінансового моніторингу в Україні¹

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та

¹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, є Національний банк України.

Суб'єктами первинного фінансового моніторингу виступають (рис. 1.2):

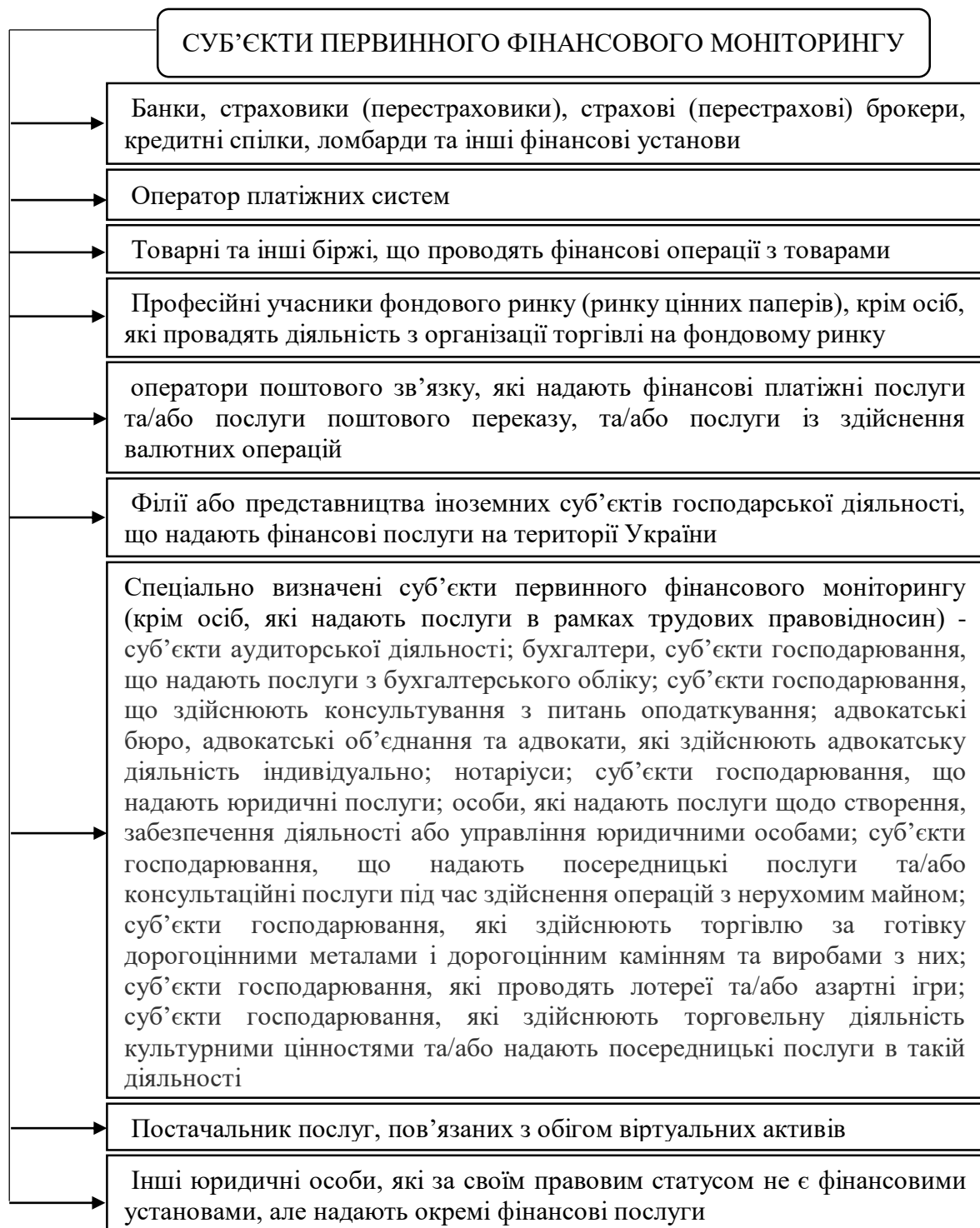

Рис. 1.2. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу в Україні²

² Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

Вагоме місце в системі протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення посідають суб'єкти первинного фінансового моніторингу, діяльність яких спрямовується на запобігання підозрілим фінансовим операціям та на здійснення первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» на законодавчому рівні визначається порядок організації і проведення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення здійснюється державними регуляторами у відповідності до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу³.

Чинне національне антилегалізаційне законодавство трактує первинний фінансовий моніторинг як сукупність заходів, які вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямовані на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційний характеру та масштабу діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Застосування ризик-орієнтованого підходу суб'єктами первинного фінансового моніторингу здійснюється в порядку, визначеному їх внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу, з урахуванням рекомендацій відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу, які згідно із Законом «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження

³ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

зброї масового знищення»⁴, виконують функції державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати оцінку/переоцінку ризиків, у тому числі притаманних його діяльності, документувати їх результати, а також підтримувати в актуальному стані інформацію щодо оцінки ризиків, притаманних його діяльності (ризик-профіль суб'єкта первинного фінансового моніторингу), та ризику своїх клієнтів таким чином, щоб бути здатним продемонструвати своє розуміння ризиків, що становлять для нього такі клієнти (ризик-профіль клієнтів).

Критерії ризиків визначаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу самостійно з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених відповідно:

1) Національним банком України - для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національний банк України відповідно до статті 18 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду;

2) центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, - для інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

При визначенні критеріїв ризиків суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен враховувати типологічні дослідження у сфері запобігання та протидії, підготовлені спеціально уповноваженим органом та оприлюднені ним на своєму веб-сайті, результати національної оцінки ризиків, а також рекомендації суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин), зокрема стосовно таких клієнтів, перелік яких систематизовано на рис. 1.3.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити неприйнятно високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно клієнтів у разі:

1) неможливості виконувати визначені цим Законом обов'язки або мінімізувати виявлені ризики, пов'язані з таким клієнтом або фінансовою операцією;

2) наявності обґрунтованих підозр за результатами вивчення підозрілої діяльності клієнта, що така діяльність може бути фіктивною.

⁴ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-IX#Text>.

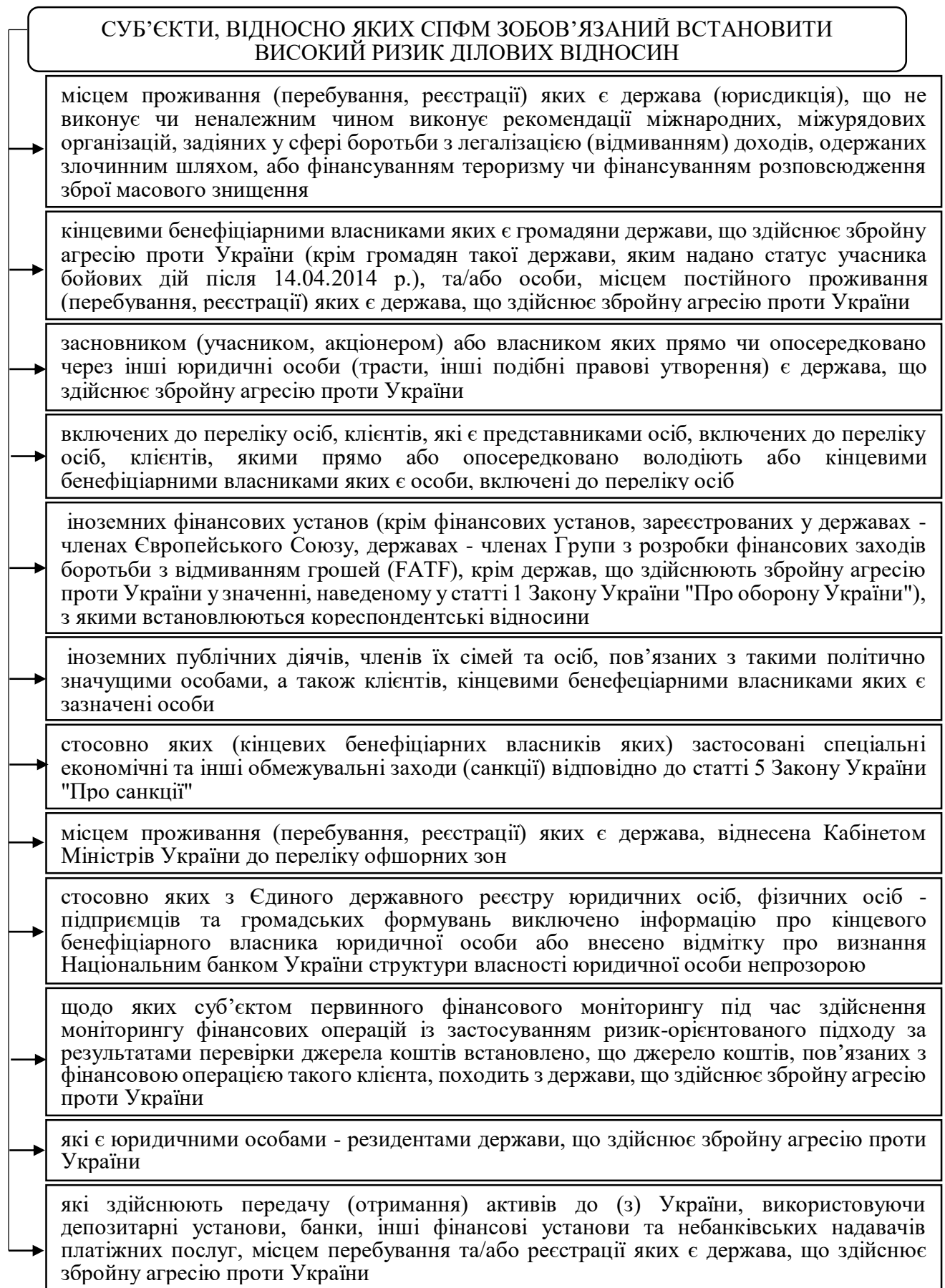

Рис. 1.3. Суб'єкти, відносно яких СПФМ зобов'язаний встановити високий ризик ділових відносин

Проведення первинного фінансового моніторингу забезпечується безпосередньо суб'єктом первинного фінансового моніторингу, його філіями, іншими відокремленими підрозділами та дочірніми компаніями, у тому числі тими, що розташовані в державах, в яких рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, в межах, визначених законодавством такої держави.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу щодо філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх компаній, розташованих у державах, в яких рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, зобов'язаний провести оцінку заходів запобігання та протидії, що здійснюються в таких державах.

У разі якщо здійснення зазначених заходів не дозволяється законодавством такої держави, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний повідомити відповідному суб'єкту державного фінансового моніторингу, що відповідно до цього Закону виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу, про відповідні запобіжні заходи, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу буде вживати для мінімізації ризиків використання діяльності філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх компаній з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу вживає відповідних запобіжних заходів, спрямованих на здійснення посиленних заходів належної перевірки до встановлення ділових відносин з особами або компаніями таких держав; повідомлення спеціально уповноваженого органу про фінансові операції з клієнтами відповідних держав; попередження клієнтів про те, що операції з фізичними або юридичними особами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями у відповідних державах можуть містити ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

1.2.Зобов'язання у забезпеченні належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу

Належна організація внутрішньої системи ПВК/ФТ установи регулюється Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу⁵ розроблене відповідно до Законів України «Про Національний банк України»⁶, «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»⁷, з метою запобігання використанню установ для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Зазначеним Положенням⁸ установлюються загальні вимоги Національного банку України (далі – НБУ) щодо виконання установами вимог законодавства України з питань фінансового моніторингу.

Вимоги цього Положення поширюються на страховиків (перестраховиків), страхових (перестрахових) брокерів, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи (крім фінансових установ та інших юридичних осіб, щодо яких державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії здійснюються іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу); платіжні організації, учасників чи членів платіжних систем, які надають фінансові послуги на підставі відповідних ліцензій чи реєстраційних документів; операторів поштового зв'язку; інші установи, які надають послуги з переказу коштів та здійснення валютних операцій; філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, інших юридичних осіб, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги (далі - установи).

Установа зобов'язана забезпечити належну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу. Метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу є (рис. 1.4):

Установа з метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів:

⁵ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

⁶ Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679–XVI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

⁷ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

⁸ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

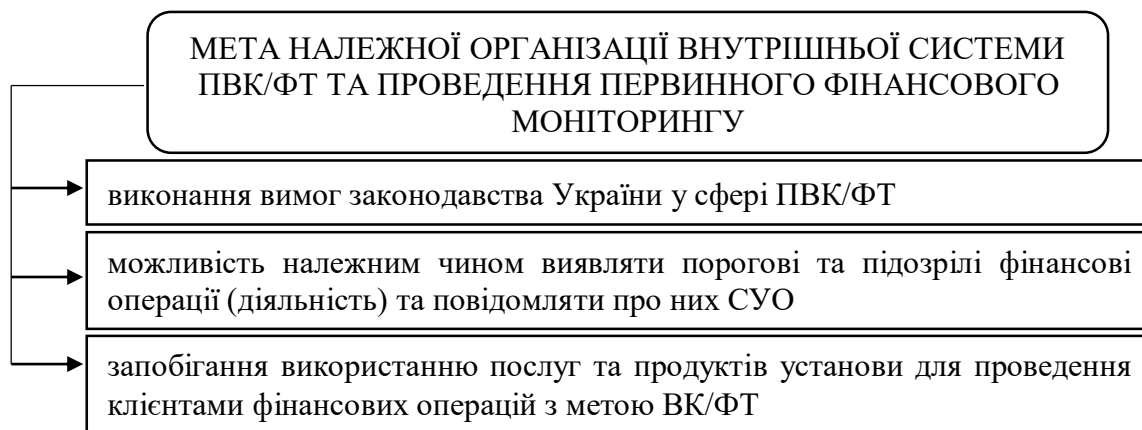

Рис. 1.4. Мета належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу⁹

- 1) призначає відповідального працівника установи згідно з вимогами законодавства України у сфері ПВК/ФТ на рівні керівництва установи;
- 2) забезпечує функціонування системи управління ризиками ВК/ФТ;
- 3) розробляє та затверджує внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ в обсязі, необхідному для ефективного функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ та розуміння працівниками установи своїх обов'язків та повноважень у сфері ПВК/ФТ;
- 4) забезпечує на постійній основі розгляд проблемних та актуальних питань функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ;
- 5) забезпечує достатні ресурси для функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ;
- 6) забезпечує достатню інформованість та обізнаність керівництва установи щодо їхніх обов'язків у сфері ПВК/ФТ, а також щодо притаманних ризик-профілю установи ризиків ВК/ФТ;
- 7) забезпечує інформування керівництва установи щодо важливості дотримання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ з метою забезпечення належної системи управління ризиками, необхідності вжиття дієвих заходів для ефективного запобігання використанню послуг установи з метою ВК/ФТ та розуміння наслідків, на які наражається установа в разі невиконання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;
- 8) забезпечує належну обізнаність та виконання працівниками установи, визначених їм обов'язків у сфері ПВК/ФТ, розуміння такими працівниками своєї відповідальності за невиконання обов'язків та/або бездіяльність;
- 9) запроваджує та постійно вдосконалює систему внутрішнього аудиту (контролю) з питань ПВК/ФТ та/або залучає незалежних аудиторів, зокрема

⁹ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

забезпечує своєчасне виявлення внутрішнім аудитом (контролем) та/або незалежним аудитом проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ;

10) вивчає нові продукти/послуги, включаючи нові канали продажу, використання або розроблення нових технологій для наявних або нових продуктів з метою належної оцінки притаманних їм ризиків ВК/ФТ та належного контролю за ризиками ВК/ФТ для наявних продуктів/послуг;

11) забезпечує на постійній основі проведення навчальних заходів для працівників установи та агентів установи (їх працівників) з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій;

12) забезпечує перевірку наявності бездоганної ділової репутації в усіх працівників установи, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу;

13) створює та забезпечує функціонування дієвої та своєчасної системи ескалації підозр та проблемних питань у сфері ПВК/ФТ та порядку їх розгляду, включно з повідомленням інформації/фактів, що стосуються випадків порушення або можливого порушення законодавства України у сфері ПВК/ФТ, у порядку, передбаченому внутрішніми документами установи;

14) забезпечує своєчасне та в повному обсязі виконання установою обов'язків СПФМ (зокрема виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, замороження активів, пов'язаних з тероризмом та/або його фінансуванню / розповсюдженням зброї масового знищення та/або його фінансуванню, унеможливлення здійснення операцій особами з переліку терористів), включаючи використання СА (за наявності);

15) забезпечує своєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та належний інформаційний обмін з СУО;

16) розробляє та здійснює заходи з НПК з метою розуміння суті діяльності клієнта, мети та очікуваного характеру ділових відносин з ним, що дає змогу установі бути впевненою, що фінансові операції клієнта відповідають наявній в установі інформації про нього, його бізнес, ризик-профіль, включаючи в разі потреби джерела походження його коштів/статків, встановлення КБВ для оперативного виявлення незвичайної поведінки та підозрілих фінансових операцій (діяльності);

17) належно документує дії працівників установи та фіксує події, що стосуються виконання установою обов'язків СПФМ;

18) зберігає всі документи, дані, інформацію (у тому числі відповідні звіти, розпорядження, файли), що стосуються виконання установою обов'язків СПФМ, протягом строків, визначених законодавством України;

19) своєчасно та в повному обсязі надає на запити Національного банку необхідні документи/інформацію/пояснення/аргументи, що належним чином підтверджують виконання установою вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

20) вживає заходів щодо постійного вдосконалення внутрішньої системи ПВК/ФТ.

Установа може створити окремий структурний підрозділ з ПВК/ФТ, який очолює відповідальний працівник установи або який безпосередньо підпорядковується відповідальному працівникові установи, з урахуванням особливостей її організаційної структури. Зазначений підрозділ функціонує відповідно до положення про цей структурний підрозділ, що затверджується відповідно до вимог внутрішніх документів установи.

Відповідальність за неналежну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу несе керівник установи, а також відповідальний працівник установи.

Відповідальний працівник установи не рідше одного разу на місяць інформує керівника установи відповідно до вимог частини п'ятої статті 9 Закону про ПВК/ФТ, а також щодо таких питань у сфері ПВК/ФТ:

1) результатів моніторингу ділових відносин з клієнтами, за підсумками якого виявлена підозріла діяльність клієнтів, та пропозицій щодо вжиття необхідних заходів стосовно таких клієнтів з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ;

2) питань, пов'язаних із пропозиціями щодо відмови в продовженні ділових відносин з клієнтами (у тому числі в разі встановлення клієнту неприйнятно високого рівня ризику);

3) проблемних питань, що виникають в установи під час проведення заходів з НПК;

4) змін у законодавстві України з питань ПВК/ФТ та вжиття установою необхідних заходів у зв'язку з такими змінами (зокрема оновлення внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ) із зазначенням строків ужиття таких заходів;

5) результатів оцінки нових продуктів/послуг установи та притаманних їм ризиків ВК/ФТ;

6) проблемних питань щодо проведення навчальних заходів для працівників установи, агентів установи (їх працівників);

7) проблемних питань, пов'язаних зі встановленням ділових відносин з PERs та/або їх обслуговуванням;

8) інших питань щодо виконання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які потребують розгляду та реагування з метою дотримання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Керівник установи має право делегувати розгляд питань, зазначених у пункті 10 розділу II Положення про здійснення установами фінансового моніторингу про здійснення установами фінансового моніторингу, спеціально створеному окремому комітету або комітету, що вже діє в установі (далі - Комітет).

Повноваження Комітету (у разі створення або за наявності), порядок його формування та прийняття рішень визначаються в положенні про Комітет.

Питання, зазначені в пункті 10 розділу II Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, мають розглядатися на засіданнях Комітету не рідше одного разу на півроку.

Головою окремого комітету може бути керівник установи або відповідальний працівник установи.

Склад і чисельність Комітету формуються та затверджуються розпорядчим актом установи.

Голова та члени Комітету мають право запрошувати до участі в засіданні Комітету керівників і працівників інших підрозділів установи.

Відповідальний працівник установи не рідше одного разу на рік не пізніше I кварталу року, наступного за звітним, звітує виконавчому органу (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівнику установи щодо:

- 1) результатів оцінки ризик-профілю установи;
- 2) питань, пов'язаних зі створенням належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведенням первинного фінансового моніторингу;
- 3) питань, пов'язаних із забезпеченням належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Відповідальний працівник установи повинен постійно підтримувати свої знання з питань ПВК/ФТ на належному рівні, у тому числі шляхом проходження навчання у сфері ПВК/ФТ, а також підвищення кваліфікації в порядку та у строки, встановлені Законом про ПВК/ФТ.

Установа має сприяти підтриманню рівня знань відповідального працівника та забезпечувати проходження ним навчання у відповідних навчальних закладах.

Установи- правонаступники та установи, які реорганізували свої відокремлені підрозділи, зобов'язані забезпечити виконання вимог законодавства України щодо зберігання наявної до реорганізації інформації щодо виконання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, уключаючи результати НПК, інформації про фінансові операції клієнтів та осіб, які брали участь в їх проведенні, і вчасно надавати СУО інформацію у випадках, передбачених Законом про ПВК/ФТ.

Установа на підставі ризик-орієнтованого підходу організовує та проводить відповідно до статті 8 Закону про ПВК/ФТ внутрішні перевірки або незалежний аудит щодо дотримання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Установа має забезпечити:

1) включення до внутрішніх перевірок або незалежного аудиту питань щодо достатності вжитих установою заходів для забезпечення функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ, достатності та ефективності запровадженої СА (за наявності) для виконання установою обов'язків СПФМ, відповідності відповідального працівника установи вимогам, установленим Законом про ПВК/ФТ та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу;

2) наявність звітів за результатами внутрішніх перевірок або незалежного аудиту (за потреби до звітів можуть додаватися висновки та пропозиції щодо усунення недоліків, виявлених за результатами внутрішньої перевірки або незалежного аудиту);

3) здійснення контролю за усуненням порушень, виявлених під час внутрішніх перевірок або незалежного аудиту.

Установа зобов'язана скласти план заходів щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства України та/або недоліків у сфері ПВК/ФТ з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ та недопущення порушень у майбутньому (далі - план зменшення ризиків) не пізніше 15 робочих днів із дати підписання особою(ами), яка(і) здійснювала(и) внутрішню перевірку, звіту за результатами внутрішньої перевірки або отримання установою звіту за результатами незалежного аудиту.

Установа зобов'язана вжити заходів з виконання плану зменшення ризиків у визначені в ньому строки.

Установа зобов'язана подати в електронному вигляді звіт за результатами внутрішньої перевірки або незалежного аудиту із супровідним листом, підписаним КЕП керівника установи, до ДФМ не пізніше двадцятого робочого дня з дня його підписання/отримання із забезпеченням гарантованої його доставки та конфіденційності.

Установа зобов'язана також на вимогу Національного банку подати йому в електронному вигляді план зменшення ризиків із супровідним листом, підписаним КЕП керівника установи.

Національний банк має право надати пропозиції та зауваження до плану зменшення ризиків, які є обов'язковими для врахування та виконання установою.

Платіжна установа зобов'язана запровадити СА, яка має забезпечувати:

1) замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;

2) ведення протоколу роботи кожного з користувачів, захищеного від модифікації. У протоколі мають відображатися початок та завершення роботи кожного з користувачів із зазначенням часу з точністю до секунди;

3) наявність системи захисту інформації, що відповідає вимогам законодавства України у сфері захисту інформації;

4) наявність системи резервного копіювання та зберігання інформації;

5) постійний моніторинг фінансових операцій клієнтів з метою оперативного виявлення індикаторів підозрливості фінансових операцій.

Запроваджена СА платіжної установи має сприяти функціонуванню належної системи управління ризиками ВК/ФТ та бути спрямованою на:

1) забезпечення можливості оперативного опрацювання установою великого обсягу даних щодо клієнтів та їхніх фінансових операцій, використовуючи відповідні алгоритми, сценарії тощо;

2) ефективне витрачання ресурсів установи з метою виконання завдань та обов'язків СПФМ.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана забезпечити процедури перевірки наявності клієнтів у переліках терористів та замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, за допомогою СА (за наявності) або з використанням альтернативних методів, уключаючи методи, які передбачають оброблення інформації в електронному вигляді.

Належна перевірка - заходи, що включають:

- ідентифікацію та верифікацію клієнта (його представника);
- встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутності, у тому числі отримання структури власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, та вжиття заходів з верифікації його особи (за наявності);

- встановлення (розуміння) мети та характеру майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції;

- проведення на постійній основі моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин, щодо відповідності таких фінансових операцій наявній у суб'єкта первинного фінансового моніторингу інформації про клієнта, його діяльність та ризик (у тому числі, в разі необхідності, про джерело коштів, пов'язаних з фінансовими операціями);

- забезпечення актуальності отриманих та існуючих документів, даних та інформації про клієнта;

Посилені заходи належної перевірки – заходи, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу на основі ризик-орієнтованого підходу стосовно клієнтів, ділові відносини з якими (фінансові операції без встановлення ділових відносин яких) становлять високий ризик, є пропорційними виявленим ризикам та спрямовані на їх мінімізацію, у тому числі шляхом збільшення частоти та обсягу дій з моніторингу ділових відносин та збору додаткової інформації щодо ділових відносин.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право здійснювати спрощені заходи належної перевірки щодо клієнтів, ризик ділових відносин з якими (ризик фінансової операції без встановлення ділових відносин яких) є низьким.

При прийнятті рішення про здійснення спрощених заходів належної перевірки суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний пересвідчитися, що ризик ділових відносин з клієнтом (ризик фінансової операції без встановлення ділових відносин) є низьким.

У разі здійснення спрощених заходів належної перевірки суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний проводити моніторинг ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин, достатній для того, щоб мати можливість виявляти фінансові операції, які не відповідають фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта.

Критерії ризику, які мають враховуватися, та дії, що повинні проводитися у ситуаціях, коли здійснюються спрощені заходи належної перевірки, визначають суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана задокументувати опис суті вищезазначених заходів.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана на запит Національного банку надати опис та роз'яснення суті таких заходів (продемонструвати їх роботу за потреби).

Установа подає інформацію для взяття на облік (зняття з обліку) у СУО як СПФМ, а також подає СУО інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншу інформацію, що може бути пов'язана з ВК/ФТ, у порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України.

1.3. Мета належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу

Мета належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу є:

- 1) виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ;
- 2) можливість належним чином виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) та повідомляти про них СУО;
- 3) запобігання використанню послуг та продуктів банку/установи для проведення клієнтами фінансових операцій з метою ВК/ФТ.

Вимоги до єдиних правил із питань ПВК/ФТ групи, що встановлені розділом IV Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, застосовуються до групи, в якій материнською компанією є фінансова установа, яка зареєстрована в Україні.

Група розробляє та впроваджує єдині правила з питань ПВК/ФТ з урахуванням вимог законодавства України, що регулюють питання ПВК/ФТ, які повинні містити особливості здійснення установами заходів із ПВК/ФТ та поширюються на всіх учасників, що входять до такої групи.

Єдині правила з питань ПВК/ФТ групи повинні містити:

1) опис організаційної структури групи в частині забезпечення учасниками групи дотримання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

2) визначення учасників групової системи ПВК/ФТ відповідно до напрямів діяльності учасників групи;

3) порядок обігу та забезпечення конфіденційності інформації між членами групи.

Основними принципами розроблення та ефективною реалізації єдиних правил із питань ПВК/ФТ групи є:

1) забезпечення організації та функціонування ефективної системи ПВК/ФТ членами групи;

2) наявність належної системи управління ризиками ВК/ФТ;

3) наявність належної системи контролю за дотриманням учасниками групи міжнародних стандартів із ПВК/ФТ, законодавства України з питань ПВК/ФТ та єдиних правил із питань ПВК/ФТ;

4) розроблення загальних принципів застосування програмного забезпечення для здійснення аналізу фінансових операцій з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванню, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванню, а також учасниками або вигодоодержувачами за якими є особи, включені до санкційного переліку РНБОУ, інших переліків, визначених групою;

5) запровадження єдиних вимог до порядку обміну та використання учасниками групи інформації у випадках, визначених Законом про ПВК/ФТ, забезпечення конфіденційності обігу такої інформації;

6) розроблення єдиного порядку передавання і зберігання документів та інформації з питань ПВК/ФТ.

Оновлення єдиних правил із питань ПВК/ФТ групи здійснюється на постійній основі, але не пізніше трьох місяців із дня набрання чинності відповідними змінами до законодавства України з питань ПВК/ФТ та/або встановлення групою подій, що можуть вплинути на ризики ВК/ФТ.

Установам, які є учасниками груп, включно з міжнародними групами (материнські компанії яких не є установами, які зареєстровані в Україні), дозволяється здійснювати розкриття та взаємний обмін інформацією, що є таємницею фінансового моніторингу, у межах такої групи (включаючи материнську компанію та інших учасників групи) для забезпечення дотримання групою вимог міжнародних стандартів у сфері ПВК/ФТ за умови, що такі учасники групи дотримуються єдиних правил із питань ПВК/ФТ (включно з процедурами обміну інформацією в межах групи), які забезпечують конфіденційність обігу такої інформації.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити сутність первинного фінансового моніторингу.
2. Охарактеризувати суб'єктів фінансового моніторингу в Україні.
3. Які зобов'язання мають суб'єкти фінансового моніторингу у забезпеченні належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ?
4. Які зобов'язання мають суб'єкти фінансового моніторингу у забезпеченні проведення первинного фінансового моніторингу?
5. Якими нормативними документами регламентується діяльність суб'єктів первинного фінансового моніторингу?
6. Визначити основні проблеми організації внутрішньої системи ПВК/ФТ установи в Україні.
7. Охарактеризувати виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ суб'єктами фінансового моніторингу.
8. Визначити основні можливості належного виявлення порогових та підозрілих фінансових операцій (діяльності) та повідомлень про них СУО.
9. Охарактеризувати методи запобігання використанню послуг та продуктів банку/установи для проведення клієнтами фінансових операцій з метою ВК/ФТ.
10. Окресліть основні заходи щодо запобігання порушень належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ установи.

Тема 2

ВИМОГИ ДО ВНУТРІШНІХ ДОКУМЕНТІВ УСТАНОВИ З ПИТАНЬ ПВК/ФТ

ПЛАН

- 2.1. *Вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ*
- 2.2. *Фінансування розповсюдження ЗМЗ (надання, збір чи використання будь-яких активів для розповсюдження ЗМЗ, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції).*
- 2.3 *Активи, що підлягають замороженню.*
- 2.4. *Встановлення високого ризику/ дії банку/ установи в частині забезпечення можливості замороження активів терористів.*

Ключові слова: *внутрішні документи СПФМ з питань ПВК/ФТ, виконавчі органи, фінансування розповсюдження ЗМЗ, замороження активів, міжнародні санкції, санкційна політика, ризику.*

Рекомендована література:

1. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations. Updated October 2020. URL: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.
2. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.
3. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.
4. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>
5. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.
6. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.
7. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

9. Про затвердження Порядку формування та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 692 URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/31020692.pdf>

10. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

2.1. Вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ

Установа розробляє та затверджує внутрішні документи з метою виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які повинні містити дієві ризик-орієнтовані процедури, порядки, достатні для належної організації та функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ розробляються установою з урахуванням вимог законів України, що регулюють питання ПВК/ФТ, Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Національного банку, прийнятих для виконання та відповідно до цих законів, рекомендацій FATF, результатів національної оцінки ризиків та ризик-профілю установи, рекомендацій Національного банку та типологічних досліджень СУО.

Установа, яка є учасником групи, має право використовувати у своїй діяльності процедури / програми / інші документи з питань ПВК/ФТ, розроблені та затверджені головною (материнською) організацією цієї групи (за умови, що установа може надати такий документ на запит Національного банку).

Основними принципами розроблення та реалізації внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ є (рис. 2.1):

Внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ принаймні мають містити:

1) визначення працівників та/або підрозділів (за наявності) установи, відповідальних за здійснення заходів з НПК, та розподіл обов'язків між ними;

2) порядок дій, який забезпечує здійснення всіх заходів з НПК (зокрема заходів з ідентифікації та верифікації, встановлення КБВ, моніторингу ділових відносин та фінансових операцій, актуалізації даних про клієнта);

3) порядок виявлення PEPs та порядок ужиття щодо них необхідних додаткових заходів;

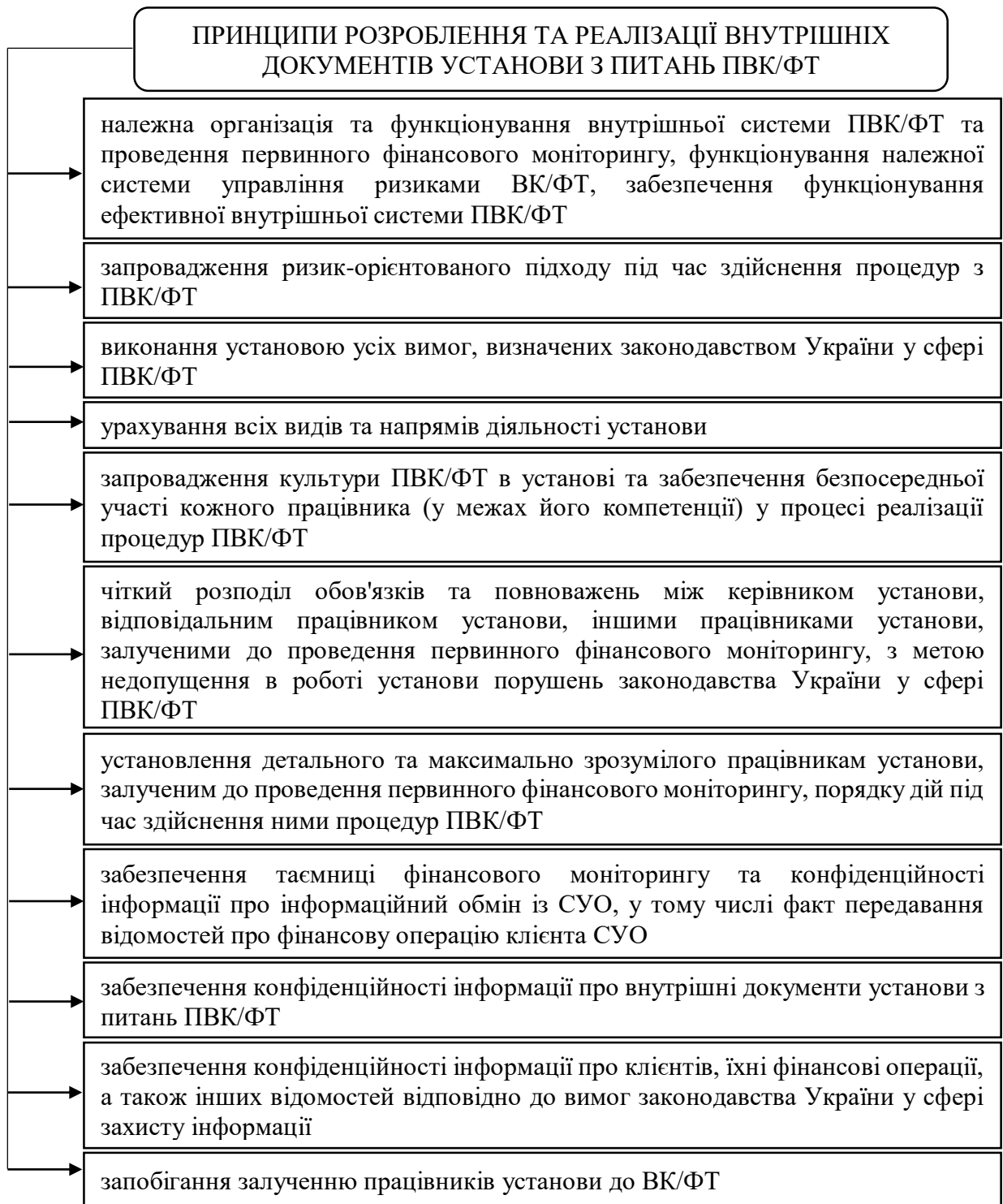

Рис. 2.1. Основні принципи розроблення та реалізації внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ¹⁰

- 4) порядок здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю установи та ризик-профілю клієнтів і вжиття заходів з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ;
- 5) порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрливості фінансових операцій;

¹⁰ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

6) порядок ведення анкети клієнта, переліків клієнтів, зазначених у пункті 61 розділу IV Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, що забезпечить своєчасність, повноту та достовірність унесеної до анкети клієнта або зазначених переліків клієнтів інформації;

7) порядок дій стосовно відмови установи від встановлення (підтримання) ділових відносин / обслуговування, у тому числі шляхом розірвання ділових відносин, відмови від проведення фінансової операції у випадках, передбачених Законом про ПВК/ФТ;

8) порядок виявлення установою розбіжностей між відомостями про КБВ, які містяться в ЄДР, та інформацією, отриманою установою в результаті здійснення НПК;

9) порядок використання інструменту покладання (у разі прийняття установою рішення використовувати цей інструмент);

10) порядок використання установою агентів, проведення навчальних заходів для них (їх працівників) та здійснення контролю за їхньою діяльністю (у разі прийняття установою рішення залучати агентів);

11) порядок унесення відповідної інформації до реєстрів повідомлень;

12) порядок використання СА (за наявності);

13) порядок здійснення інформаційного обміну з СУО та виконання відповідних рішень/доручень СУО;

14) порядок замороження активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;

15) порядок зупинення установою операцій у випадках, визначених Законом про ПВК/ФТ;

16) порядок супроводження установою переказів коштів відповідною інформацією згідно з вимогами, визначеними в статті 14 Закону про ПВК/ФТ (для платіжних установ);

17) порядок контролю за відповідними лімітами в разі використання установою спрощених методів ідентифікації та верифікації клієнта (представника клієнта);

18) порядок забезпечення таємниці фінансового моніторингу, конфіденційності іншої інформації;

19) порядок інформування СБУ у випадках, визначених законодавством України у сфері ПВК/ФТ;

20) порядок проведення навчальних заходів для працівників установи;

21) порядок ознайомлення працівників установи з внутрішніми документами установи з питань ПВК/ФТ;

22) порядок зберігання всіх документів/інформації щодо виконання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ мають враховувати особливості, напрями та специфіку діяльності установи, особливості різних типів клієнтів, а також імплементацію установою ризик-орієнтованого підходу та можуть бути у вигляді одного загального документа або кількох окремих документів.

Установа має забезпечити актуальність внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ, ураховуючи зміни до законодавства України у сфері ПВК/ФТ та події, що можуть вплинути на ризики ВК/ФТ установи.

Установа оновлює внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ на постійній основі, але не пізніше трьох місяців із дня набрання чинності змінами до законодавства України з питань ПВК/ФТ та/або встановлення установою подій, що можуть вплинути на ризики ВК/ФТ.

Установа самостійно визначає та документує порядок віднесення внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ до документів з обмеженим доступом та порядок доступу до них працівників установи і третіх осіб.

Установа забезпечує ознайомлення з внутрішніми документами установи з питань ПВК/ФТ працівників установи (залежно від їхніх посадових обов'язків) під підпис або за допомогою електронних засобів у разі¹¹:

1) приймання працівника на роботу до установи - до початку виконання таким працівником установи посадових обов'язків;

2) затвердження, унесення змін до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ - не пізніше 20 робочих днів із дня затвердження, унесення змін (крім працівників, які протягом цього періоду перебували у відпустці, на лікарняному, у відрядженні, які ознайомлюються не пізніше двох робочих днів з дня виходу на роботу).

Внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ затверджуються виконавчим органом (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівником установи в порядку, визначеному установчими документами установи, за поданням відповідального працівника установи.

Установа зобов'язана не пізніше третього робочого дня з дня отримання запиту Національного банку про надання внутрішніх документів подати ДФМ в електронному вигляді внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ із супровідним листом, підписаним КЕП керівника / відповідального працівника установи.

¹¹ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

2.2. Фінансування розповсюдження ЗМЗ (надання, збір чи використання будь-яких активів для розповсюдження ЗМЗ, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції)

Фінансування розповсюдження зброї масового знищення – дії з надання, збору чи використання будь-яких активів для розповсюдження зброї масового знищення, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції;

Міжнародні санкції – санкції, які визнаються Україною відповідно до міжнародних договорів України або рішень міждержавних об'єднань, міжнародних, міждержавних організацій, участь у яких бере Україна, а також іноземних держав (у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України) щодо замороження активів визначених осіб або обмеження будь-якого доступу до них.

Спеціально визначені СПФМ (рис. 2.2):

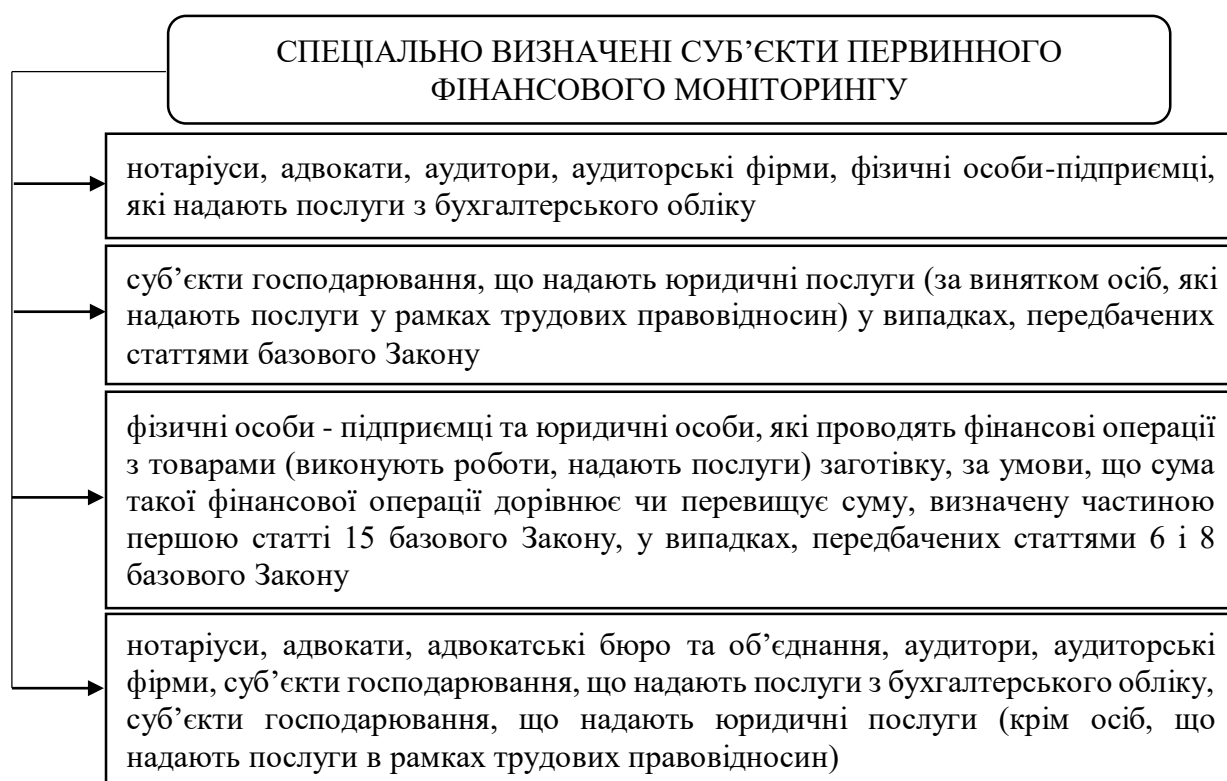

Рис. 2.2. Перелік спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу ¹²

Виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується адвокатами, адвокатськими бюро та об'єднаннями, нотаріусами, особами, які надають юридичні послуги, аудиторами, аудиторськими фірмами,

¹² Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

суб'єктами господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку, у разі, коли вони задіяні у фінансовій операції для свого клієнта щодо:

- купівлі-продажу нерухомості;
- управління активами клієнта;
- управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;
- залучення коштів для утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності та управління ними;
- утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності (включаючи аудит) чи управління ними, а також купівлі-продажу юридичних осіб (корпоративних прав).

Виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна, при підготовці і здійсненні правочинів щодо купівлі-продажу нерухомості, за умови, що сума такої операції дорівнює чи перевищує 400 000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, еквівалентну 400 000 гривень.

Нотаріуси, адвокати, адвокатські бюро та об'єднання, особи, які надають юридичні послуги, аудиторів, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку, можуть не повідомляти спеціально уповноваженому органу про свої підозри у разі, коли відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці, або має привілей на збереження службової таємниці.

2.3. Активи, що підлягають замороженню

Банки можуть заморозити всі активи, що прямо або опосередковано (через інших осіб) перебувають у власності (у спільній власності зокрема) або передаються на користь:

- осіб, включених до переліку, пов'язаного з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (перелік терористів);
- осіб, які здійснюють фінансові операції від імені або за дорученням осіб, включених до переліку терористів;
- осіб, якими прямо або опосередковано володіють фігуранти переліку терористів.

Також можуть заморозити активи, отримані від таких вищезгаданих активів.

На рис. 2.3 доцільно відобразити Види активів, що підлягають замороженню суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Активи, що підлягають замороженню

Замороженню підлягають:

Активи терористів

всі активи, що прямо та/або опосередковано (через інших осіб) перебувають у власності (в тому числі у спільній власності) або передаються на користь:

- осіб, включених до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (далі – **перелік терористів**);
- осіб, які здійснюють фінансові операції від імені або за дорученням осіб, включених до переліку терористів;
- осіб, якими прямо або опосередковано (через інших осіб) володіють або КБВ яких є особи, включені до переліку терористів

активи, отримані від таких активів

(підпункт 3 частини першої статті 1 Закону про ПБК/ФТ)

Рис. 2.3. Види активів, що підлягають замороженню суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Система моніторингу з протидії фінансування тероризму – це система, яка в режимі реального часу виявляє (ще до проведення фінансової операції) пов'язаність фінансової операції з особами з переліку терористів. Функціонування системи забезпечується роботою автоматизованих програмних модулів. Якщо система виявила збіг даних із переліком терористів, банк негайно призупиняє фінансову операцію до її проведення та повідомляє про це Державну службу фінансового моніторингу. Далі проводиться аналіз для підтвердження або спростування збігу даних.

Чинним законодавством України встановлено перелік вимоги щодо замороження активів суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які систематизуємо на рис. 2.4.

Відповідальність банків:

Якщо банк не виконує вимоги щодо протидії фінансування тероризму, він може бути ліквідований.

За законодавством, таке рішення ухвалює Національний банк.

Інші юридичні особи, причетні до фінансування тероризму, можуть ліквідуватися за рішенням суду.

Банки можуть виявляти та оперативну зупиняти операції з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Вимоги законодавства України щодо замороження активів

Фінансування розповсюдження ЗМЗ – надання, збір чи

використання будь-яких активів для розповсюдження ЗМЗ, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції.

(пункт 68 частини першої статті 1 Закону про ПБК/ФТ)

СПФМ зобов'язаний негайно, без попереднього повідомлення клієнта (особи), заморозити активи, пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням ЗМЗ та його фінансуванням **(далі – активи терористів)**.

(частина перша статті 22 Закону про ПБК/ФТ)

Замороження активів

– заборона на здійснення

переказу

розміщення

конвертування

руху

активів терористів на основі резолюцій Ради Безпеки ООН, рішень іноземних держав, суду

(пункт 25 частини першої статті 4 Закону про ПБК/ФТ – узагальнені вимоги щодо)

Рис. 2.4. Вимоги законодавства України щодо замороження активів суб'єктами первинного фінансового моніторингу

За даними Нацбанку, перелік терористів та активів, які підлягають замороженню в рамках боротьби з тероризмом, формує та затверджує Державна служба фінансового моніторингу.

Цей перелік розміщується на сайті Держфінмоніторингу, а банки завантажують і систематично оновлюють його (відповідно до змін, які вносить відомство).

Банки як суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть заморозити усі активи, що прямо або опосередковано (через інших осіб) перебувають у власності (у спільній власності зокрема) або передаються на користь:

- осіб, включених до переліку, пов'язаного з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції (перелік терористів);
- осіб, які здійснюють фінансові операції від імені або за дорученням осіб, включених до переліку терористів;
- осіб, якими прямо або опосередковано володіють фігуранти переліку терористів.

Банки також можуть заморозити активи, отримані від вищезгаданих активів. Про заморожування та розморожування активів банк інформує Держфінмоніторинг та СБУ.

Система моніторингу з протидії фінансуванню тероризму в режимі реального часу виявляє (ще до проведення фінансової операції) пов'язаність фінооперації з особами з переліку терористів.

Функціонування системи забезпечується роботою автоматизованих програмних модулів.

Якщо система виявила збіг даних із переліком терористів, банк негайно призупиняє фінансову операцію до її проведення та повідомляє про це Держфінмоніторинг. Далі проводиться аналіз для підтвердження або спростування збігу даних.

Якщо банк/фінансова установа не виконує вимоги з протидії фінансування тероризму, він може бути ліквідований.

За законодавством, таке рішення ухвалює НБУ. Інші юридичні особи, причетні до фінансування тероризму, можуть ліквідуватися за рішенням суду.

2.4. Встановлення високого ризику/ дії банку/ установи в частині забезпечення можливості замороження активів терористів

Роль наглядових органів у визначенні ситуацій, коли фінансові установи припиняють або обмежують комерційні відносини з клієнтами внаслідок ризиків, або в сприянні практикам, які спрямовані на надання для населення рівного доступу до фінансових послуг і продуктів.

В той час як ризик-орієнтований підхід вимагає, щоб наглядові органи зосереджувалися на сферах із вищим рівнем ризику, інші сфери з нижчим рівнем ризику також потребують їхньої уваги, зокрема тоді, коли відсутність доступу до фінансових продуктів та послуг викликає занепокоєння. Відсутність доступу до фінансових продуктів та послуг становить серйозні ризики ВК/ФТ, оскільки клієнти можуть звернутися до секторів економіки, які не регулюються, або скористатися послугами провайдерів послуг, які можуть не мати надійних заходів контролю ризиків. Коли наглядові органи встановлюють, що установа масштабно та нерозбірливо закриває рахунки клієнтів, або відмовляє у послугах, або не впроваджує заходів спрощеної належної перевірки там, де ризики загалом оцінюють як нижчі, наглядові органи мають визначити, чому ця установа приймає такі рішення.

Як вказано в Керівництві FATF для постачальників послуг із переказу грошових цінностей (опубліковано 2016 року), попри те, що рішення впроваджувати спрощені заходи належної перевірки або встановлювати чи продовжувати відносини з клієнтами вважається для суб'єкта залишається суто комерційним, наглядові органи мають уважно вивчати такі рішення, щоб зрозуміти, чи можуть вони вказувати на потребу в наданні наглядовим органам роз'яснень або у внесенні змін до наглядової діяльності, або чи можуть вони вказувати на сферу з ризиками, які змінюються, або ж ситуація зумовлена такими динамічними обставинами, як от занепокоєння питанням прибутку. У томі разі,

коли рішення обмежити або припинити відносини з клієнтами стосується відсутності розуміння гнучкості ризик-орієнтованого підходу, наглядові органи можуть надавати відповідні керівні вказівки з поясненням того, що таке ризик-орієнтований підхід загалом.

Суб'єкти можуть безладно відмовляти цілим класам клієнтів без будь-якого обґрунтованого та комплексного врахування рівня ризиків клієнтів і відповідних заходів зі зниження ризиків окремих клієнтів у конкретному секторі. Це суперечить рекомендаціям FATF.

Наглядові органи повинні забезпечувати, щоб аналіз та перегляд їх наглядових стратегій відбувався постійно. Під час упровадження наглядової стратегії наглядові органи матимуть можливість сформулювати краще розуміння якості заходів контролю для цілей ПВК/ФТ, наявних у піднаглядних суб'єктів, профілі ризиків ВК/ФТ у певних бізнес-моделях, а також ефективність різних наглядових інструментів. Ці знання варто використовувати для поглиблення загального розуміння ризиків ВК/ФТ одночасно на секторальному рівні та на рівні окремих суб'єктів, спільно з розглядом будь-яких нових ризиків ВК/ФТ або таких, що виникають. Ключовими аспектами для досягнення цього, є вироблення та підтримка інституційної пам'яті.

В подальшому наглядові органи повинні використовувати досвід, отриманий під час виконання завдань наглядової діяльності, з метою підвищення ефективності їх наглядових стратегій та постійного удосконалення й покращення цих методів. Окрім того, оцінку ризиків (разом з процесом планування нагляду), яка здійснюється постійно, не варто проводити окремо, а в тісній співпраці з органами пруденційного нагляду або іншими відповідними підрозділами (чи з іншими наглядовими органами). Будь-які зміни в розумінні ризиків ВК/ФТ та/або пропозиції щодо удосконалення і покращення поєднання застосовуваних наглядових інструментів мають братися до уваги тільки в контексті перегляду всієї стратегії із метою подальшого підсилення та зміцнення наглядового підходу для забезпечення постійної ефективності.

Наглядові органи мають впроваджувати механізми для забезпечення належних та послідовних наглядових оцінок і незалежного прийняття рішень під час здійснення ризик-орієнтованого нагляду для цілей ПВК/ФТ. Наприклад, під час визначення рівня ризиків у секторі або в окремих суб'єктів будь-яке рішення потрібно приймати базуючись на задокументованих результатах оцінок (включаючи результати виїзних і безвиїзних заходів тощо), а також раціональному обґрунтуванню для пояснення запропонованого показника ризику.

Здебільшого наглядові органи, які здійснюють нагляд за більшою і складнішою групою суб'єктів, можуть застосовувати додаткові заходи, щоб забезпечувати послідовність. Наприклад, присвоєні показники ризиків можуть

стати об'єктами перегляду/оскарження з боку працівників наглядового підрозділу, який здійснює нагляд для цілей ПВК/ФТ, однак не були залучені до оцінки. До інших прикладів методів, спрямованих на покращення цілісності оцінок (як на секторальному рівні, так і на рівні суб'єкта), можуть входити колегії наглядових органів, які надають незалежні твердження та забезпечують узгодженість оцінок. Склад таких колегій може охоплювати членів керівництва/представників/фахівців наглядового органу, які не залучені до безпосереднього нагляду за суб'єктом/сектором. Наглядові органи, відповідальні за безпосередній нагляд за суб'єктами, можуть надавати свої результати та рекомендації колегіям наглядових органів, щоб ті здійснили «горизонтальний» огляд із метою забезпечення узгодженості наглядових суджень. Із плином часу в колегії наглядових органів сформується розуміння того, як слід розв'язувати проблеми, пов'язані з наглядовою діяльністю у сфері ПВК/ФТ, а також вони зможуть із користю передати це розуміння наглядовим органам/групам, які бачать ситуацію дещо вужче, через те що вони здійснюють свій нагляд тільки за певними суб'єктами.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити сутність внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ.
2. Які вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ?
3. Які способи фінансування розповсюдження ЗМЗ?
4. Якими нормативними документами регламентується діяльність суб'єктів фінансового моніторингу?
5. Визначити активи, що підлягають замороженню в Україні.
6. Охарактеризувати виконання вимог законодавства України щодо внесення суб'єкта до Переліку терористів.
7. Визначити основні підстави для внесення суб'єкта до Переліку терористів.
8. Охарактеризувати можливості замороження активів терористів.
9. Окресліть основні вимоги законодавства України щодо замороження активів.
10. Які міжнародні санкції передбачені за фінансування розповсюдження ЗМЗ?

Тема 3

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА УСТАНОВИ

ПЛАН

3.1. Процедура призначення та повідомлення про призначення на посаду (звільнення з посади) відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу (або особи, що тимчасово виконує його обов'язки), його права та обов'язки.

3.2. Форма надання інформації про призначення відповідальної особи. Посадові обов'язки та повноваження відповідального працівника.

3.3. Вимоги до кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу.

Ключові слова: відповідальний працівник СПФМ з питань ПВК/ФТ, форма надання інформації, обов'язки відповідального працівника, кваліфікаційні вимоги, посадова особа, відокремлені підрозділи СПФМ.

Рекомендована література:

1. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.
2. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.
3. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>
4. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.
5. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.
6. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.
8. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

3.1. Процедура призначення та повідомлення про призначення на посаду (звільнення з посади) відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу (або особи, що тимчасово виконує його обов'язки), його права та обов'язки

Відповідальний працівник установи призначається в порядку, визначеному установчими документами СПФМ та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу. Посада відповідального працівника установи має рівень керівництва установи. Відповідальний працівник установи безпосередньо підпорядковується керівнику установи та звітує перед ним.

Відповідальним працівником установи / особою, що виконуватиме обов'язки відповідального працівника установи, не може бути голова виконавчого органу (якщо виконавчий орган колегіальний), директор (президент) (якщо виконавчий орган одноосібний) або інша посадова особа, яка здійснює керівництво та управління суб'єктом господарювання відповідно до законодавства та установчих документів (обмеження не застосовується до мікропідприємств).

Відповідальний працівник установи повинен мати бездоганну ділову репутацію та відповідати кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу. Відповідно до частини першої статті 6 Закону СПФМ з урахуванням вимог законодавства, нормативно-правових актів Міністерства фінансів України та інших СДФМ призначає відповідального працівника. Не зобов'язані призначати відповідального працівника спеціально визначені СПФМ, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи (фізичні особи – підприємці, нотаріуси, адвокати, аудиторі), а також юридичні особи, які проводять фінансові операції з товарами (виконують роботи, надають послуги) за готівку, за умови, що сума такої фінансової операції дорівнює чи перевищує 400 тис. грн.¹³

Відповідальний працівник призначається в порядку, установленому установчими та/або внутрішніми документами СПФМ, до дня здійснення першої фінансової операції. При цьому фінансова операція – це будь-які дії щодо активів (кошти, майно, майнові і немайнові права), здійснені за допомогою СПФМ.

У разі наявності у СПФМ відокремлених підрозділів, керівник суб'єкта призначає відповідального працівника у відокремленому підрозділі. Водночас у регулюванні цього питання існує ряд особливостей, установлених деякими СДФМ.

Згідно з вимогами Національного банку України відповідальний працівник відокремленого підрозділу призначається в разі, якщо ведення реєстру фінансових

¹³ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

операцій та/або повідомлення Держфінмоніторингу про фінансові операції здійснює відокремлений підрозділ банку.

Відповідно до вимог Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, одна і та сама особа не може бути призначена одночасно відповідальним працівником страховика і відокремленого підрозділу такої установи, а також у декількох відокремлених підрозділах, які мають право здійснювати розрахунково-касові операції, а в інших установах одна й та сама особа не може бути одночасно призначена відповідальним працівником установи і відокремлених підрозділів, якщо вони розташовані поза межами однієї адміністративно-територіальної одиниці.

В інших установах (крім страховиків), які у сфері фінансового моніторингу регулюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (кредитні спілки, ломбарди та інші), має бути призначений один відповідальний працівник у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці (області, міста Київ, Севастополь).

Відповідальний працівник має бути призначений за посадою на рівні керівництва СПФМ.

3.2. Форма надання інформації про призначення відповідальної особи.

Посадові обов'язки та повноваження відповідального працівника

Особа, уперше призначена на посаду відповідального працівника, повинна пройти відповідне навчання протягом двох місяців з дня призначення на посаду або покладення обов'язків. Перелік навчальних закладів, які мають право проводити навчання відповідальних працівників, визначається окремо кожним СДФМ.

Після набрання чинності новим Законом кожен СДФМ установлюватиме окремо кваліфікаційні вимоги до відповідального працівника, а також вимоги щодо перевірки СПФМ відповідності кваліфікаційним вимогам кандидатів на посади відповідальних працівників. Згідно з вимогами нового Закону особа, уперше призначена на посаду відповідального працівника повинна буде пройти відповідне навчання протягом трьох місяців із дня призначення. Навчання / підвищення кваліфікації буде проходити не рідше одного разу на три роки на базі відповідного навчального закладу, що належить до сфери управління Держфінмоніторингу або в інших навчальних закладах, які уклали відповідну угоду з Держфінмоніторингом.

Правовий статус відповідального працівника визначений у статті 7 Закону.

До повноважень відповідального працівника СПФМ, зокрема, належать (рис. 3.1):

Рис. 3.1. Основні повноваження відповідального працівника СПФМ¹⁴

¹⁴ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

Відповідальний працівник незалежний у своїй діяльності, підзвітний тільки керівнику СПФМ і зобов'язаний не рідше одного разу на місяць інформувати в письмовій формі керівника СПФМ про заходи, вжиті у сфері ПВК/ФТ. Згідно з вимогами нового Закону звіт подається керівнику не пізніше останнього робочого дня звітного місяця.

Звіт, що подається керівнику, має містити інформацію щодо (рис. 3.2):

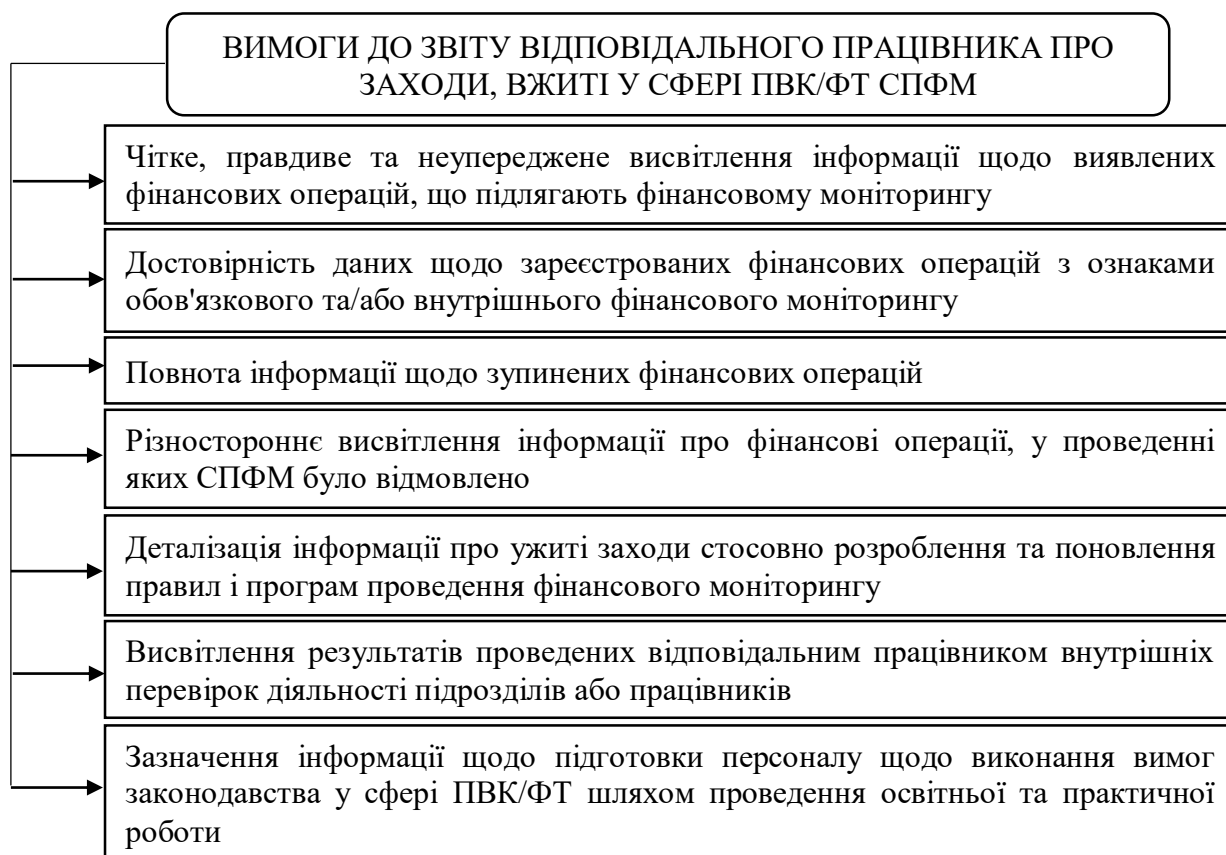

Рис. 3.2. Основні вимоги до звіту відповідального працівника про заходи, вжиті у сфері ПВК/ФТ СПФМ¹⁵

Крім зазначених вище вимог до відповідальних працівників, деякими СДФМ встановлено ще ряд специфічних.

Національний банк України.

Відповідно до пункту 9.1 Положення про здійснення установами фінансового моніторингу про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107, Національний банк України з метою визначення рівня фахової та професійної підготовки, особистих якостей і здібностей, необхідних для забезпечення ефективного виконання банком вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ, здійснює

¹⁵ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

погодження кандидатури відповідального працівника банку (крім відокремленого підрозділу банку).

Згідно з пунктом 9.5 Положення про здійснення установами фінансового моніторингу¹⁶ банк має право призначити на посаду відповідального працівника банку особу, яка відповідає таким кваліфікаційним вимогам (рис. 3.3):

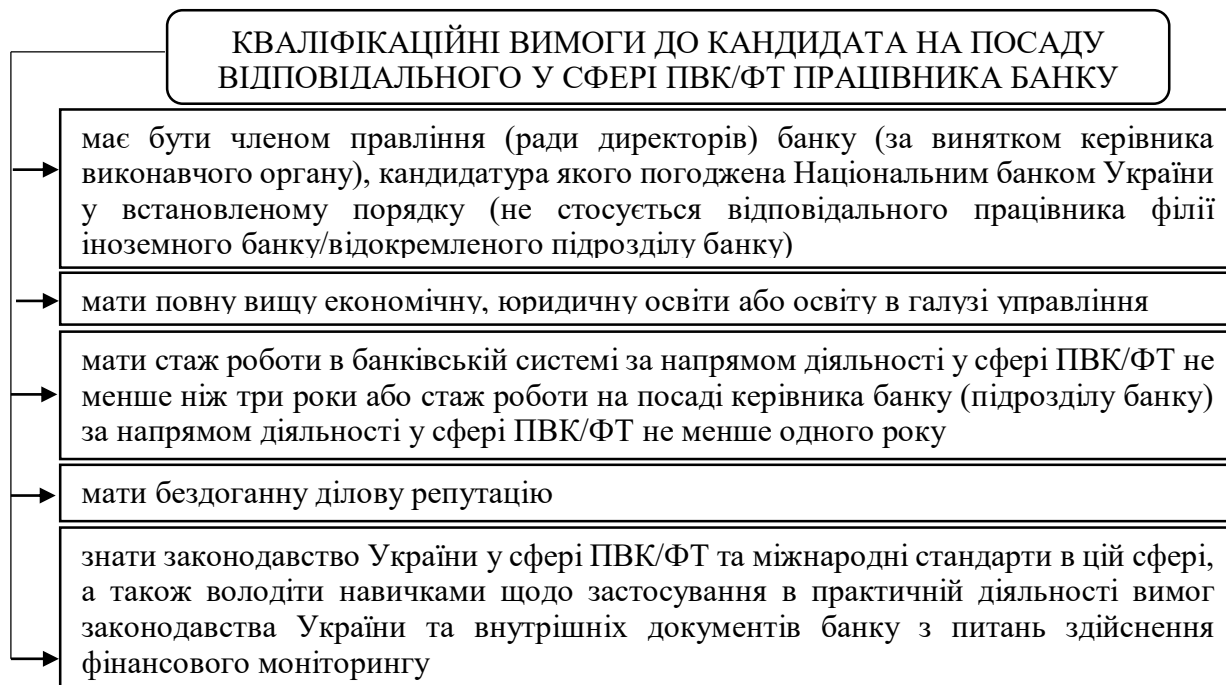

Рис. 3.3. Кваліфікаційні вимоги до кандидата на посаду відповідального у сфері ПВК/ФТ працівника банку¹⁷

При цьому особа, яка виконуватиме обов'язки відповідального працівника в разі його тимчасової відсутності (у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відпусткою, відрядженням, відстороненням від посади згідно з рішенням Національного банку України, відстороненням від роботи в передбачених законодавством України випадках), має відповідати таким вимогам: мати повну вищу економічну, юридичну освіту або освіту в галузі управління, мати бездоганну ділову репутацію та знати законодавство у сфері ПВК/ФТ та міжнародні стандарти в цій сфері.

Водночас Національним банком України досить детально окреслені обставини, які свідчать про відсутність у відповідального працівника бездоганної ділової репутації, а саме:

- наявність судимості, не погашеної і не знятої в установленому законодавством порядку;

¹⁶ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

¹⁷ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

- наявність факту застосування до особи адміністративного стягнення за порушення законодавства України щодо банківської діяльності та/або з питань ПВК/ФТ, якщо не минув один рік із дня закінчення виконання стягнення;
- за пред'явленим обвинуваченням у вчиненні злочину не встановлено складу злочину, але виявлено порушення вимог Закону, Закону про банки або нормативно-правових актів Національного банку України;
- невиконання зобов'язань з оплати боргу щодо будь-якого банку або іншої юридичної чи фізичної особи;
- незаконні дії в минулому, що призвели до банкрутства або ліквідації банку чи іншої юридичної особи;
- звільнення у зв'язку з виданим розпорядженням Національного банку України чи на вимогу іншого державного органу (у тому числі іноземного);
- звільнення на підставі пунктів 2 – 4, 7, 8 частини першої статті 40 та статті 41 Кодексу законів про працю України (протягом останніх п'яти років);
- позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю в порядку, передбаченому Кримінальним кодексом України.

Порядок погодження Національним банком України кандидатури відповідального працівника банку включає (рис. 3.4):

Рис. 3.4. Порядок погодження Національним Банком України кандидатури відповідального працівника банку¹⁸

Крім того, Національний банк України здійснює погодження звільнення з посади відповідального працівника банку (крім відокремленого підрозділу банку) у разі розірвання трудового договору за ініціативою банку.

Слід зауважити, що на сьогодні це єдиний державний регулятор, який здійснює погодження призначення / звільнення відповідального працівника.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

¹⁸ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

Відповідно до вимог Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку:

- відповідальний працівник має працювати за основним місцем роботи;
- у разі призначення відповідальним працівником керівника СПФМ перевірка його ділової репутації здійснюється відповідним органом управління СПФМ, засновниками, або працівником(ами) підрозділу внутрішнього аудиту, або окремою посадовою особою, що проводить внутрішній аудит (контроль) ліцензіата;
- одна й та сама особа не може бути одночасно призначена відповідальним працівником СПФМ і відокремленого підрозділу, а також одночасно в декількох відокремлених підрозділах;
- підтвердження бездоганної ділової репутації кандидата на посаду відповідального працівника за результатами її перевірки оформлюється письмовим висновком. Письмовий висновок має містити відомості щодо ділової репутації кандидата на посаду відповідального працівника, перелік та реквізити документів, на підставі яких проведено перевірку ділової репутації. Висновок підписується або керівником СПФМ, або особами, які робили перевірку ділової репутації, або затверджується відповідним органом управління СПФМ.

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку встановлено чіткий перелік вимог до особи, що виконує обов'язки відповідального працівника в разі його відсутності. Така особа повинна відповідати таким вимогам (рис. 3.5):

Рис. 3.5. Кваліфікаційні вимоги до кандидата на посаду відповідального у сфері ПБК/ФТ працівника, що висуваються Національною Комісією з цінних паперів та фондового ринку¹⁹

¹⁹ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

3.3.Вимоги до кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу

Кваліфікаційними вимогами щодо відповідального працівника установи є вимоги щодо професійної придатності відповідального працівника установи, а також щодо відсутності фактів, передбачених Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу.

Ознаками небездоганної ділової репутації відповідального працівника установи є:

1) наявність в особи судимості, яка не погашена та не знята в установленому законом порядку;

2) позбавлення особи права займати певні посади або займатися певною діяльністю згідно з вироком або іншим рішенням суду (застосовується впродовж строку дії такого покарання);

3) наявність факту, що особа була керівником, головним бухгалтером або власником істотної участі в установі не менше шести місяців протягом одного року, що передує прийняттю рішення відповідним державним органом про застосування заходу впливу у вигляді:

- відкликання/анулювання всіх ліцензій в установі (застосовується протягом п'яти років з дня прийняття рішення відповідним державним органом про відкликання/анулювання ліцензії);

- відсторонення керівництва від управління установою та призначення тимчасової адміністрації в установі в разі встановлення порушень установою законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг (застосовується протягом п'яти років з дня прийняття рішення відповідним державним органом про відсторонення керівництва від управління установою та призначення тимчасової адміністрації);

4) наявність факту, що особа була керівником, головним бухгалтером або власником істотної участі в установі не менше шести місяців, якщо таку установу в цей період або протягом одного року після цього було визнано банкрутом та/або піддано процедурі примусової ліквідації (застосовується протягом 10 років з дня визнання установи банкрутом або початку процедури примусової ліквідації).

Вимогами щодо професійної придатності відповідального працівника установи є (рис. 3.6):

Особа, яка вперше призначається на посаду відповідального працівника установи та/або не проходила навчання у сфері ПВК/ФТ протягом останніх трьох років, може бути призначена на посаду відповідального працівника установи без наявності документа, зазначеного в підпункті 3 пункту 76 розділу V цього Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, за умови проходження нею навчання у сфері ПВК/ФТ протягом трьох місяців з дня її

призначення на посаду відповідального працівника установи та отримання документа про проходження навчання у сфері ПВК/ФТ.

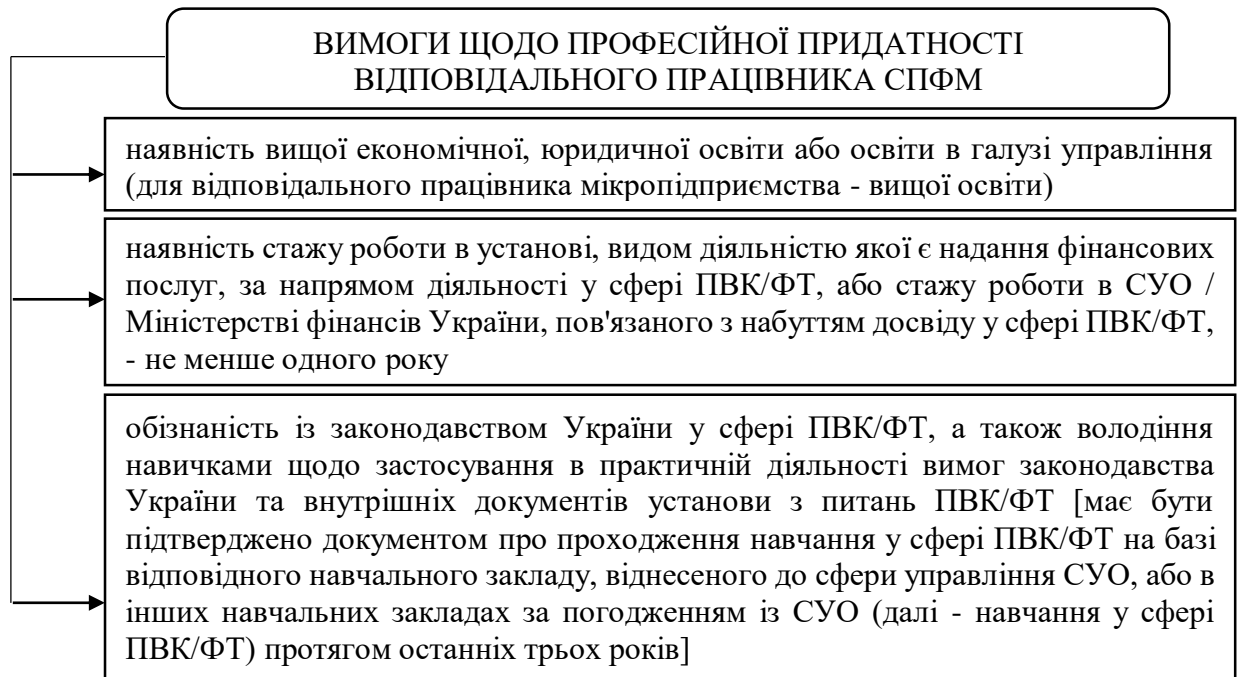

Рис. 3.6. Вимоги щодо професійної придатності відповідального працівника СПФМ²⁰

Щодо відповідального працівника установи повинні бути відсутні такі факти (рис. 3.7):

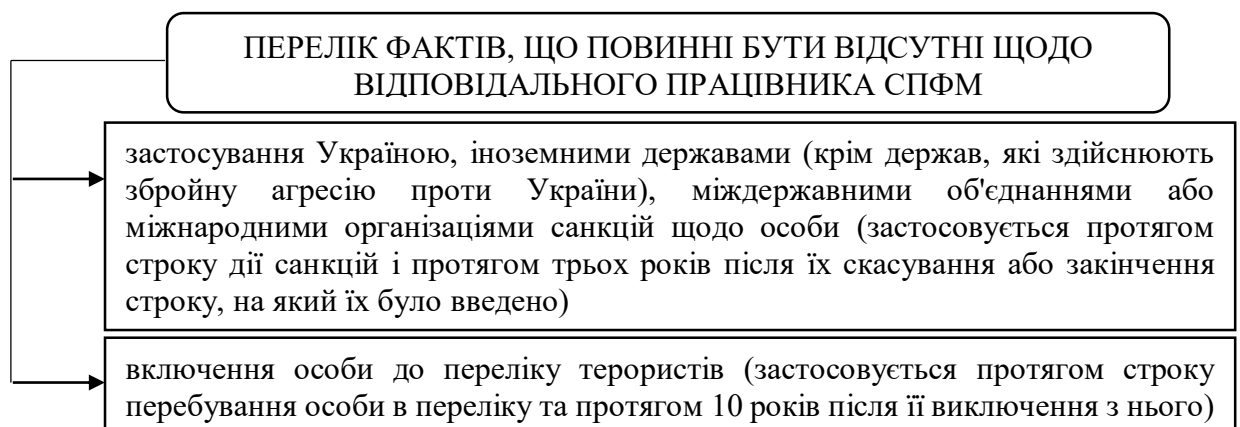

Рис. 3.7. Перелік фактів, що повинні бути відсутні щодо відповідального працівника СПФМ²¹

²⁰ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

²¹ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

Установа перевіряє ділову репутацію особи та її відповідність кваліфікаційним вимогам, установленим цим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, на підставі таких документів:

1) оригінали документів для ідентифікації особи, що дають змогу встановити відомості, зазначені в пункті 1 частини восьмої та в пункті 1 частини дев'ятої статті 11 Закону про ПВК/ФТ;

2) документи для оцінки ділової репутації особи, включаючи довідку компетентного органу країни постійного місця проживання фізичної особи про те, є чи немає в неї судимості;

3) документи для оцінки відповідності особи вимогам щодо професійної придатності, включаючи оригінали офіційних документів з інформацією про:

- вищу освіту особи;
- проходження особою навчання у сфері ПВК/ФТ (за наявності);
- попередні місця роботи особи [наприклад, трудова книжка (за наявності)].

Установа, якщо немає можливості встановити відповідність професійної придатності особи на підставі іноземного документа про освіту або справжність цього документа чи статус навчального закладу, має право вимагати надання рішення уповноваженого державного органу України щодо визнання в Україні такого іноземного документа про освіту.

Установа зобов'язана перевірити особу, яка є кандидатом на посаду відповідального працівника установи, щодо її відповідності вимогам Закону про ПВК/ФТ та Положення про здійснення установами фінансового моніторингу в порядку, визначеному внутрішніми документами установи, до її призначення.

Установа в результаті такої перевірки має впевнитися у наявності/відсутності в особи бездоганної ділової репутації та про її відповідність/невідповідність кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, на підтвердження чого установою складається письмове рішення (висновок), яке(ий) підписується головою виконавчого органу (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівником установи [далі - рішення (висновок)].

Установі забороняється призначати відповідальним працівником установи особу, щодо якої виявлено ознаки небездоганної ділової репутації та яка не відповідає кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу.

Відповідальний працівник установи зобов'язаний протягом усього часу, упродовж якого він зберігає свій статус, відповідати вимогам, установленим Законом про ПВК/ФТ та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу.

Установа зобов'язана здійснювати постійний контроль за відповідністю відповідального працівника установи вимогам, установленим Законом про ПВК/ФТ та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу.

Установа не рідше одного разу на рік зобов'язана перевіряти відповідального працівника установи щодо його відповідності вимогам Закону про ПВК/ФТ та Положення про здійснення установами фінансового моніторингу в порядку, визначеному внутрішніми документами установи, та складати за результатами такої перевірки рішення (висновок).

Установа призначає особу, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника установи (у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відпусткою, відрядженням), у встановленому установчими документами установи та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу порядку строком до чотирьох місяців.

Установа покладає тимчасове виконання обов'язків відповідального працівника установи на особу, яка має бездоганну ділову репутацію та відповідає кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу.

На особу, яка тимчасово виконує обов'язки відповідального працівника установи, покладаються всі обов'язки та надаються всі права відповідального працівника установи, передбачені в Законі про ПВК/ФТ, Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу і внутрішніми документами установи з питань ПВК/ФТ.

Установа після звільнення з посади відповідального працівника установи / відсторонення від роботи згідно з рішенням Національного банку / відсторонення від роботи в інших передбачених законодавством України випадках зобов'язана не пізніше наступного робочого дня призначити іншого відповідального працівника установи.

Допускається в разі звільнення/відсторонення від роботи відповідального працівника установи призначення установою особи, яка виконуватиме обов'язки відповідального працівника установи на строк перевірки установою ділової репутації та відповідності кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, кандидата на посаду відповідального працівника установи, який не повинен перевищувати двох місяців.

Установа зберігає всі документи, на підставі яких нею проводилася перевірка ділової репутації відповідального працівника установи та його відповідності кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, а також рішення (висновок) протягом строків, визначених законодавством України.

Установа зобов'язана на запит Національного банку надати документи, на підставі яких нею проводилася перевірка ділової репутації відповідального працівника установи та його відповідності кваліфікаційним вимогам, установленим Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, а також рішення (висновок) та забезпечити роз'яснення (за потреби) суті заходів, які здійснювалися установою з метою перевірки відповідального працівника установи.

Установа несе відповідальність за належну перевірку ділової репутації відповідального працівника установи та його відповідності кваліфікаційним вимогам, установленим Законом про ПВК/ФТ та Положенням про здійснення установами фінансового моніторингу, достовірність інформації, на підставі якої прийнято рішення (висновок), та яка викладена у рішенні (висновку).

Вимоги до кваліфікації відповідального працівника затверджені наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2013 № 1118. Дія зазначених Вимог поширюється на всіх СПФМ (крім банків).

Згідно з пунктом 2 зазначених Вимог посада на рівні керівництва СПФМ (керівна посада) – посада, що передбачає здійснення функцій управління СПФМ загалом та всіма його підрозділами або управління окремими (окремим) підрозділами (підрозділом) СПФМ.

Тобто відповідальним працівником може бути особа, яка є керівником СПФМ або керівником окремого структурного підрозділу СПФМ. При цьому, у разі потреби, може бути створено окремий структурний підрозділ з питань фінансового моніторингу (відділ, управління, департамент), який має очолити відповідальний працівник.

На час відсутності (відпустки, відрядження, хвороби) відповідального працівника або неможливості виконання покладених на нього обов'язків призначається особа, що тимчасово виконує його обов'язки. Строк виконання обов'язків не може перевищувати чотирьох місяців безперервно. На вказану особу поширюються права та обов'язки, установлені для відповідального працівника.

Відповідальний працівник повинен відповідати таким вимогам:

- мати бездоганну ділову репутацію (сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про відповідність її діяльності вимогам законодавства, а також про належні професійні, управлінські здібності та відсутність в особі судимості за корисливі злочини і за злочини у сфері господарської діяльності, не знятої або не погашеної в установленому законом порядку);

- вільно володіти державною мовою;
- мати вищу освіту;

- мати досвід роботи не менше одного року у відповідній сфері діяльності СПФМ або не менше одного року досвіду роботи у сфері ПВК/ФТ.

Якщо особа була керівником, членом керівного органу або головним бухгалтером юридичної особи – учасника ринку фінансових послуг та під час перебування цієї особи на вказаній посаді юридичну особу було визнано банкрутом чи до неї застосовано захід впливу (санкцію) органу, який здійснює регулювання відповідного ринку фінансових послуг, у вигляді відсторонення керівництва від управління юридичною особою – учасника ринку фінансових послуг, анулювання ліцензії на здійснення відповідного виду діяльності й від цього моменту минуло менше десяти років, таку особу може бути призначено відповідальним працівником тільки за погодженням з відповідним СДФМ.

Відповідальний працівник повинен знати законодавство України та міжнародні стандарти у сфері ПВК/ФТ і володіти навичками щодо застосування в практичній діяльності:

- правил та програм проведення фінансового моніторингу;
- порядку виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначаються для ФТ;
- порядку ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції, та отримання і зберігання документів, що стосуються ідентифікації осіб, та документації про здійснення фінансової операції;
- порядку реєстрації СПФМ фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу;
- порядку зупинення фінансових операцій;
- порядку подання Держфінмоніторингу інформації про фінансові операції, щодо яких є мотивовані підозри, що вони пов'язані з ВК/ФТ;
- порядку підготовки персоналу СПФМ з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу;
- критеріїв оцінки ризику проведення операцій, що можуть бути пов'язані з ВК/ФТ;
- порядку повідомлення правоохоронних органів про фінансові операції, щодо яких є підозри, що вони пов'язані, стосуються чи призначені для ФТ;
- вимог щодо запобігання розголошенню інформації, яка надається Держфінмоніторингу, іншої інформації з питань фінансового моніторингу, зокрема про факт її подання;
- інших вимог, що покладаються на СПФМ відповідно до законодавства у сфері ПВК/ФТ.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити особливості призначення на посаду відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу.
2. Визначити особливості звільнення з посади відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу.
3. Які вимоги до надання інформації про призначення відповідальної особи?
4. Які повноваження відповідального працівника Установи?
5. Які посадові обов'язки відповідального працівника Установи?
6. Які особливості підготовки персоналу з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу?
7. Визначити вимоги до кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу в Україні.
8. Охарактеризувати виконання вимог законодавства України щодо відповідності кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу.

Тема 4

ЗАХОДИ НАЛЕЖНОЇ ПЕРЕВІРКИ КЛІЄНТА ТА ПОРЯДОК ІДЕНТИФІКАЦІЇ, ВЕРИФІКАЦІЇ КЛІЄНТА (ПРЕДСТАВНИКА КЛІЄНТА)

ПЛАН

4.1. *Вимоги щодо здійснення ідентифікації та верифікації юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції та вивчення їх фінансової діяльності, поглибленої перевірки клієнта.*

4.2. *Порядок зберігання документів про здійснення фінансових операцій та забезпечення конфіденційності інформації щодо ідентифікації осіб, які є учасниками фінансових операцій.*

Ключові слова: *ідентифікація, верифікація, юридичні особи, фізичні особи, фінансові операції, перевірка клієнта, конфіденційність, протидія легалізації (відмиванню) коштів.*

Рекомендована література:

2. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

3. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.

4. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>

5. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

6. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

7. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>

8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

9. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

4.1. Вимоги щодо здійснення ідентифікації та верифікації юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції та вивчення їх фінансової діяльності, поглибленої перевірки клієнта

Установа–СПФМ зобов'язана здійснювати належну перевірку нових та наявних клієнтів у випадках, передбачених у статті 11 Закону про ПВК/ФТ²². Заходи щодо ідентифікації та верифікації клієнта (представника клієнта) здійснюються установою в порядку, визначеному в додатку 2 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу (далі - Положення).

Встановлення КБВ та верифікація його особи здійснюється установою в порядку, визначеному в додатку 4 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу²³.

Оцінка ризику ділових відносин (проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом є складовою частиною НПК.

Установа до встановлення ділових відносин (проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом має встановити (зрозуміти) мету та характер майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції на підставі отриманої від такого потенційного клієнта необхідної інформації. З цією метою установа, керуючись ризик-орієнтованим підходом, зокрема з'ясує:

- 1) суть, масштаб та вид діяльності клієнта - юридичної особи, ФОП, трасту або іншого подібного правового утворення;
- 2) розмір доходів / соціальний стан клієнта - фізичної особи;
- 3) вид послуг/продуктів, за якими клієнт звертається до установи;
- 4) орієнтовний обсяг фінансових операцій, які планує проводити клієнт в установі.

Установа, використовуючи ризик-орієнтований підхід, під час здійснення НПК щодо юридичної особи, трасту або іншого подібного правового утворення здійснює ретельний аналіз інформації про клієнта з метою виявлення критеріїв ризику, що можуть свідчити про те, що потенційний клієнт є компанією-оболонкою, визначених у додатку 18 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу.

Установа в разі виявлення відповідних критеріїв ризику з метою підтвердження/спростування того, що потенційний клієнт є компанією-оболонкою, зобов'язана отримати та проаналізувати додаткові документи та/або інформацію, що можуть уточнити/роз'яснити наявність/відсутність відповідних підстав для підозри установи, наприклад:

²² Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

²³ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

1) про фінансову звітність, підтверджену незалежним зовнішнім аудитом, яка розкриває суть та зміст фінансових операцій, що здійснюються клієнтом, та дає змогу встановити відповідність прибутку (доходу) / обороту його господарській діяльності;

2) що підтверджують фактичний рух товарів, надання послуг, виконання робіт під час здійснення господарської діяльності;

3) що підтверджують ведення господарської діяльності основними контрагентами потенційного клієнта;

4) що підтверджують сплату податку на прибуток (доходи);

5) що підтверджують найм осіб на умовах трудового договору (договору про найм персоналу або договору про надання послуг аутсорсингу), до посадових обов'язків яких належить організація та забезпечення здійснення господарської діяльності, з урахуванням відповідності таких обов'язків виду діяльності потенційного клієнта, обсягам його фінансових операцій;

6) що підтверджують наявність виробничих/офісних приміщень, інших активів, достатніх для ведення потенційним клієнтом відповідного виду господарської діяльності (правовстановлюючий документ або договір оренди приміщення/устаткування);

7) що підтверджують наявність офісних приміщень у потенційного клієнта за адресою масової реєстрації.

Перелік вищезазначених документів/інформації не є вичерпним. Установа може самостійно визначити інші документи/інформацію, які на її розсуд є достатніми для підтвердження того, що потенційний клієнт не є компанією-оболонкою, за умови, що обсяг такої інформації є достатнім для проведення належного аналізу інформації щодо клієнта та прийняття відповідного обґрунтованого рішення.

Вимоги пункту 6 додатка 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу²⁴ не поширюються на юридичних осіб, які є холдинговими компаніями або їх корпоративними підприємствами, за умови, що структура власності холдингової компанії є прозорою, дає змогу визначити КБВ (або впевнитись у їх відсутності) та суть господарської діяльності такої юридичної особи є повністю зрозумілою установі.

Якщо отримані установою документи та/або інформація, визначені в пункті 6 додатка 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, не є достатніми для спростування установою того, що потенційний клієнт є компанією-оболонкою (а також, якщо потенційний клієнт відмовив установі в наданні необхідних для аналізу документів/інформації), то установа встановлює

²⁴ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

таким потенційним діловим відносинам з клієнтом неприйнятно високий ризик та діє відповідно до вимог статті 15 Закону про ПВК/ФТ²⁵.

Установа, використовуючи ризик-орієнтований підхід, уживає заходів із метою підтвердження/спростування того, що клієнт є компанією-оболонкою, й щодо наявних клієнтів під час моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнтів, що здійснюються в процесі таких відносин.

Установа в разі присвоєння клієнту неприйнятно високого рівня ризику відповідно до вимог пункту 8 додатка 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу²⁶ вживає ПЗНП щодо інших клієнтів, які пов'язані з таким клієнтом та також є клієнтами установи.

Установа з урахуванням ризик-профілю клієнта на постійній основі проводить моніторинг ділових відносин та фінансових операцій клієнтів, що здійснюються в процесі таких відносин, щодо відповідності таких фінансових операцій наявній в установі інформації про клієнта, його діяльність та ризик (у тому числі, за потреби, про джерело коштів, пов'язаних із фінансовими операціями) у порядку, визначеному в додатку 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу.

Якщо за результатами моніторингу ділових відносин клієнта установа виявляє підозрілі фінансові операції (діяльність), то установа за потреби вживає заходів щодо переоцінки рівня ризику таких ділових відносин з клієнтом та вживає ПЗНП у разі присвоєння високого рівня ризику.

Установа зобов'язана забезпечувати актуалізацію даних про клієнта (отриманих та існуючих документів, даних та інформації про нього) у терміни та у випадках, які відображено на рис. 4.1.

У разі втрати чинності / обміну ідентифікаційного документа клієнта (представника клієнта) установа уживає заходів щодо отримання даних чинного документа та актуалізації даних про клієнта не пізніше шести місяців із дня настання відповідної події. В інших випадках установа вживає заходів щодо актуалізації даних про клієнта не пізніше трьох місяців із дня виявлення відповідного факту / настання події.

Для клієнтів, які не підтримують ділових відносин з установою або не здійснюють подальших разових фінансових операцій на значну суму (за наявності попередньої разової фінансової операції на значну суму), протягом останніх шести місяців до настання подій, зазначених у пунктах 14, 15 додатка 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, установа проводить актуалізацію

²⁵ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

²⁶ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

даних про клієнтів у день їх наступного звернення до установи та/або до моменту ініціювання ними проведення фінансових операцій.

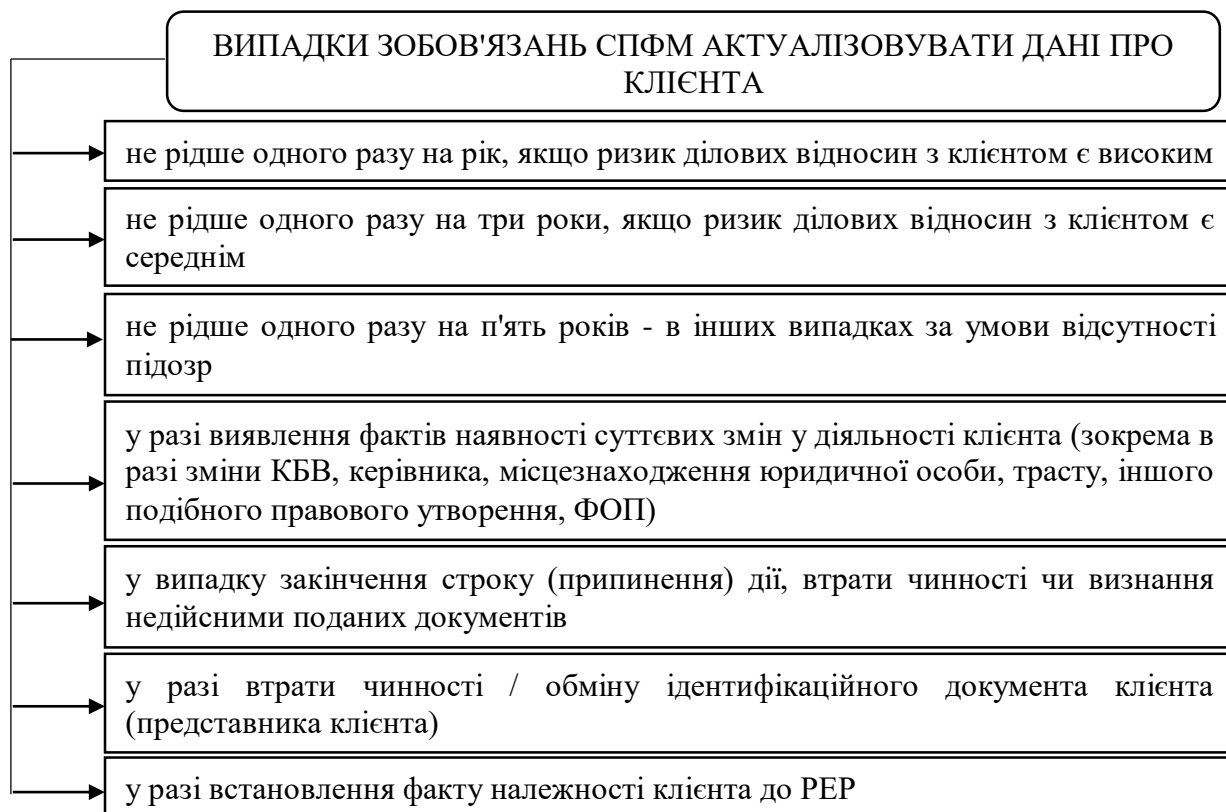

Рис. 4.1. Випадки зобов'язань СПФМ актуалізовувати дані про клієнта²⁷²⁸

Установа у своїх внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ може передбачити й інші випадки здійснення актуалізації даних про клієнта шляхом використання дистанційних систем обслуговування, засобів електронної пошти із застосуванням КЕП / удосконаленого електронного підпису, телефонного зв'язку, кол-центру, інших дистанційних каналів зв'язку в межах технічних можливостей установи. У будь-якому разі установа документує вжиття цих заходів таким чином, щоб бути здатною продемонструвати їх належне вжиття (у тому числі зі збереженням відповідних записів, файлів).

Установа визначає необхідність інформування клієнтом установи про настання суттєвих змін в його діяльності (іншої інформації, що надавалася клієнтом установі) та встановлює процедуру отримання необхідних даних / інформації від клієнта (представника клієнта), зокрема шляхом встановлення відповідних обов'язків у договорах про надання послуг установи.

Установа зобов'язана формувати та вести анкети клієнтів у разі:

²⁷ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

²⁸ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

1) якщо ризик ділових відносин з клієнтом (ризик фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтом) є високим;

2) проведення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу [порогова та/або підозріла фінансова операція (діяльність)];

3) проведення разової фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтом, якщо сума фінансової операції дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 Закону про ПВК/ФТ²⁹ або проведення клієнтом кількох фінансових операцій, що можуть бути пов'язані між собою, на загальну суму, що дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 Закону про ПВК/ФТ;

4) виявлення факту належності потенційного клієнта та клієнта, з яким підтримуються ділові відносини, до категорії PEP;

5) встановлення ділових відносин з клієнтом на підставі договору про приймання на його користь регулярних платежів.

Анкета клієнта ведеться установою в електронному вигляді.

Перелік інформації, що має міститися в анкетах клієнтів, наведено в додатках 22-26 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу³⁰.

Установа має право за потреби доповнювати анкети додатковими даними.

Анкета клієнта має містити інформацію, отриману установою за результатами НПК (уключаючи ПЗНП), а також висновки установи щодо оцінки ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом із зазначенням дат здійснення таких оцінок та переоцінок (у разі зміни рівня ризику).

Установа вносить до анкети інформацію (дані), достовірність якої (яких) підтверджується наявними в установі відповідними документами (їх копіями), а також інформацію, отриману від клієнта, з офіційних, надійних та інших джерел.

Анкета клієнта формується під час встановлення ділових відносин з клієнтом, але до проведення першої фінансової операції клієнтом. Анкета доповнюється новими або уточненими даними протягом 10 робочих днів за результатами вжитих установою заходів щодо актуалізації даних про клієнта. Інформація щодо оцінки/переоцінки рівня ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом зазначається в день здійснення такої оцінки/переоцінки (із зазначенням відповідних дат здійснення такої оцінки/переоцінки).

²⁹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

³⁰ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

Установа в разі потреби формування паперової форми анкети зобов'язана забезпечити відображення в ній всіх даних електронної анкети.

Установа документує проведення НПК та прийняті установою рішення в спосіб, що дасть змогу продемонструвати їх належне здійснення та обґрунтованість, та зберігає відповідні документи та/або інформацію у справі клієнта протягом строків, визначених Законом про ПВК/ФТ³¹.

Справа клієнта може формуватися та зберігатися в електронному вигляді.

4.2. Порядок зберігання документів про здійснення фінансових операцій та забезпечення конфіденційності інформації щодо ідентифікації осіб, які є учасниками фінансових операцій

У чинному Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»³² існує лише одна норма, яка зобов'язує СПФМ зберігати документи, пов'язані з виконанням вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ, відповідно до якого СПФМ зобов'язаний забезпечити зберігання документів щодо ідентифікації осіб, які провели фінансову операцію, що згідно з Законом підлягає фінансовому моніторингу, а також усіх документів, що стосуються ділових відносин з клієнтом, не менше п'яти років після завершення ділових відносин, а всіх необхідних даних про операцію – не менше п'яти років після завершення операції (при цьому строки зберігання документів можуть бути продовжені відповідним СДФМ у порядку, установленому законодавством).

СПФМ буде зобов'язаний зберігати офіційні документи, інші документи (зокрема створені СПФМ електронні документи), їх копії щодо ідентифікації осіб (клієнтів, представників клієнтів), а також осіб, яким СПФМ було відмовлено в проведенні фінансових операцій, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, а також усі документи, що стосуються ділових відносин (проведення фінансової операції) з клієнтом (включаючи результати будь-якого аналізу під час проведення заходів щодо верифікації клієнта чи поглибленої перевірки клієнта), не менше п'яти років після завершення фінансової операції, завершення ділових відносин з клієнтом, а всі необхідні дані про фінансові операції (достатні для того, щоб простежити хід операції) – не менше п'яти років після завершення операції,

³¹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

³² Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

закриття рахунка, припинення ділових відносин. Нормативно-правовими актами СДФМ можуть установлюватися більш тривалі строки зберігання документів.

Чинні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України. Національного банку України й інших СДФМ містять ряд вимог щодо зберігання документів.

Національний банк України:

Банки зобов'язані зберігати в електронних архівах документи, які сформовані за допомогою програмно-апаратних засобів банку або Держфінмоніторингу, протягом таких строків:

- реєстр фінансових операцій – не менше п'яти років з моменту закінчення календарного року, в якому формувався реєстр фінансових операцій;
- анкети клієнтів – не менше п'яти років після завершення ділових відносин з клієнтом;
- файли (крім файлів про взяття (відмову від взяття) на облік банку), надіслані Держфінмоніторингу та отримані від Держфінмоніторингу з використанням електронної пошти й засобів захисту інформації Національного банку України, – не менше п'яти років з дати надсилання чи отримання.

Копії файлів-повідомлень про облік, надісланих до Держфінмоніторингу, та файлів-повідомлень про взяття (відмову від взяття) на облік зберігаються банком в електронному вигляді до припинення (шляхом ліквідації) діяльності банку.

Документи на паперових носіях, які отримані банком від Держфінмоніторингу, та копії (другі примірники) документів, наданих Держфінмоніторингу, зберігаються в окремих справах не менше п'яти років з дати їх надсилання чи отримання.

Надані клієнтом / довіреною особою належним чином засвідчені копії документів, копії представлених ним/нею оригіналів офіційних документів та інші документи, що є підставою для ідентифікації, уточнення / обов'язкового уточнення та/або вивчення клієнта, зокрема оцінки фінансового стану клієнта, мають міститись у справі клієнта й зберігатися не менше п'яти років після завершення ділових відносин з клієнтом.

Результати ідентифікації власника рахунку та особи, уповноваженої діяти від його імені, зберігаються банком протягом п'яти років після закриття рахунку.

Усі документи про проведені фінансові операції мають зберігатися не менше п'яти років з дня проведення таких операцій.

Усі звіти, які надаються відповідальним працівником банку відповідно до вимог законодавства, з резолюціями керівника виконавчого органу банку, зберігаються в окремій справі не менше п'яти років.

Усі сформовані справи з довідками про недоцільність інформування Держфінмоніторингу про фінансові операції, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, зберігаються протягом п'яти років з часу закінчення

календарного року, в якому формувався реєстр фінансових операцій, що містить інформацію про зазначені фінансові операції.

Висновки про відповідність працівника, на якого планується тимчасово покласти обов'язки відповідального працівника банку, вимогам, передбаченим законодавством, разом з документами (копіями документів), що стали підставою для їх формування, зберігаються в банку протягом п'яти років після звільнення цієї особи з банку.

Усі інші документи (їх копії), що стосуються виконання банком вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ, які створюються / одержуються банком і щодо яких існує необхідність у їх зберіганні, зберігаються протягом п'яти років з дня створення / одержання, якщо інше не передбачено законодавством.

Інші СДФМ:

Відповідно до пункту 4 Порядку взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації ними фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, і подання Державній службі фінансового моніторингу інформації про зазначені та інші фінансові операції, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2010 №747, документи, що підтверджують факт подання СПФМ (крім банків) інформації Держфінмоніторингу, зберігаються СПФМ протягом п'яти років.

Згідно з пунктом 17 зазначеного порядку роздруковані сторінки реєстру фінансових операцій зберігаються протягом п'яти років.

Вимоги нормативно-правових актів деяких СДФМ (крім Національного банку України) зобов'язують СПФМ зберігати протягом п'яти років:

- документи (їх копії), що підтверджують факт перевірки ділової репутації кандидата на посаду відповідального працівника;
- документи щодо призначення відповідального працівника (особи, що тимчасово виконує його обов'язки);
- другі примірники форми № 1-ФМ "Форма обліку суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу)" і оригінали форм № 3-ФМ "Повідомлення про результати обробки форми обліку суб'єкта первинного фінансового моніторингу (відокремленого підрозділу)";
- щомісячні звіти (довідки) відповідального працівника щодо виконання СПФМ вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити основні заходи щодо ідентифікації та верифікації клієнта (представника клієнта) здійснюються установою.
2. Визначити особливості верифікації його особи здійснюється установою.
3. Які вимоги до проведення оцінки ризику ділових відносин (проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом?
4. Які вимоги до ведення установою анкети клієнта?
5. Який порядок ідентифікації, верифікації клієнта (представника клієнта)?
6. Які особливості верифікації малолітньої особи?
7. Визначити вимоги до верифікації клієнтів операторами поштового зв'язку.
8. Охарактеризувати порядок здійснення відеоверифікації клієнтів.
9. Охарактеризувати порядок встановлення кінцевих бенефіціарних власників.
10. Які особливості використання інформації щодо належної перевірки клієнта, отриманої від третьої сторони?

Тема 5

ВІДПОВІДНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

ПЛАН

5.1. Обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу застосування ризик-орієнтованого підходу у своїй діяльності.

5.2. Процедура здійснення оцінки власного ризик-профілю з урахуванням специфіки своєї діяльності й факторів впливу.

Ключові слова: *ризик-орієнтований підхід, ризики, ризик-профіль, загрози, фактори впливу, де-рискінг, критерії ризику.*

Рекомендована література:

1. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

2. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.

3. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 9 вересня 2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>

4. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

5. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

6. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>

7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

8. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

9. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.03.2021 р. № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0532-21#Text>.

10. Про оборону України: Закону України від 06.12.1991 р. № 1932–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed20230323#Text>.

5.1. Обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу застосування ризик-орієнтованого підходу у своїй діяльності

Установа зобов'язана у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, що має бути пропорційним характеру та масштабу діяльності установи.

Ризик-орієнтований підхід має застосовуватися установою на постійній основі та забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку всіх наявних та потенційних ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності установи (ризик-профілю установи) та її клієнтам, а також передбачати своєчасне розроблення заходів з управління ризиками ВК/ФТ, їх мінімізації.

Установа документує процес застосування ризик-орієнтованого підходу таким чином, щоб бути здатною продемонструвати його суть (зокрема те, у чому полягає різниця в підходах), прийняті установою рішення під час його застосування та обґрунтованість таких рішень.

Установа, застосовуючи ризик-орієнтований підхід, має утримуватися від необґрунтованого застосування де-рискінгу. Зазначений підхід протирічить ризик-орієнтованому підходу та не сприяє фінансовій інклюзії.

Ризик-орієнтований підхід має ґрунтуватися на оцінці ризиків та включати в себе:

1) оцінку ризик-профілю установи: (виявлення та оцінку ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності установи; аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації); визначення ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ (прийняттого для установи рівня ризику ВК/ФТ);

2) оцінку ризик-профілю клієнта: (виявлення та оцінку ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом; аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації) до прийняттого для установи рівня ризику ВК/ФТ (у межах ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ).

5.2. Процедура здійснення оцінки власного ризик-профілю з урахуванням специфіки своєї діяльності й факторів впливу

Установа здійснює оцінку власного ризик-профілю з урахуванням специфіки своєї діяльності й таких факторів (рис. 5.1):

Установа, аналізуючи ризики ПВК/ФТ своїх продуктів та послуг, має враховувати особливості та можливості їх використання, зокрема:

1) цільове використання продукту та/або послуги: чи дають змогу продукти та/або послуги установи маскувати незаконне походження коштів, переказувати кошти для фінансування терористичної діяльності, сприяти анонімності учасників фінансової операції (приховувати реальних кінцевих отримувачів тих чи інших

продуктів та/або послуг); чи можуть вони використовуватися клієнтом від імені третіх осіб; чи можуть бути цікавими для компаній-оболонок;

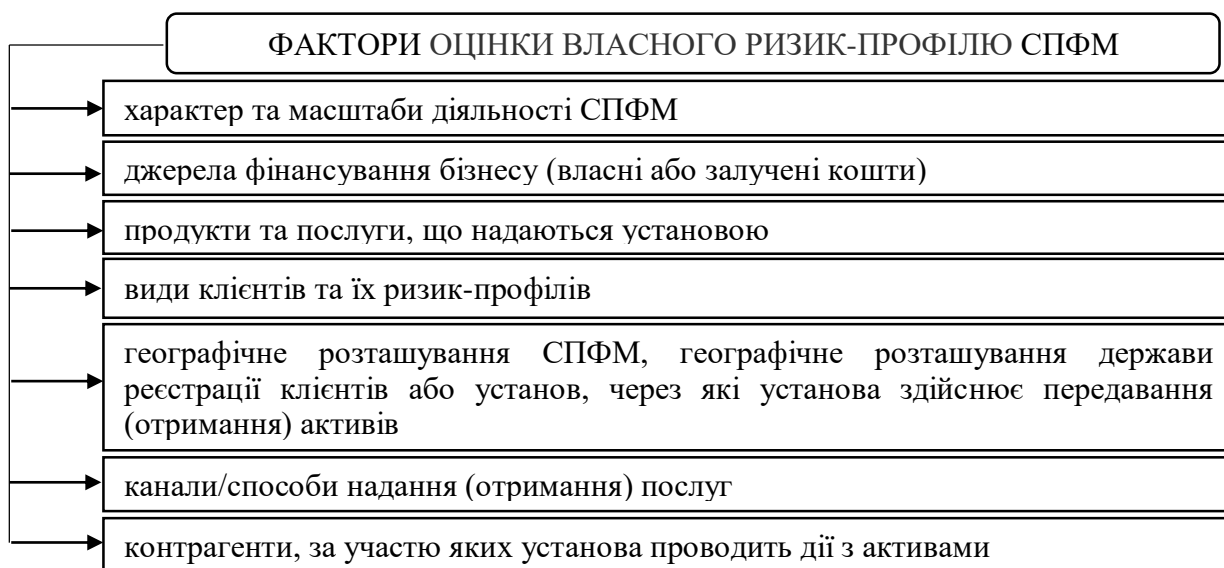

Рис. 5.1. Основні фактори оцінки власного ризик-профілю СПФМ³³

2) особливі можливості використання продукту та/або послуги: чи дає змогу продукт та/або послуга клієнту установи здійснювати операції з контрагентами/бізнес-сегментом, яким притаманні підвищені ризики у сфері ВК/ФТ;

3) цільовий сегмент для реалізації продукту та/або послуги: види клієнтів, які найбільше/найчастіше використовують той чи інший продукт та/або ту чи іншу послугу.

Аналізуючи канали/способи надання (отримання) своїх продуктів та/або послуг, установа має приділяти окрему увагу ризикам, притаманним новітнім технологіям (зокрема віддаленому встановленню ділових відносин з клієнтом), наявності агентів, використанню інформації інших СПФМ.

Установа повинна враховувати географічні критерії ризику, приділяючи, зокрема, особливу увагу державам (територіям), що не виконують рекомендації FATF, або які мають стратегічні недоліки у сфері ПВК/ФТ (відповідно до заяв FATF), державам, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному в статті 1 Закону України «Про оборону України»³⁴, наявності/відсутності військових конфліктів, терористичних груп та/або організацій на території держави (території).

³³ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

³⁴ Про оборону України: Закону України від 06.12.1991 р. № 1932–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed20230323#Text>.

Географічні критерії ризиків установи мають також враховувати місцезнаходження самої установи (її материнської установи, філій, представництв, дочірніх установ) та географію надання установою своїх продуктів та/або послуг.

Установа під час визначення свого ризик-профілю зобов'язана також враховувати наявність і характер санкцій, які до неї застосовані.

Критерії ризиків визначаються установою самостійно з урахуванням критеріїв ризиків, установлених Національним банком у додатку 18 до цього Положення, типологічних досліджень СУО, результатів національної оцінки ризиків, а також рекомендацій Національного банку.

Установа визначає пріоритетність/значущість розроблених критеріїв ризику, враховуючи можливі наслідки / вплив таких ризиків, та встановлює їм відповідну питому вагу для здійснення подальшої оцінки рівня ризику.

Установа має право здійснити оцінку ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) одночасно для групи клієнтів (один груповий ризик-профіль), виокремивши таких клієнтів у відповідні категорії на основі чітко визначених та зафіксованих у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ параметрів (зокрема соціального статусу, використання однакових видів послуг, загального обсягу фінансових операцій). Якщо ділові відносини (фінансова операція без встановлення ділових відносин) з клієнтом відповідають таким параметрам, установа присвоює таким діловим відносинам (фінансовій операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом рівень ризику, встановлений для такого ризик-профілю. Установа надалі на постійній основі забезпечує контроль за відповідністю ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтами, що виокремлені в окремий ризик-профіль відповідним параметрам такого ризик-профілю.

Установа на основі оцінки ризиків ВК/ФТ, притаманних її діяльності, визначає свій ризик-апетит (рівень прийняттого рівня ризику) у сфері ПВК/ФТ, враховуючи:

- 1) ризики, які установа готова прийняти;
- 2) ризики, які установа може прийняти, але лише після вжиття заходів з управління такими ризиками (їх мінімізації);
- 3) ризики, які є неприйнятними для установи.

Установа за результатами проведеного аналізу має право визначити (за потреби) і прописати у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ установлені заборони/обмеження у своїй діяльності (щодо окремих видів діяльності та/або залучення окремих типів клієнтів на обслуговування).

Установа, приймаючи відповідні ризики, має враховувати наявність у неї ефективних заходів з управління ними, зокрема наявність необхідних ресурсів.

Виконавчий орган (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівник установи не рідше одного разу на рік розглядає результати оцінки ризик-профілю установи, затверджує відповідне рішення за результатами такого розгляду та доводить до відома відповідального працівника установи для його подальшого виконання.

СПФМ враховує результати оцінки ризик-профілю установи під час розроблення критеріїв ризику для оцінки ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтами та заходів з управління ризиками ВК/ФТ. Установа здійснює оцінку ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтами до встановлення ділових відносин з клієнтом / проведення фінансової операції без встановлення ділових відносин. Установа за результатами здійснення оцінки ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом установлює рівень ризику, використовуючи модель оцінки ризиків (за потреби скорингову ризик-модель), що враховує наявність притаманних клієнту, його діяльності (у тому числі тієї, що очікується на етапі встановлення ділових відносин з клієнтом) критеріїв ризику.

Шкала для класифікації рівнів ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) обов'язково має містити високий та неприйнятно високий (підкатегорія високого ризику, який є максимально високим ризиком, що не може бути прийнятий установою) рівні ризику.

Установа запроваджує власну модель оцінки ризиків (за потреби скорингову ризик-модель) і самостійно визначає вхідні дані та інформаційні джерела для проведення оцінки ризиків, алгоритм (модель) проведення оцінки ризиків та шкалу визначення рівнів ризиків.

Установа, розробляючи критерії ризику з урахуванням свого ризик-апетиту у сфері ПВК/ФТ, визначає адекватні кількісні межі для тих критеріїв, які містять кількісні характеристики (зокрема "істотне збільшення", "великі обсяги", "регулярність"). Установа розробляє алгоритми, що містять кількісні та/або якісні характеристики, які надають можливість виявити і встановити наявність відповідного критерію ризику, притаманного клієнту і діловим відносинам із ним (фінансовій операції без встановлення ділових відносин) [вигодоодержувачу (вигодонабувачу) за договором страхування життя].

Установа встановлює високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно клієнтів, визначених у частині п'ятій статті 7 Закону про ПВК/ФТ³⁵, в інших випадках, визначених установою самостійно у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ, а також щодо:

³⁵ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

1) клієнтів (осіб), які здійснюють діяльність у сфері віртуальних активів;

2) клієнтів (осіб), щодо яких в установи є підозра про здійснення ними операцій ВК/ФТ, учинення інших злочинів;

3) клієнтів (осіб), щодо яких [вигодоодержувачів (вигодонабувачів) за договорами страхування життя яких] в установи є підозра стосовно їх належності до компаній-оболонок (здійснення ними фіктивної діяльності);

4) клієнтів, які здійснюють фінансові операції за зовнішньоекономічними договорами, учасниками яких є особи, які мають реєстрацію, місце проживання або місцезнаходження в державі (юрисдикції) із переліку держав, що не виконують рекомендації FATF;

5) клієнтів (осіб) - страхувальників, вигодоодержувачів (вигодонабувачів) за договорами страхування життя яких або КБВ вигодоодержувачів (вигодонабувачів) за договорами страхування життя яких: мають реєстрацію, місце проживання або місцезнаходження в державі (юрисдикції) із переліку держав, що не виконують рекомендації FATF; належать до категорії PEPs.

Установа встановлює неприйнятно високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно клієнтів у випадках, визначених частиною шостою статті 7 Закону про ПВК/ФТ, в інших випадках, визначених установою самостійно у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ, а також щодо:

1) клієнтів (осіб), щодо яких в установи за результатами вивчення підозрілої діяльності клієнта є обґрунтовані підозри про здійснення ними операцій ВК/ФТ, інших злочинів;

2) клієнтів (осіб), щодо яких в установи є підстави вважати, що вони є компаніями-оболонками.

Установа, у разі відсутності критеріїв ризику і відсутності підозр, встановлює низький ризик стосовно ділових відносин з клієнтами, які користуються послугами установи з низьким рівнем ризику ВК/ФТ (наприклад, фінансові операції стосуються переважно оплати комунальних послуг, іншої звичайної діяльності населення).

Установа постійно вживає заходів для підтримання в актуальному стані (уключно зі здійсненням переоцінки рівня ризику за потреби):

1) власного ризик-профілю - у разі зміни бізнес-моделі, упровадження нових продуктів або послуг, що істотно відрізняються від наявних з огляду на притаманні їм ризику ВК/ФТ, але не рідше одного разу на рік;

2) ризик-профілю клієнта: під час здійснення заходів щодо актуалізації даних про клієнта; у разі виявлення нових притаманних діловим відносинам (фінансовим операціям без встановлення ділових відносин) з клієнтом критеріїв ризику - не

пізніше 15 дня місяця, наступного за місяцем, у якому було виявлено новий критерій ризику.

Установа на постійній основі вживає заходів щодо виявлення критеріїв ризику, притаманних діловим відносинам (фінансовим операціям без встановлення ділових відносин) з клієнтом, аналізуючи інформацію, отриману за результатами здійснення НПК, та здійснені фінансові операції клієнта [із використанням відповідних автоматизованих програмних модулів (за наявності)].

Установа зобов'язана на постійній основі формувати та вести в електронному вигляді переліки клієнтів із встановленими/переоціненими установою рівнями ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з такими клієнтами, включаючи низький, середній, високий, неприйнятно високий рівні ризику та факти встановлення установою належності клієнтів до категорії PEP (далі - Переліки клієнтів).

Установа формує Переліки клієнтів із зазначенням таких даних:

- 1) дата здійснення установою оцінки;
- 2) дата здійснення установою переоцінки (у разі зміни рівня ризику);
- 3) дата виявлення належності клієнта до категорії PEP;
- 4) для фізичних осіб - резидентів: прізвище, ім'я, по батькові (за наявності);
- 5) для фізичних осіб - нерезидентів: прізвище, ім'я, по батькові (за наявності); номер (та за наявності - серії) паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладення правочинів)/ унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності);
- 6) для юридичних осіб - резидентів: повне найменування; код за ЄДРПОУ;
- 7) для юридичних осіб - нерезидентів (трастів або інших подібних правових утворень) / представництв юридичних осіб - нерезидентів: повне найменування; країна реєстрації.

Установа зобов'язана надати в електронному вигляді на запит Національного банку засвідчені КЕП керівника установи Переліки клієнтів, які містять актуальну інформацію на дату, зазначену в запиті Національного банку. Установа в разі потреби формування Переліків клієнтів на паперових носіях зобов'язана забезпечити відображення на паперових носіях усіх даних, ідентичних тим, які містять Переліки клієнтів в електронному вигляді та які передбачені пунктом 61 розділу IV цього Положення, з обов'язковим зазначенням дати друкування.

Установа зобов'язана здійснювати оцінку/переоцінку ризиків, у тому числі притаманних їй діяльності, документувати їх результати, а також підтримувати в актуальному стані інформацію щодо оцінки ризиків, притаманних їй діяльності (ризик-профіль установи), та ризику своїх клієнтів таким чином, щоб бути здатною

продемонструвати своє розуміння ризиків, що становлять для неї такі клієнти (ризик-профіль клієнтів).

Заходи з управління ризиками ВК/ФТ, зокрема, включають (рис. 5.2):

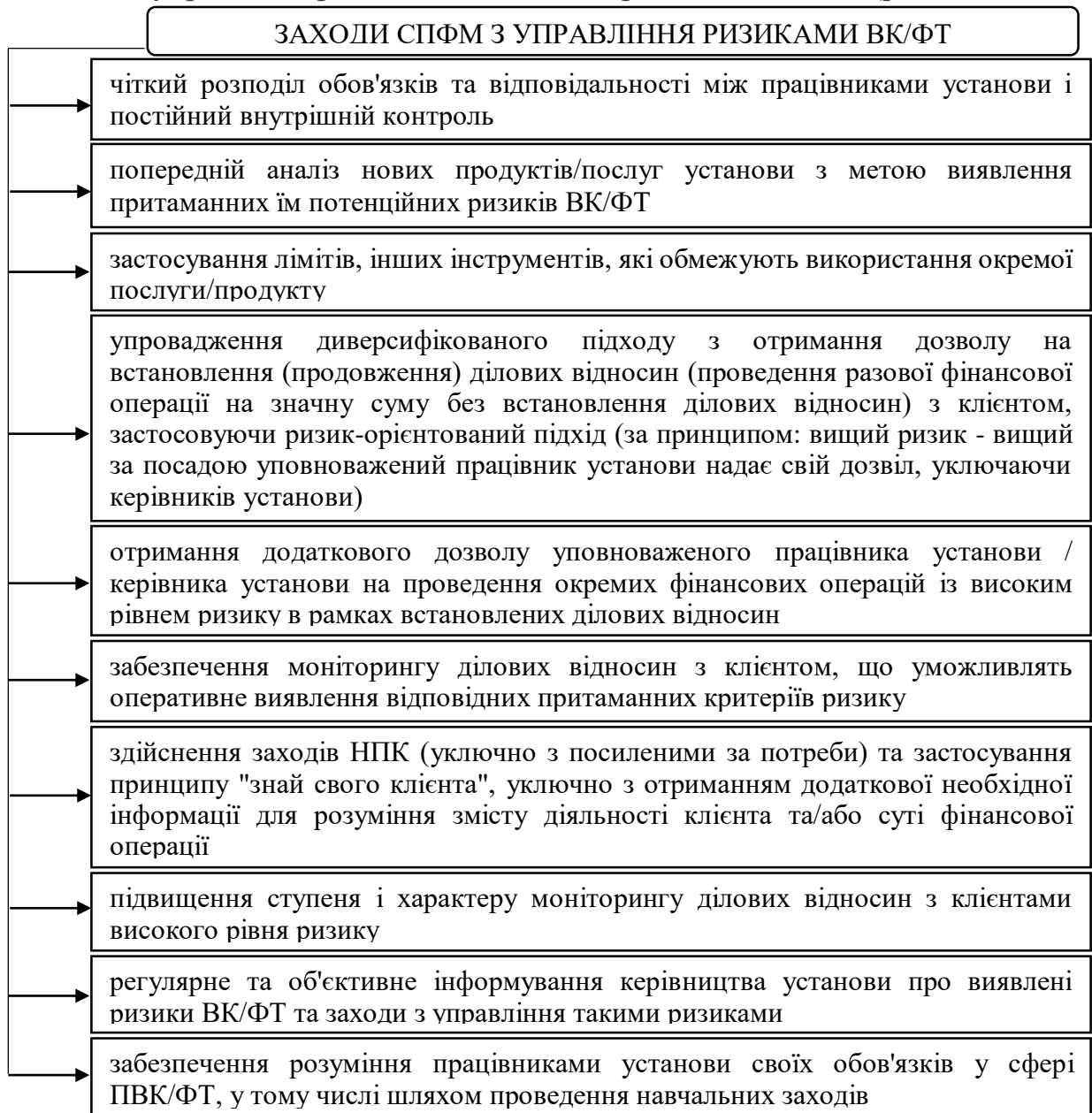

Рис. 5.2. Заходи СПФМ з управління ризиками ВК/ФТ³⁶

Установа регулярно, але не рідше одного разу на рік, під час актуалізації свого ризик-профілю переглядає наявні в установі заходи з управління ризиками щодо їх достатності й ефективності та розробляє додаткові заходи, якщо за результатами аналізу наявних заходів недостатньо для ефективного управління ризиками ВК/ФТ.

Установа визначає у внутрішніх документах установи з питань ПБК/ФТ суть усіх заходів із застосування ризик-орієнтованого підходу. Установа, застосовуючи

³⁶ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

спрощені або посилені заходи НПК, повинна бути здатною обґрунтувати такий свій підхід. Установа зобов'язана документувати всі вжиті заходи щодо застосування нею ризик-орієнтованого підходу таким чином, щоб бути здатною продемонструвати відповідність цих заходів вимогам законодавства України з питань ПВК/ФТ.

Ознаками неналежної системи управління ризиками є (рис. 5.3):

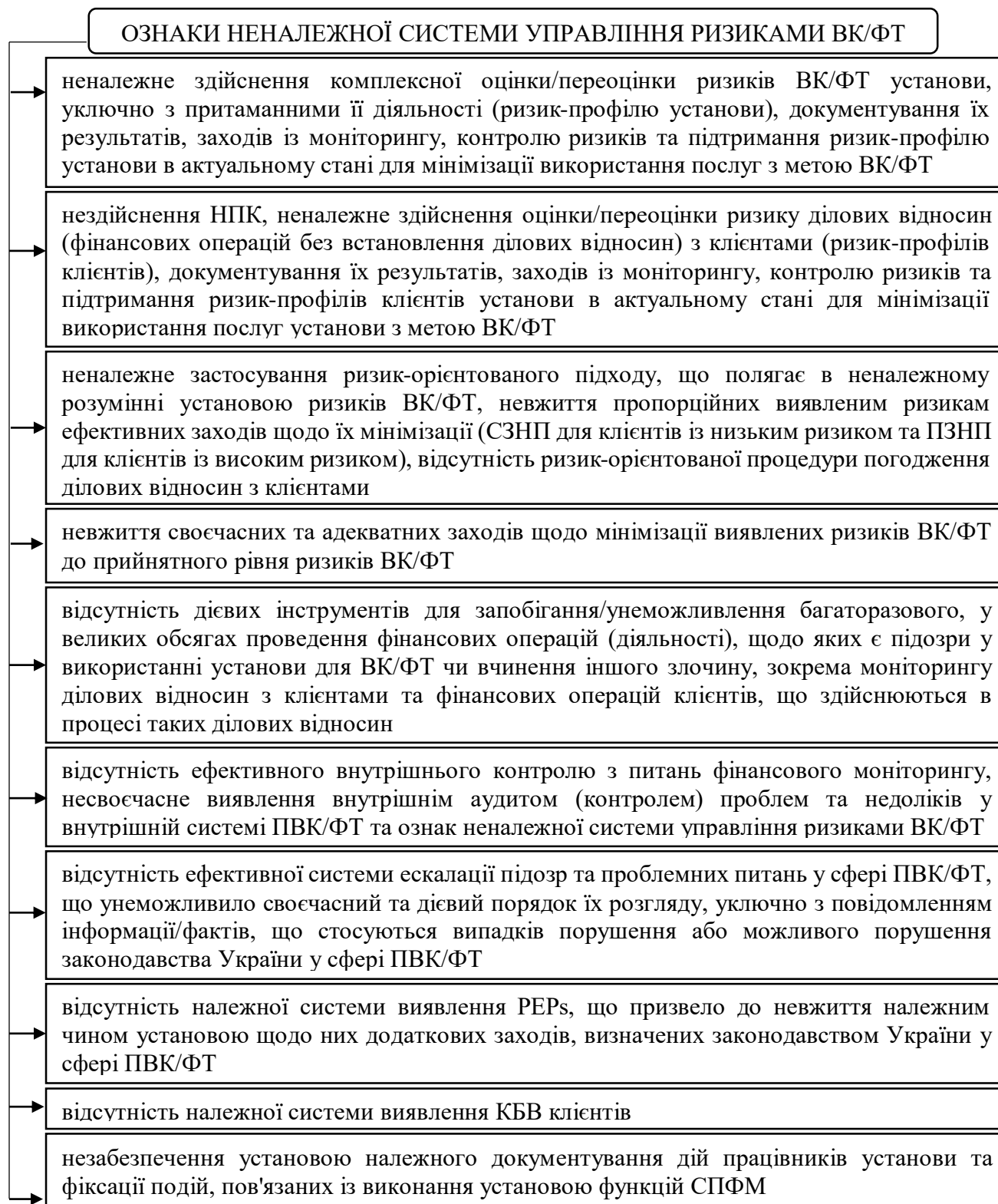

Рис. 5.3. Ознаки неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ

Система управління ризиками ВК/ФТ установи вважається неналежною в разі встановлення хоча б однієї з ознак, визначених у пункті 69 розділу IV цього Положення, та фактів багаторазового, у великих обсягах проведення фінансових операцій, щодо яких є підозри у використанні установи для ВК/ФТ чи вчинення іншого злочину, що стали наслідком невиконання заходів ПВК/ФТ.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначити основні обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу щодо застосування ризик-орієнтованого підходу у його діяльності.
2. Визначити особливості ризик-орієнтованого підходу.
3. Які вимоги до проведення оцінки власного ризик-профілю СПФМ?
4. Які вимоги до застосування Установою дерискінгу?
5. Який порядок формування Переліку клієнтів СПФМ?
6. Які особливості взаємозв'язку ризик-орієнтованого підходу та оцінки ризиків ВК/ФТ?
7. Визначити вимоги до проведення оцінки ризик-профілю клієнта.
8. Охарактеризувати Критерії ризиків.
9. Охарактеризувати заходи з управління ризиками ВК/ФТ.
10. Які особливості дослідження ознак неналежної системи управління ризиками?

Тема 6

ПОРЯДОК МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ, ЇХ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБМІНУ З СУО

ПЛАН

6.1. Порядок моніторингу суб'єктами первинного фінансового фінансових операцій.

6.2. Зобов'язання платіжної установи використовувати СА з метою виявлення порушень в частині ПВК/ФТ.

6.3. Реєстр фінансових операцій та відомості, що вносяться до нього.

Ключові слова: *фінансові операції, платіжні установи, реєстр фінансових операцій, підозрілі фінансові операції, індикатори підозрілості фінансових операцій.*

Рекомендована література:

1. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

2. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.

3. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

4. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

5. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

7. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

8. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Рішення Національної

6.1. Порядок моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу фінансових операцій

СПФМ у своїх внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ має передбачити порядок моніторингу фінансових операцій клієнтів із метою виявлення тих, що підлягають фінансовому моніторингу.

СПФМ має забезпечити своєчасне виявлення фінансових операцій з активами, порогових фінансових операцій та індикаторів підозрілості фінансових операцій з метою оперативного виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності).

СПФМ для виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності) (Рис 6.1):

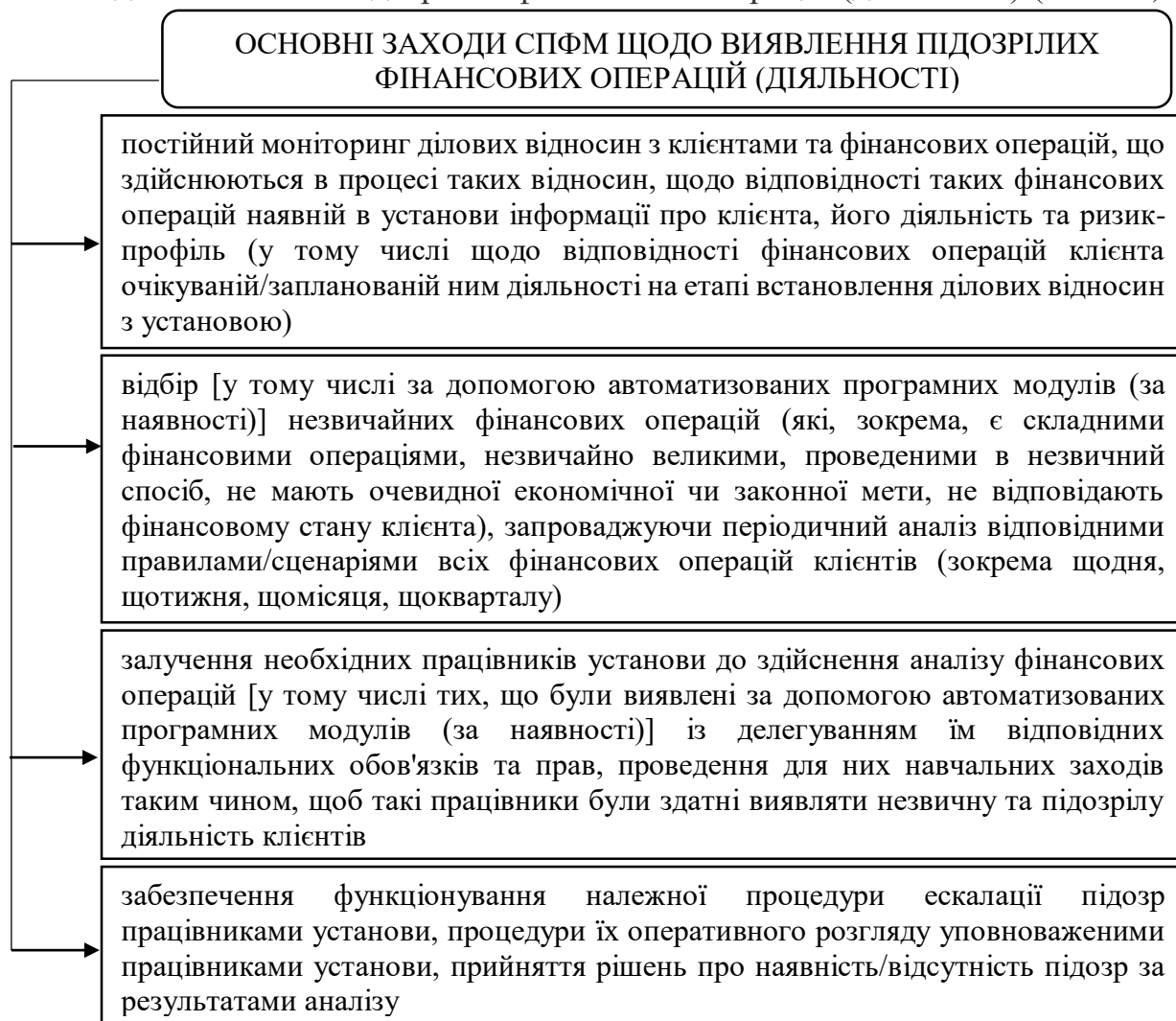

Рис. 6.1. Основні заходи СПФМ щодо виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності)³⁷

³⁷ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

СПФМ з метою виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності) забезпечує аналіз фінансових операцій клієнтів (їх сукупності) щодо наявності/відсутності індикаторів підозрілості фінансових операцій, уключаючи використання автоматизованих програмних модулів (за наявності), що реалізують відбір фінансових операцій за допомогою відповідних правил/сценаріїв.

СПФМ самостійно розробляє перелік індикаторів підозрілості фінансових операцій з урахуванням індикаторів, зазначених у додатку 19 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу³⁸ (далі - Положення), типологічних досліджень СУО та рекомендацій Національного банку у сфері ПВК/ФТ.

СПФМ, розробляючи індикатори підозрілості фінансових операцій, визначає кількісні межі для тих індикаторів, які містять кількісні характеристики (зокрема "істотне збільшення", "великі обсяги", "регулярно").

СПФМ під час розроблення правил/сценаріїв відбору фінансових операцій має враховувати ризик-профіль клієнта, інформацію, отриману в результаті здійснення НПК та іншу доступну йому інформацію (зокрема отриману від правоохоронних органів).

СПФМ також забезпечує виявлення фінансових операцій, що не відповідають її очікуванням з огляду на:

1) заплановану клієнтом майбутню діяльність під час встановлення ділових відносин із нею (ураховуючи анонсований обсяг фінансових операцій, види послуг до використання);

2) ризик-профіль клієнта (зокрема фінансові операції, що здійснюються клієнтом, не мають раціонального обґрунтування, ураховуючи інформацію, отриману в результаті здійснення заходів належної перевірки, та/або не є типовими для клієнтів, подібних за розміром / видом діяльності / величиною доходу / соціальним статусом).

Розроблені правила/сценарії відбору фінансових операцій установи мають забезпечити виявлення:

1) фінансової операції з готівкою, яка містить індикатори підозрілості фінансових операцій, - не пізніше 20 робочих днів після здійснення такої фінансової операції;

2) інших фінансових операцій (сукупності пов'язаних між собою фінансових операцій), що містять індикатори підозрілості фінансових операцій, - не пізніше останнього робочого дня місяця, наступного за місяцем, у якому такі фінансові операції були здійснені.

³⁸ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

Якщо наявних у установи документів та/або відомостей недостатньо для здійснення аналізу, спростування/підтвердження підозр та/або прийняття відповідного рішення стосовно окремих фінансових операцій (їх сукупності), то установа забезпечує оперативне вжиття додаткових заходів (зокрема витребування додаткових документів та/або відомостей, що стосуються фінансової операції або діяльності клієнта), але не пізніше двох місяців із дня відбору / виявлення індикаторів підозрілості фінансових операцій, та обов'язково фіксує дати отримання відповідних документів та/або відомостей.

Установа зобов'язана документувати всі заходи, вжиті нею щодо спростування/підтвердження своїх підозр під час здійснення аналізу фінансових операцій клієнтів (зокрема для встановлення мети та суті фінансових операцій, їх відповідності фінансовому стану та/або діяльності клієнта, встановлення за потреби джерела коштів, пов'язаних з фінансовими операціями).

У разі наявності фактів, що свідчать (можуть свідчити) про здійснення клієнтом підозрілих фінансових операцій (діяльності) або неможливості спростувати свої підозри за результатами вжитих заходів, установа залежно від обсягу таких фінансових операцій приймає рішення про надсилання повідомлення про підозрілу(і) фінансову(і) операцію(ї) чи про підозрілу діяльність, та складає обґрунтований висновок щодо підозрілої(их) фінансової(их) операції(й) (діяльності), який надається до СУО разом із зазначеним повідомленням, копіями документів та іншою інформацією, на основі яких сформовано підозру.

Установа, складаючи обґрунтований висновок щодо підозрілої(их) фінансової(их) операції(й) (діяльності), забезпечує максимально чітке та всебічне викладення своєї підозри та інших обставин, фактів, подій, що призвели до виникнення такої підозри. Обґрунтований висновок вважається складеним належно, якщо зміст викладеної підозри після ознайомлення з таким висновком є зрозумілим для третьої особи з досвідом у сфері ПВК/ФТ (особи, іншої від тієї, яка працювала над його складанням).

Установа забезпечує фіксацію (дату, час та зміст відповідних подій):

1) дій працівників установи щодо надсилання та отримання [у тому числі за допомогою автоматизованих програмних модулів (за наявності)] працівниками установи інформувань про фінансові операції, що можуть підлягати фінансовому моніторингу, виявлені індикатори підозрілості фінансових операцій, а також прийнятих ними рішень щодо подальшої ескалації підозри;

2) надходження / отримання відповідальним працівником установи або працівником, уповноваженим відповідальним працівником установи, відповідних інформувань від працівників установи та/або автоматизованих програмних модулів (за наявності), прийняття остаточного рішення про наявність/відсутність підозр та віднесення фінансової операції до такої, що підлягає фінансовому моніторингу.

Установа з метою здійснення внутрішнього контролю періодично проводить подальший моніторинг фінансових операцій у порядку, установленому у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ, з метою виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, але з певних причин не були своєчасно нею виявлені.

У разі виявлення за результатами подальшого моніторингу фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, про які установа не інформувала СУО, установа невідкладно забезпечує інформування СУО про такі фінансові операції. Установа також має проаналізувати причини невиявлення таких фінансових операцій та вжити оперативних заходів з усунення виявлених недоліків/проблем та недопущення виникнення аналогічних недоліків/проблем у майбутньому.

Установа не здійснює подальший моніторинг фінансових операцій протягом усього строку проведення Національним банком перевірки установи з питань дотримання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, включаючи день початку такої перевірки (не поширюється на фінансові операції, які проводяться під час зазначеної перевірки).

Установа на вимогу Національного банку має бути в змозі продемонструвати достатність ужитих із метою виконання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ заходів, зокрема в частині виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та довести, що прийняті з цією метою відповідні рішення ґрунтуються на змістовних фактах та результатах комплексного і належного аналізу.

Установа веде реєстр фінансових операцій, реєстр повідомлень про підозрілу фінансову діяльність, реєстр розбіжностей про КБВ, реєстр відмов та реєстр заморожень/розморожень (далі - реєстри повідомлень) з урахуванням фінансових операцій та відповідних фактів, що мали місце у відокремлених підрозділах установи, з окремою нумерацією в таких реєстрах, відлік якої має починатися з початку календарного року.

Установа веде реєстри повідомлень в електронному вигляді (уключаючи можливість використання програм Word, Excel). Реєстри повідомлень є документами з обмеженим доступом.

Доступ до реєстрів повідомлень мають відповідальний працівник установи, а також працівники установи, уповноважені відповідальним працівником установи.

Відповідальний працівник установи встановлює за потреби доступ визначених ним працівників установи до відповідних реєстрів повідомлень шляхом видачі ним відповідного розпорядження.

Відповідальний працівник установи відповідає за захист реєстрів повідомлень від знищення, несанкціонованого доступу, модифікації або викривлення даних.

Відповідальний працівник установи або працівник установи, уповноважений відповідальним працівником установи, приймає рішення про:

1) те, що фінансова(і) операція(ї) клієнта є підозрілою(ими) шляхом унесення інформації про неї(них) до реєстру фінансових операцій у день виникнення достатніх підстав для підозри;

2) те, що діяльність клієнта(ів) є підозрілою, шляхом унесення інформації про таку діяльність до реєстру повідомлень про підозрілу фінансову діяльність у день підписання обґрунтованого висновку щодо підозрілої фінансової діяльності;

3) унесення інформації про наявність розбіжності між відомостями про КБВ, які містяться в ЄДР, та інформацією про КБВ, отриманою установою в результаті здійснення НПК, до реєстру розбіжностей про КБВ;

4) унесення інформації про відмову в установленні (підтриманні) ділових відносин з клієнтом (особою) до реєстру відмов;

5) унесення інформації про замороження/розмороження активів терористів до реєстру заморожень/розморожень;

6) унесення інформації про інші фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу до реєстру фінансових операцій.

Повноваження працівника, уповноваженого відповідальним працівником установи щодо прийняття такого рішення, повинні бути передбачені в трудовому договорі (посадовій інструкції) такого працівника.

6.2. Зобов'язання платіжної установи використовувати СА з метою виявлення порушень в частині ПВК/ФТ

СА (система автоматизації установи) – система автоматизації процесів фінансового моніторингу, яка може складатися з одного або кількох окремих автоматизованих програмних модулів, які забезпечують функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ установи

Платіжна установа зобов'язана використовувати СА з метою виявлення:

1) фінансових операцій з активами, пов'язаними з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням (далі - активи терористів);

2) порогових фінансових операцій;

3) індикаторів підозрілості фінансових операцій.

Індикатори підозрілості фінансових операцій поділяються на декілька груп:

I. Індикатори, що стосуються діяльності чи поведінки клієнта

1. Клієнт (представник клієнта) не може зрозуміло пояснити, у чому полягає його ділова діяльність (характер діяльності).

2. Клієнт (представник клієнта) не бажає або відмовляється надавати інформацію, потрібну для вжиття заходів належної перевірки, надає її в недостатній мірі або надає сумнівну інформацію, яку важко перевірити.

3. Існують підстави підозрювати, що надані інформація/документи для НПК містять неправдиві або підроблені відомості (зокрема очевидними є значні невідповідності, допущені суттєві помилки).

4. Неможливо зв'язатися із клієнтом (представником клієнта) за допомогою наданих ним даних, зокрема за адресою місцезнаходження, проживання або за зазначеним номером телефону та електронною поштою (особливо в короткі терміни після надання такої контактної інформації).

5. Клієнт (представник клієнта) нервує без видимих причин або проявляє нетипову поведінку.

6. Клієнт демонструє незвичну зацікавленість вимогами законодавства у сфері ПВК/ФТ та внутрішньої системи ПВК/ФТ установи (зокрема, внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ).

7. Клієнт (представник клієнта) скасовує проведення запланованої фінансової операції після того, як установа запитала у нього відповідні підтвердні документи та/або роз'яснення.

8. Клієнт (представник клієнта) наполягає на терміновості проведення фінансової операції, демонструючи нервову поведінку, без наявності очевидних на те причин (підстав).

9. Клієнт (представник клієнта) пропонує гроші, подарунки або інший вид подяки працівникові установи за проведення фінансової операції у незвичний або підозрілий спосіб.

10. Інформація, надана клієнтом (представником клієнта), суперечить тій, що міститься в публічних джерелах.

11. Фінансові операції фізичної особи не відповідають ризик-профілю клієнта (зокрема віку, професії, доходам).

12. Клієнт демонструє незнання інформації, що стосується його фінансових операцій та/або не може пояснити їх зміст.

13. Клієнт незвично та надмірно виправдовує або пояснює фінансову операцію, підкреслюючи відсутність будь-яких зв'язків із незаконною діяльністю.

14. Характер фінансової операції та/або обставини, за яких вона ініціюється, дають підстави вважати, що вона здійснюється від імені та/або на користь іншої сторони, особа якої не розкрита установі.

15. Від імені кількох клієнтів, між якими немає логічно пояснених взаємозв'язків, виступає один і той самий представник.

16. Представник клієнта - фізичної особи не має чітких та зрозумілих стосунків із клієнтом (наприклад, особа не є родичем, членом сім'ї, адвокатом).

17. Представники клієнта - суб'єкта господарювання максимально уникають контактів з працівниками установи [відвідування установи (відокремленого підрозділу установи)], навіть коли за звичайних умов проведення фінансової(их) операції(й) це було б для них набагато зручніше.

18. Є очевидні ознаки того, що інші особи контролюють проведення фінансової операції [клієнт читає все з нотаток або телефону чи інші особи стежать за клієнтом у приміщенні установи (відокремленого підрозділу установи) або залишаючись ззовні].

19. Мета чи мотивація отримання послуг в Україні нерезидентами є непереконливою або незрозумілою.

20. Клієнт постійно наполягає на обслуговуванні в одного працівника установи (відокремленого підрозділу установи), навіть якщо це звичайні операції, та/або припиняє здійснювати фінансові операції через установу (відокремлений підрозділ установи) на період відсутності конкретного працівника.

II. Індикатори, що стосуються фінансових операцій клієнта

1. Тривалий час спостерігається аналогічна тенденція щодо обсягу фінансових операцій клієнта протягом одного дня (незвично швидке здійснення фінансових операцій на великі суми).

2. Проведення кількох фінансових операцій клієнтом протягом одного дня в установі (одному відокремленому підрозділі установи), але з очевидною спробою обслуговуватись у різних працівників установи (клієнтського менеджера або касира).

3. Фінансова операція / сукупність пов'язаних між собою фінансових операцій не є характерною/характерними для звичайної діяльності клієнта (наприклад, цілі, тип та обсяг операції), а надані пояснення не є аргументованими.

4. Контрагентами клієнта є особи, стосовно яких в установі є негативна інформація [зокрема особи, яким установа відмовила у встановленні (підтриманні) ділових відносин у зв'язку з присвоєнням неприйнятно високого ризику ВК/ФТ].

5. Відбулися значні зміни в обсягах фінансових операцій, що здійснюються клієнтом / на користь клієнта.

6. Клієнт регулярно здійснює або отримує значну кількість переказів.

7. Регулярне отримання коштів з-за кордону та/або переказ коштів за кордон, якщо мета таких переказів є неочевидною або сукупність таких фінансових операцій має незвичний характер.

8. Перекази за межі України, що здійснюються кількома різними клієнтами в один день або протягом трьох днів, мають ознаки пов'язаності [зокрема схожі за сумою, іменами відправника/отримувача, тестовими запитаннями, текстами безкоштовних повідомлень та країнами (територіями) отримувачів].

9. Відправник переказу не володіє достатнім обсягом інформації про одержувача, якому надсилає переказ, або отримувач не володіє достатнім обсягом інформації про відправника переказу.

10. Значна кількість переказів фізичних осіб / суб'єктів господарювання / неприбуткових (зокрема благодійних) організацій використовуються для збору та подальшого переказу коштів невеликій кількості отримувачів - нерезидентів.

11. Установа-посередник або установа отримувача платежу відмовила у виконанні платежу клієнта та повернула кошти клієнту, який ініціював платіж.

12. Переказ надходить від СПФМ, про якого відомо, що він не надає інформацію про платника та/або отримувача без належного обґрунтування.

13. Клієнт отримує через установу багато готівкових чи безготівкових платежів на незначні суми, які згодом агрегуються та великою сумою переказуються іншому клієнту.

14. Клієнт (юридична особа) в основному отримує через установу безготівкові платежі на свою користь та установі стає відомо, що він виплачує готівкові кошти іншим особам.

15. Проведення клієнтом фінансових операцій у великому обсязі з готівкою, що не пов'язані з основним видом діяльності клієнта, та/або проведення значної кількості операцій з використанням електронних платіжних засобів.

16. Проведення так званих поворотних переказів, тобто коли кошти, отримані від особи з іноземної держави (території), відразу перераховуються іншій особі з тієї самої держави (території), або на рахунок відправника в іншій державі (на території).

17. Перекази спрямовуються для виплати у відокремлених підрозділах установи, розташованих дуже близько до кордонів країн з підвищеним ризиком тероризму.

18. Неодноразове проведення фінансових операцій за договорами відступлення прав вимоги (переведення боргу) на користь клієнта.

19. Платежі, які здійснюються за ініціативою / на користь клієнта - суб'єкта господарювання в призначеннях зазвичай не містять зрозумілої та чіткої мети (зокрема зазвичай містять лише посилання на номери контрактів або рахунків-фактур, не зазначаючи вид товару чи послуги).

20. На користь клієнта (суб'єкта господарювання), який уклав з установою договір про приймання регулярних платежів від фізичних осіб, надходять платежі, зміст яких очевидно не відповідає змісту та виду його діяльності.

21. На користь клієнта (суб'єкта господарювання), який уклав з установою договір про приймання регулярних платежів від фізичних осіб, надходять регулярні платежі, підстава та мета яких є незрозумілою.

22. Заявлені та/або фактичні обсяги операцій роздрібного торговця, суми окремих трансакцій, суми повернення коштів / відшкодувань клієнтам (у разі повернення товару) не відповідають звичайній практиці торговців тієї самої сфери (конкурентів).

23. Клієнт купує велику кількість prepaid-карток на значну суму.

24. Укладання договору на приймання онлайн-платежів з клієнтом, у якого відсутня діяльність, пов'язана з інтернет-торгівлею або онлайн-аукціонами, інша подібна діяльність.

25. Проведення за ініціативою / на користь фізичної особи фінансових операцій на значні суми, характер яких притаманний комерційній діяльності.

26. Суттєва невідповідність реквізитів платежів/надходжень даним, що зазначені у відповідних підтвердних документах (наприклад, номер договору, тип та назва товару чи послуги).

III. Індикатори за різними видами продуктів (послуг)

1. Готівкові операції:

1) обсяг готівкових операцій не відповідає обсягу, що є притаманним виду і масштабам діяльності клієнта;

2) клієнтом здійснюються регулярні фінансові операції готівкою на великі округлені суми;

3) клієнт регулярно обмінює велику кількість банкнот низького номіналу на банкноти високого номіналу;

4) клієнт вносить значні суми коштів готівкою, джерелом походження яких зазначає виручку від продажу активів, проте не може це підтвердити документально;

5) регулярне проведення готівкових фінансових операцій з купівлі, продажу або конвертації іноземної валюти на великі суми;

6) проведення значної кількості фінансових операцій із внесення готівкових коштів на невеликі суми на користь одного отримувача через різні відокремлені підрозділи установи або групою осіб, які одночасно звертаються до одного відокремленого підрозділу установи;

7) проведення великої кількості фінансових операцій із внесення готівкових коштів одним клієнтом протягом короткого проміжку часу за допомогою банківських автоматів самообслуговування на загальну значну суму;

8) готівкова фінансова операція проводиться (структурується) таким чином, щоб обійти вимоги, що вимагаються під час здійснення відповідних порогових фінансових операцій.

2. Кредити / фінансові кредити / позики:

1) клієнт не цікавиться істотними умовами кредитування (зокрема процентна ставка, штрафи) або витратами, пов'язаними із поверненням кредиту / фінансового кредиту / позики;

2) клієнт неохоче надає інформацію про мету кредиту / фінансового кредиту/ позики або зазначена мета викликає сумніви;

3) клієнт зазначає, що джерелом коштів, пов'язаних із виконанням зобов'язань за кредитом / фінансовим кредитом / позикою, є іноземне джерело та неохоче надає пояснення;

4) клієнт має намір отримати кредит / фінансовий кредит / позику, надаючи водночас фінансову звітність, що містить інформацію про інвестиції або доходи від компаній, зареєстрованих у державах (територіях), що віднесені Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, або законодавством яких передбачено механізм номінальної/довірчої власності;

5) економічна доцільність отримання кредиту / фінансового кредиту / позики не є зрозумілою;

6) заставою за кредитом / фінансовим кредитом / позикою клієнта є активи, що належать третім особам, які не пов'язані з клієнтом;

7) заставою за кредитом / фінансовим кредитом / позикою клієнта є власні активи / майно, джерело походження яких(ого) є невідомим;

8) кредит / фінансовий кредит / позика погашається коштами, що належать третій особі, за відсутності раціонального обґрунтування її пов'язаності з клієнтом;

9) клієнт використовує виданий кредит / фінансовий кредит / позику не відповідно до затверджених цілей, здійснюючи операції, що є нетиповими для діяльності клієнта;

10) клієнт повертає прострочений уже тривалий час кредит / фінансовий кредит / позику коштами, джерела походження яких не є зрозумілими;

11) клієнт повертає довгостроковий кредит / фінансовий кредит / позику в незвичайно короткий строк після його отримання;

12) збільшення кількості випадків отримання клієнтом кредитів / фінансових кредитів / позик у великих розмірах, якщо не встановлено, що така поведінка є обґрунтованою/типовою для клієнта;

13) клієнт протягом короткого періоду часу отримує кілька кредитів / фінансових кредитів / позик на незначну суму кожний, але загальна сума яких перевищує розмір порогових фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, і зобов'язання за такими кредитами / фінансовими кредитами / позиками виконуються у повному обсязі до настання строку оплати згідно з укладеним договором;

14) клієнт неодноразово отримує кредити / фінансові кредити / позики на суми нижче встановленої для порогових фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, з метою уникнення звітування щодо таких фінансових операцій, а також з метою ухилення від застосування щодо нього вимог здійснення НПК;

15) клієнт звертається до установи за отриманням кредиту / фінансового кредиту / позики на значну суму (орієнтовно кілька мільйонів гривень) та/або на короткий термін користування, наявна в установи інформація про фінансовий стан клієнта свідчить, що така особа не має достатніх фінансових можливостей для виконання зобов'язань за кредитом / фінансовим кредитом / позикою;

16) клієнт повертає кошти в значно більшій сумі, ніж це необхідно для виконання зобов'язання за кредитом / фінансовим кредитом / позикою, не намагаючись їх рахувати;

17) клієнт звертається за кредитом / фінансовим кредитом / позикою на суму, яка значно відрізняється від сум кредитів / фінансових кредитів / позик, що отримувалися ним раніше;

18) дострокове виконання зобов'язання за кредитом / фінансовим кредитом / позикою шляхом одноразової виплати на суму, яка не відповідає фінансовому стану клієнта;

19) з метою сплати заборгованості за кредитом / фінансовим кредитом / позикою клієнт надає кошти купюрами високої номінальної вартості у великому розмірі;

20) з метою сплати заборгованості за кредитом / фінансовим кредитом / позикою клієнт надає банкноти в незвичній упаковці;

21) забезпеченням за кредитом / фінансовим кредитом / позикою в значній сумі, що надається клієнту, є кошти, розміщені ним на депозит.

3. Послуги страхування/перестраховування:

1) звернення клієнта щодо укладення договорів страхування/перестраховування на очевидно невигідних умовах для сторін таких договорів, а також внесення суттєвих змін до основних умов договору страхування/перестраховування, зокрема протягом короткого періоду часу;

2) звернення клієнта щодо збільшення без очевидної необхідності страхової суми, встановленої під час укладання договору страхування;

3) звернення клієнта щодо укладання договорів страхування/перестраховування із страховими сумами, розмір яких не відповідає потенційному ризику;

4) сплата страхових внесків у розмірах, що значно перевищують розміри страхових внесків, визначених договором страхування;

5) звернення клієнта щодо страхування майна, загальна вартість якого не відповідає фінансовому стану клієнта;

6) настання страхового випадку в короткий строк після укладення договору страхування;

7) використання значних сум готівки під час сплати страхового внеску;

8) надання клієнтом документів, що є підставою для оплати страхових виплат, які мають ознаки підробки;

9) сплата страхових внесків через третіх осіб та/або третіми особами;

10) укладання договорів страхування за нехарактерними або неможливими ризиками для об'єкта страхування;

11) клієнт часто та/або неочікувано ініціює дострокове розірвання договору страхування життя та перерахування викупної суми на власні рахунки в різних банках або на користь третьої особи;

12) страхові виплати здійснюються на користь осіб, які не є страхувальниками або вигодоодержувачами (вигодонабувачами) за відповідним договором страхування;

13) клієнт сплачує страхові внески на суми нижче встановленої для порогових фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, з метою уникнення звітування щодо таких фінансових операцій, а також з метою ухилення від застосування щодо нього вимог здійснення НПК;

14) вік клієнта є незвичним для типу відповідного страхового продукту (наприклад, клієнт занадто молодий або похилого віку);

15) клієнт часто змінює страховика;

16) клієнт часто змінює рахунки, які використовуються для сплати страхових внесків або страхових виплат.

4. Послуги фінансового лізингу:

1) мета укладання договору фінансового лізингу не є обґрунтованою з точки зору цільового використання предмету лізингу (наприклад, не відповідає суті діяльності клієнта);

2) клієнт виконує зобов'язання згідно з договором фінансового лізингу, використовуючи кошти, що надійшли з держав (територій), що віднесені Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон або законодавством яких передбачено механізм номінальної/довірчої власності;

3) надання клієнту-лізингоодержувачу гарантії, за умовами якої платіж здійснюється через фінансову установу, зареєстровану в державі (на території), що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон або віднесена до переліку держав, що не виконують рекомендації FATF (чорний список);

4) клієнт-лізингоодержувач пропонує укласти договір фінансового лізингу за ціною, що значно перевищує звичайну ринкову ціну такого предмета лізингу;

5) третя особа сплачує лізингові платежі від імені клієнта без наявності обґрунтованих підстав.

5. Послуги факторингу:

1) про клієнта, який відступає факторові право грошової вимоги до покупця (боржника), відомо, що він часто змінює контрагентів, водночас звичайна господарська діяльність такого покупця (боржника) не відповідає типу товару/послуги, який(а) був(ла) придбаний(а) у клієнта;

2) клієнт додатково та/або неочікувано пропонує відступити факторові право грошової вимоги до покупця (боржника) також за іншою операцією / видом товару (послуги), яка(ий) не відповідає типу звичайної господарської діяльності такого покупця (боржника);

3) у фактора є підстави вважати, що клієнт пропонує укласти договір щодо відступлення права вимоги до покупця (боржника), який є новоствореною компанією, що припинить діяльність невдовзі після укладення договору;

4) фактору стало відомо, що клієнт пропонує відступлення права вимоги до покупця (боржника) також іншим факторинговим компаніям, водночас надаючи різну інформацію, яка суперечить наявній інформації про покупця (боржника), поручителів, первинну документацію, митну документацію та інші аспекти господарської діяльності учасників фінансових операцій;

5) клієнт пропонує незвичайно сприятливі для фактора правила розрахунку плати за договором факторингу (відсотків та винагороди) та, у свою чергу, хоче отримати більш гнучкі умови фінансування;

6) клієнт пропонує залучення третьої особи із сумнівною репутацією як гаранта/поручителя;

7) клієнт часто звертається з пропозиціями щодо внесення змін до договору факторингу щодо порядку виконання фактором зобов'язань за договором;

8) клієнтом, з яким укладається договір факторингу, є іноземна компанія, яка здійснює діяльність на ринках держав (територій), що віднесені Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, або держав, які віднесені до переліку держав, що не виконують рекомендації FATF (чорний список);

9) покупець (боржник) виконує зобов'язання за відповідним договором перед фактором з використанням банківського рахунку в юрисдикції, що відрізняється від юрисдикції реєстрації такого боржника, наприклад, у державах (на територіях), що віднесені Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон або законодавством яких передбачено механізм номінальної/довірчої власності, або в державах, які віднесені до переліку держав, що не виконують рекомендації FATF (чорний список);

10) клієнт пропонує укласти договір щодо відступлення права вимоги до покупця (боржника), щодо якого у фактора одразу виникають сумніви щодо

виконання зобов'язання боржником / можливості стягнення відповідної заборгованості з боржника;

11) ціна договору, щодо якого відбувається відступлення права грошової вимоги, не відповідає ринковій;

12) договір між клієнтом та покупцем (боржником) передбачає включення в ланцюг постачання товару посередника, що веде бізнес у країні, яка відмінна від країни покупця та продавця, за відсутності очевидних причин для використання такого посередника (не існує очевидних перешкод для прямої поставки товару між продавцем та покупцем);

13) передбачається відступлення права грошової вимоги за договором, де продавець, покупець та посередник з постачання товару є пов'язаними особами, або всі учасники ланцюга постачання товару належать до однієї групи компаній.

6. Онлайн-послуги:

1) клієнт звертається до одного агента за відкриттям електронних гаманців / купівлею prepaid-карток різних емітентів, часто поповнює відповідний гаманець/prepaid-картку або знімає готівку кілька разів за короткий проміжок часу та за відсутності цього раціонального пояснення;

2) різні представники кількох непов'язаних між собою клієнтів використовують для доступу до онлайн-послуги однакові IP-адреси (інтернет-протокол);

3) є підстави вважати, що третя сторона використовує онлайн-послугу клієнта (наприклад, доступ до онлайн-послуги ініціюється із-за меж України, тоді як установа має інформацію про присутність клієнта в Україні).

Установа (крім платіжної установи) може використовувати СА з метою виявлення фінансових операцій, визначених у пункті 2 додатка 14 до Положення, з урахуванням особливостей своєї діяльності (зокрема характеру й обсягів діяльності, видів послуг, що надаються, типів клієнтів, що обслуговуються, використання новітніх технологій) та притаманних своїй діяльності ризиків ВК/ФТ.

Платіжна установа зобов'язана запровадити СА, яка має забезпечувати:

1) замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;

2) ведення протоколу роботи кожного з користувачів, захищеного від модифікації. У протоколі мають відображатися початок та завершення роботи кожного з користувачів із зазначенням часу з точністю до секунди;

3) наявність системи захисту інформації, що відповідає вимогам законодавства України у сфері захисту інформації;

4) наявність системи резервного копіювання та зберігання інформації;

5) постійний моніторинг фінансових операцій клієнтів з метою оперативного виявлення індикаторів підозрілості фінансових операцій.

Запроваджена СА платіжної установи має сприяти функціонуванню належної системи управління ризиками ВК/ФТ та бути спрямованою на:

1) забезпечення можливості оперативного опрацювання установою великого обсягу даних щодо клієнтів та їхніх фінансових операцій, використовуючи відповідні алгоритми, сценарії тощо;

2) ефективне витрачання ресурсів установи з метою виконання завдань та обов'язків СПФМ.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана забезпечити процедури перевірки наявності клієнтів у переліках терористів та замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, за допомогою СА (за наявності) або з використанням альтернативних методів, уключаючи методи, які передбачають оброблення інформації в електронному вигляді.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана задокументувати опис суті вищезазначених заходів.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана на запит Національного банку надати опис та роз'яснення суті таких заходів (продемонструвати їх роботу за потреби).

Установа подає інформацію для взяття на облік (зняття з обліку) у СУО як СПФМ, а також подає СУО інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншу інформацію, що може бути пов'язана з ВК/ФТ, у порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України.

6.3. Реєстр фінансових операцій та відомості, що вносяться до нього
СПФМ забезпечує внесення до реєстру фінансових операцій інформації про:

1) порогові фінансові операції;
2) підозрілі фінансові операції;
3) зупинені установою фінансові операції, у тому числі з метою виконання відповідного рішення або доручення СУО;

4) фінансові операції, щодо яких установою відмовлено клієнту (особі) у їх здійсненні;

5) спроби проведення фінансових операцій клієнтами та фінансові операції на користь клієнтів, активи яких були заморожені установою;

6) фінансові операції, щодо яких установа забезпечує заходи з відстеження (моніторингу) на відповідний запит/рішення/доручення СУО.

Установа надає до СУО інформацію у випадках та строки, визначені Законом про ПВК/ФТ³⁹.

До реєстру фінансових операцій уносяться такі дані:

1) порядковий номер реєстрації в реєстрі з початку календарного року і дата реєстрації;

2) унікальний номер фінансової операції в СА установи (за його наявності);

3) дата здійснення / спроби проведення / відмови від проведення / зупинення фінансової операції / замороження активів фінансової операції;

4) код ознаки здійснення фінансової операції відповідно до довідника кодів ознак здійснення фінансових операцій, визначеного відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

5) сума фінансової операції у валюті її проведення та її еквівалент у національній валюті за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, установленим Національним банком на день проведення фінансової операції (для валютно-обмінних операцій зазначається сума за курсом купівлі/продажу/обміну іноземної валюти установи);

6) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові або найменування клієнта та РНОКПП / код за ЄДРПОУ цієї особи (якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не присвоєно, то зазначається дев'ять нулів);

7) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові або найменування контрагента та РНОКПП / код за ЄДРПОУ цієї особи (якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не присвоєно, то зазначається дев'ять нулів; якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не відомий установі, то ставиться п'ять дев'яток). Клієнт установи може бути одночасно й контрагентом, якщо він є фактичним відправником (ініціатором переказу / платником) та отримувачем активів за фінансовою операцією;

8) код ознаки (коди ознак) порогових фінансових операцій / види підозр та ознаки підозр відповідно до довідників кодів ознак порогових фінансових операцій / видів підозр, ознак підозр, визначених відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

9) коментарі (за наявності). Для підозрілої фінансової операції зазначається стислий коментар з обґрунтованого висновку.

До реєстру фінансових операцій вносяться також інші відомості, передбачені цим Положенням.

Установа уносить до реєстру повідомлень про підозрілу фінансову діяльність такі дані:

³⁹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

1) порядковий номер реєстрації в реєстрі з початку календарного року і дату реєстрації;

2) код виду підозри відповідно до довідника кодів виду підозр, визначених відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

3) код ознаки підозр відповідно до довідника кодів ознак підозр, визначених відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

4) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові / найменування клієнта(ів) - учасника(ів) підозрілої фінансової діяльності та його(їх) РНОКПП / код за ЄДРПОУ (якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не присвоєно, то зазначається дев'ять нулів);

5) орієнтовну суму підозрілих фінансових операцій у гривневому еквіваленті;

6) початкову та кінцеву дати здійснення підозрілої діяльності;

7) коментарі (стислий коментар з обґрунтованого висновку).

Установа вносить до реєстру розбіжностей про КБВ такі дані:

1) порядковий номер реєстрації в реєстрі з початку календарного року і дату реєстрації;

2) дату виявлення розбіжностей між відомостями про КБВ;

3) найменування та код за ЄДРПОУ юридичної особи, щодо якої встановлено розбіжності між відомостями про КБВ, які містяться в ЄДР, та інформацією про КБВ, отриманою установою в результаті здійснення НПК;

4) коментарі (за наявності).

Установа вносить до реєстру відмов такі дані:

1) порядковий номер реєстрації в реєстрі з початку календарного року і дату реєстрації;

2) дату прийняття рішення установою щодо відмови в установленні (підтриманні ділових відносин);

3) код виду повідомлення про відмову відповідно до довідника кодів виду повідомлення про відмову, визначеного відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

4) код підстави відмови відповідно до довідника кодів підстав відмови, визначеного відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

5) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові / найменування особи, якій відмовлено, та її РНОКПП / код за ЄДРПОУ [якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не присвоєно, то зазначається дев'ять нулів];

6) коментарі (уключаючи причини відмови).

Установа вносить до реєстру заморожень/розморожень такі дані:

1) порядковий номер реєстрації в реєстрі з початку календарного року і дату реєстрації;

2) код виду повідомлення про замороження/розмороження активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, відповідно до довідника кодів виду повідомлення про замороження/розмороження активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, визначеного відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

3) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові / найменування клієнта, та його РНОКПП / код за ЄДРПОУ [якщо РНОКПП / код за ЄДРПОУ не присвоєно, то зазначається дев'ять нулів];

4) код виду замороженого/розмороженого активу відповідно до довідника кодів виду заморожених/розморожених активів, визначеного відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України;

5) сума заморожених/розморожених активів у гривневому еквіваленті;

6) коментарі (за наявності).

Видалення даних, внесених до реєстрів повідомлень, не допускається.

У разі потреби виправлення помилково внесених до реєстрів повідомлень даних установа зазначає в інформаційному рядку реєстру з такими помилковими даними факт анулювання відповідного запису та зазначає підстави анулювання в полі "Коментарі", а також доповнює реєстр новим записом, якщо відповідна інформація підлягає наданню до СУО.

Рішення щодо анулювання запису у відповідному реєстрі повідомлень приймає відповідальний працівник установи або працівник, уповноважений відповідальним працівником установи.

Якщо за результатами здійснення перевірки внутрішнім аудитом (контролем) / незалежним аудитом або Національним банком (у тому числі під час безвізного нагляду) виявлені факти ненадання установою відповідної інформації до СУО, яка мала бути надана установою згідно із вимогами законодавства України у сфері ПВК/ФТ, то установа уносить таку інформацію до відповідних реєстрів повідомлень не пізніше 30 робочих днів із дати отримання відповідальним працівником підписаного звіту про результати внутрішньої перевірки або дати отримання установою звіту незалежного аудиту / довідки про перевірку Національним банком / акта про результати безвізного нагляду з питань фінансового моніторингу (крім випадків, коли на момент отримання звіту про результати внутрішньої перевірки / звіту про результати незалежного аудиту / довідки про перевірку Національним банком / акта про результати безвізного нагляду з питань фінансового моніторингу відповідна інформація не підлягатиме наданню СУО відповідно до вимог законодавства України).

У разі відмови установою клієнту в проведенні фінансової операції / установленні ділових відносин до відповідних реєстрів повідомлень уносяться наявні на час прийняття відповідного рішення дані, пов'язані з такою фінансовою операцією / діловими відносинами, з обов'язковим зазначенням у полі "Коментарі" підстав для відмови.

Установа в разі потреби формування витягу з реєстру повідомлень на паперовому носії зобов'язана забезпечити відображення на паперових носіях усіх даних, ідентичних тим, які містить реєстр повідомлень в електронному вигляді та передбачені Положенням, з обов'язковим зазначенням дати друкування.

Порядок передавання інформації до СУО має забезпечувати її гарантовану доставку та конфіденційність.

Установа зобов'язана забезпечити своєчасність, повноту та достовірність надання відповідної інформації до СУО.

Вимога СУО щодо надання інформації, необхідної для виконання запиту відповідного органу іноземної держави, має містити посилання на номер і дату реєстрації цього запиту в СУО.

Установа зобов'язана виконати запит СУО про надання інформації щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій клієнта в порядку, установленому відповідним нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України, погодженим із Національним банком.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть особливості відстеження (моніторинг) фінансових операцій.
2. Який порядок подачі суб'єктом до Держфінмоніторингу заяв про збільшення строку подання інформації щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій клієнта.
3. Охарактеризуйте порядок розгляду Держфінмоніторингом заяв.
4. Що являє собою обмін інформацією між Держфінмоніторингом та суб'єктом первинного фінансового моніторингу?
5. Назвіть дії Установи для виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності).
6. Назвіть індикатори підозрілості фінансових операцій.
7. Назвіть основні умови, при яких установа надає до СУО інформацію про підозрілі фінансові операції.
8. Охарактеризуйте процедуру дослідження ризик-профілю клієнта.
9. Який порядок виконання запиту СУО про надання інформації щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій клієнта?

Тема 7

ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАХОДІВ З ПИТАНЬ ПВК/ФТ

ПЛАН

7.1. *Обов'язковість навчання з питань ПВК/ФТ для всіх категорій працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, які задіяні у заходах захисту, та є адаптованим до конкретних напрямків діяльності.*

7.2. *Організація навчання працівників.*

7.3. *Організація підвищення кваліфікації працівників.*

7.4. *Проведення заходів передбачених програмою.*

Ключові слова: *навчання з питань ПВК/ФТ, навчальні заходи, заходи захисту фінансових операцій, освітня програма, підвищення кваліфікації з питань ПВК/ФТ, освітньо-практичні заходи.*

Рекомендована література:

1. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

2. Глущенко О., Семенген І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.

3. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

4. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

5. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

7. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

8. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.03.2021 р. № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0532-21#Text>.

7.1. Обов'язковість навчання з питань ПВК/ФТ для всіх категорій працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу, які задіяні у заходах захисту, та є адаптованим до конкретних напрямків діяльності

Підготовка персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу

Працівники суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що задіяні у проведенні фінансового моніторингу, а також фізичні особи, що надають агентські послуги на підставі договору доручення про надання таких послуг, який укладається з адміністратором недержавних пенсійних фондів (далі - агенти адміністраторів НПФ), ознайомлюються з Правилами, що підтверджується їх підписами.

Для забезпечення належного рівня підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та агентів адміністраторів НПФ до виконання вимог Закону суб'єктом первинного фінансового моніторингу з урахуванням ризиків, притаманних його діяльності, розробляється та реалізується Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та агентів адміністраторів НПФ, який є окремим додатком до Програми.

Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та агентів адміністраторів НПФ включає в себе графіки проведення освітньо-практичних заходів у сфері фінансового моніторингу. Такі графіки складаються у довільній формі та містять терміни їх виконання⁴⁰.

Підготовка персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та агентів адміністраторів НПФ здійснюється в суб'єкті первинного фінансового моніторингу постійно відповідно до графіків проведення освітньо-практичних заходів у сфері фінансового моніторингу.

Усі працівники суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що задіяні у проведенні фінансового моніторингу та агенти адміністраторів НПФ, беруть участь в освітньо-практичних заходах відповідно до Порядку підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що підтверджується їх підписами.

Освітньо-практичні заходи можуть здійснюватися за такими напрямками:

1) вивчення законодавства України, типологій відмивання коштів, міжнародних документів (рекомендації FATF, директиви ЄС, конвенції) з питань запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

2) ознайомлення та вивчення внутрішніх документів з питань первинного фінансового моніторингу;

⁴⁰ Офіційна сторінка Академії фінансового моніторингу. URL: <https://finmonitoring.in.ua/>.

3) вивчення досвіду щодо виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу;

4) ознайомлення із заходами щодо верифікації, постійного моніторингу ділових відносин клієнтів, а також із заходами перевірки отриманої інформації;

5) вивчення заходів з моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин;

6) практичне застосування критеріїв ризику.

Освітньо-практичні заходи в суб'єкті первинного фінансового моніторингу проводяться за графіком, визначеним суб'єктом первинного фінансового моніторингу, але не рідше одного разу на рік.

СПФМ у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ має визначити категорії працівників (відповідні посади, структурні підрозділи установи), які мають проходити навчання з питань ПВК/ФТ.

Такі категорії працівників мають охоплювати працівників, які беруть участь у здійсненні заходів з метою виконання установою вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ і яким делеговані відповідні права та обов'язки.

СПФМ під час розроблення змісту навчальних заходів має враховувати специфіку посадових обов'язків працівників, їх повноваження та відповідальність, а також рівень знань та кваліфікацію, необхідні для таких працівників, з метою належного ними виконання своїх обов'язків у сфері ПВК/ФТ. Результатом проведеного навчання має бути розуміння працівниками очікувань установи та своїх обов'язків/ролі у сфері ПВК/ФТ.

СПФМ щорічно розробляє план проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ, який має містити:

1) заплановані навчальні заходи (розроблені та проведені за рахунок внутрішніх кадрових ресурсів установи та/або із залученням зовнішніх лекторів/викладачів);

2) заплановані зовнішні навчальні заходи (відвідування працівниками установи зовнішніх навчальних заходів / проходження відповідних сертифікацій у сфері ПВК/ФТ);

3) ознайомлення працівників установи з вимогами внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ до початку виконання ними посадових обов'язків (у тому числі в разі суттєвої їх зміни) та в разі внесення змін до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ.

План проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ затверджується виконавчим органом (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівником установи.

Навчальні заходи мають включати, зокрема, таке:

1) вимоги законодавства та внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ;

2) відповідальність, що передбачена законодавством за порушення вимог законодавства з питань ПВК/ФТ;

3) найвищі зони ризику установи за результатами оцінки ризик-профілю установи;

4) приклади порушень установами, іншими особами відповідних санкцій;

5) наявні в установі процедури ескалації/інформування (зокрема щодо своїх підозр, можливих порушень, виявлених індикаторів підозрілості фінансових операцій, критеріїв ризику, інших проблемних питань у сфері ПВК/ФТ);

6) практичні аспекти роботи з наявними в установі автоматизованими програмними модулями з метою виконання вимог законодавства та внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ.

СПФМ після проходження працівниками установи відповідного навчання забезпечує тестування рівня отриманих працівниками знань, та забезпечує проходження повторного навчання тими працівниками, які за результатами тестування отримали незадовільні результати.

СПФМ документує факт проведення відповідних навчальних заходів, фіксуючи, зокрема, таку інформацію:

1) вид навчального заходу та назву навчального курсу;

2) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, посаду особи, яка пройшла навчання;

3) прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, посаду особи, яка провела навчання (у разі проведення навчального заходу, крім електронних курсів);

4) місце проведення навчання (у разі відвідування зовнішнього навчального заходу);

5) дані особи, яка проводила зовнішнє навчання;

6) дата проведення навчання;

7) результати тестування та/або копія сертифіката (за наявності).

План проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ, а також інформація, зазначена в пункті 6 додатка 17 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, зберігаються установою не менше п'яти років з часу проведення відповідного навчального заходу.

СПФМ періодично забезпечує актуалізацію змісту навчальних заходів із урахуванням змін у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ, внутрішніх процесах та процедурах, результатів оцінки ризик-профілю установи.

СПФМ забезпечує можливість отримання працівниками установи відповідних роз'яснень та відповідей на питання, що стосуються виконання ними обов'язків у сфері ПВК/ФТ.

СПФМ має приділяти значну увагу навчанню відповідального працівника установи, інших працівників установи з метою підтримання їх належного рівня знань та кваліфікації у сфері ПВК/ФТ.

7.2. Організація навчання працівників

Навчання та підвищення кваліфікації у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення відповідальних працівників та працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу - небанківських фінансових установ, державне регулювання яких здійснює Національний банк України, а саме: страховиків (перестраховиків), страхових (перестрахових) брокерів, кредитних спілок, ломбардів та інших фінансових установ (крім фінансових установ та інших юридичних осіб, щодо яких державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії здійснюються іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу); платіжних організацій, учасників чи членів платіжних систем, які надають фінансові послуги на підставі відповідних ліцензій чи реєстраційних документів; операторів поштової зв'язку; інших установ, які надають послуги з переказу коштів та здійснення валютних операцій; філій або представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, інших юридичних осіб, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги (далі - установи) здійснюється у відповідності до спеціальної освітньої програми.

Основою для розробки такої освітньої програми є постанова Кабінету міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 777, яка, відповідно до пункту 14 частини другої статті 25 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення”, затвердила Порядок організації та координації роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу⁴¹.

Вимоги до осіб, які можуть проходити навчання за освітньою програмою визначаються Законом України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (надалі по тексту Закон) та підзаконними актами. Стаття 9 Закону визначає правовий статус відповідального працівника, а саме: «Відповідальний працівник призначається за посадою на рівні

⁴¹ Офіційна сторінка Академії фінансового моніторингу. URL: <https://finmonitoring.in.ua/>.

керівництва суб'єкта первинного фінансового моніторингу». Також визначено вимогу щодо наявності бездоганної ділової репутації у відповідального працівника.

Кваліфікаційні вимоги до відповідального працівника встановлює суб'єкт державного фінансового моніторингу, який виконує функції державного регулювання та нагляду за відповідним суб'єктом первинного фінансового моніторингу, у даному разі це Національний банк України.

Так, постановою Правління НБУ від 28.07.2020 р. № 107 «Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу»⁴² визначено, що кваліфікаційними вимогами щодо відповідального працівника установи є вимоги щодо професійної придатності відповідального працівника установи, а також щодо відсутності фактів, передбачених цим Положенням, а саме:

1) наявність в особи судимості, яка не погашена та не знята в установленому законом порядку;

2) позбавлення особи права займати певні посади або займатися певною діяльністю згідно з вироком або іншим рішенням суду (застосовується впродовж строку дії такого покарання);

3) наявність факту, що особа була керівником, головним бухгалтером або власником істотної участі в установі не менше шести місяців протягом одного року, що передує прийняттю рішення відповідним державним органом про застосування заходу впливу у вигляді: відкликання/анулювання всіх ліцензій в установі (застосовується протягом п'яти років з дня прийняття рішення відповідним державним органом про відкликання/анулювання ліцензії); відсторонення керівництва від управління установою та призначення тимчасової адміністрації в установі в разі встановлення порушень установою законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг (застосовується протягом п'яти років з дня прийняття рішення відповідним державним органом про відсторонення керівництва від управління установою та призначення тимчасової адміністрації);

4) наявність факту, що особа була керівником, головним бухгалтером або власником істотної участі в установі не менше шести місяців, якщо таку установу в цей період або протягом одного року після цього було визнано банкрутом та/або піддано процедурі примусової ліквідації (застосовується протягом 10 років з дня визнання установи банкрутом або початку процедури примусової ліквідації).

Вимогами щодо професійної придатності відповідального працівника установи є:

1) наявність вищої економічної, юридичної освіти або освіти в галузі управління (для відповідального працівника мікропідприємства - вищої освіти);

⁴² Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

2) наявність стажу роботи в установі, видом діяльністю якої є надання фінансових послуг, за напрямом діяльності у сфері ПВК/ФТ, або стажу роботи в СУО/Міністерстві фінансів України, пов'язаного з набуттям досвіду у сфері ПВК/ФТ, - не менше одного року;

3) обізнаність із законодавством України у сфері ПВК/ФТ, а також володіння навичками щодо застосування в практичній діяльності вимог законодавства України та внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ [має бути підтверджено документом про проходження навчання у сфері ПВК/ФТ на базі відповідного навчального закладу, віднесеного до сфери управління СУО, або в інших навчальних закладах за погодженням із СУО (далі- навчання у сфері ПВК/ФТ) протягом останніх трьох років].

Особа, яка вперше призначається на посаду відповідального працівника установи та/або не проходила навчання у сфері ПВК/ФТ протягом останніх трьох років, може бути призначена на посаду відповідального працівника установи за умови проходження нею навчання у сфері ПВК/ФТ протягом трьох місяців з дня її призначення на посаду відповідального працівника установи та отримати документ про проходження навчання у сфері ПВК/ФТ.

Щодо відповідального працівника установи повинні бути відсутні такі факти:

1) застосування Україною, іноземними державами (крім держав, які здійснюють збройну агресію проти України), міждержавними об'єднаннями або міжнародними організаціями санкцій щодо особи (застосовується протягом строку дії санкцій і протягом трьох років після їх скасування або закінчення строку, на який їх було введено);

2) включення особи до переліку терористів (застосовується протягом строку перебування особи в переліку та протягом 10 років після її виключення з нього).

Установа (суб'єкт первинного фінансового моніторингу) перевіряє ділову репутацію відповідальної особи та її відповідність кваліфікаційним вимогам не рідше одного разу на рік.

Додаток 17 до вищезгаданого Положення також визначає: «Установа у внутрішніх документах установи з питань ПВК/ФТ має визначити категорії працівників (відповідні посади, структурні підрозділи установи), які мають проходити навчання з питань ПВК/ФТ. Такі категорії працівників мають охоплювати працівників, які беруть участь у здійсненні заходів з метою виконання установою вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ і яким делеговані відповідні права та обов'язки»⁴³.

Також пункт 13 вказаного вище Положення визначає наступні вимоги: «Відповідальний працівник установи повинен постійно підтримувати свої знання з

⁴³ Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

питань ПВК/ФТ на належному рівні, у тому числі шляхом проходження навчання у сфері ПВК/ФТ, а також підвищення кваліфікації в порядку та у строки, встановлені Законом про ПВК/ФТ. Установа має сприяти підтриманню рівня знань відповідального працівника та забезпечувати проходження ним навчання у відповідних навчальних закладах.

7.3. Організація підвищення кваліфікації працівників

Відповідно до постанови Кабінету міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 777 перепідготовка і підвищення кваліфікації (навчання) відповідальних працівників та працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу, здійснюється за такими етапами:

- оволодіння курсом за освітньою програмою;
- складення іспиту (здійснення підсумкового контролю знань).

Оволодіння курсом забезпечується шляхом використання різних форм і методів навчання, у тому числі самостійного вивчення документів, законодавчих та нормативно-правових актів з питань фінансового моніторингу, методичних та довідкових матеріалів.

Основною частиною навчального курсу є аудиторні заняття, які проводять фахівці, що мають досвід науково-педагогічної чи практичної діяльності у сфері фінансового моніторингу не менше п'яти років.

Важливу частину аудиторних занять з фахівцями складають практичні заняття, які забезпечують слухачам оволодіння навиками заповнення певних документів, спеціалізованих форм, прийняття правильних рішень у різних ситуаціях, що стосуються виявлення операцій, пов'язаних з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, порядок співпраці з державними органами у цьому питанні і т.ін.

Особлива роль приділяється консультаціям та роз'ясненням з практичних питань та проблемних питань, які виникають в процесі виконання обов'язків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Іспит (здійснення підсумкового контролю знань) проводиться екзаменаційною комісією на базі екзаменаційного центру, яким може бути академія або державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління".

Завдання для іспиту (здійснення підсумкового контролю знань) відповідальних працівників, а також працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу, зокрема тестові питання (із зазначенням правильної

відповіді), контрольні питання для співбесіди тощо розробляються екзаменаційними центрами та погоджуються Держфінмоніторингом, Мінфіном і відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу.

Порядок проведення іспиту (здійснення підсумкового контролю знань) розробляється та затверджується кожним екзаменаційним центром самостійно за погодженням з Держфінмоніторингом та Мінфіном.

Склад екзаменаційної комісії затверджується наказом керівника екзаменаційного центру за погодженням з відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу та Держфінмоніторингом.

До складу комісії входять представники Держфінмоніторингу, Мінфіну, екзаменаційного центру, на базі якого проводиться іспит (здійснення підсумкового контролю знань), та відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу (за згодою).

Складання іспиту (здійснення підсумкового контролю знань) відповідальними працівниками та працівниками, залученими до проведення фінансового моніторингу, які оволоділи курсом у закладах освіти, включених до переліку, проводиться за наявності договору, укладеного між закладом освіти та Держфінмоніторингом.

Навчання за освітньою програмою відбувається в очно-заочній формі та складає разом 72 учбові години (40% - заочна форма, яка передбачає самостійне ознайомлення з законодавчими та нормативними документами, та 60% - очна форма, яка передбачає лекційні та практичні заняття за відповідними темами, надання консультацій та роз'яснень з практичних питань.)

В період пандемії та карантинних заходів заняття в очній формі можуть проводитись дистанційно на платформі ZOOM.

Під час розроблення змісту освітніх заходів враховується специфіка посадових обов'язків працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних з питань фінансового моніторингу, їх повноваження та відповідальність, рівень знань та кваліфікація, з метою належного виконання ними своїх обов'язків.

Таким чином, після завершення курсу навчання за освітньою програмою слухачі повинні засвоїти відповідні теоретичні та практичні засади та оволодіти наступними компетентностями:

- міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та діяльність міжнародних організацій у сфері запобігання. Втілення міжнародних стандартів в законодавство України;

- закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення» та нормативно-правові акти щодо регулювання питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Основні поняття та принципи системи фінансового моніторингу;

- обов'язки, завдання та повноваження суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу. Правовий режим діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Здійснення заходів суб'єктами первинного фінансового моніторингу, передбачених законодавством з питань запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- порядок призначення відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, його права та обов'язки, надання інформації про призначення відповідальної особи. Посадові обов'язки та повноваження відповідального працівника. Вимоги до кваліфікації працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу в фінансовій установі;

- фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;

- основні принципи виявлення фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією грошей, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення;

- вимоги щодо здійснення ідентифікації та верифікації юридичних і фізичних осіб, які здійснюють фінансові операції, поглибленої перевірки клієнта. Виявлення кінцевого бенефіціарного власника (контролера). Порядок зберігання документів про здійснення фінансових операцій та забезпечення конфіденційності інформації щодо ідентифікації осіб, які є учасниками фінансових операцій;

- порядок подання інформації Держфінмоніторингу та повідомлення правоохоронним органам про фінансові операції, щодо яких є мотивовані підозри, що вони пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. Вимоги щодо запобігання розголошенню інформації, яка надається Держфінмоніторингу, іншої інформації з питань фінансового моніторингу;

- порядок реєстрації та передачі інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Форми обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу. Порядок виправлення помилок в повідомленнях про фінансову операцію;

- особливості здійснення фінансового моніторингу певними учасниками ринків небанківських фінансових послуг;

- подання статистичної звітності з питань фінансового моніторингу до Національного банку України;

- міжнародне співробітництво у сфері протидії та запобігання корупції;
- порядок взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу з суб'єктами державного фінансового моніторингу та іншими державними органами;

- застосування ризик-орієнтованого підходу та секторальних ризиків. Управління ризиками щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Оцінка ризиків за критеріями та розробка критеріїв ризику. Класифікація клієнтів за рівнем ризику. Робота з публічними діячами. Здійснення переоцінки ризиків клієнтів;

- поняття прозорості та бенефіціарної власності юридичних осіб та правових утворень;

- види відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- перевірки з питань дотримання законодавства щодо протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, застосування штрафів та інших санкцій до суб'єктів первинного фінансового моніторингу за недотримання вимог законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- ризики у сфері запобігання та протидії при створенні нових продуктів та нових механізмів їх постачання;

- типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: світові та вітчизняні тенденції. Рекомендації щодо виявлення схем з відмивання коштів;

- порядок зупинення/поновлення суб'єктом первинного фінансового моніторингу фінансових операцій. Відмова від встановлення (підтримання) ділових відносин та проведення фінансових операцій і т. ін.

Нормативно-правове та методичне забезпечення тематичних занять регулярно оновлюється та доповнюється і, відповідно, додається у збірку навчально-методичних матеріалів для слухачів.

Очікуваним результатом навчання є обізнаність слухачів курсів за даною освітньою програмою із міжнародним законодавством, законодавчими та нормативно-правовими документами України у сфері ПВК/ФТ, а також оволодіння навичками щодо застосування їх в практичній діяльності. Важливою метою

навчання є забезпечення розуміння працівниками, відповідальними з питань фінансового моніторингу, та працівниками, залученими до проведення фінансового моніторингу з суб'єктах первинного фінансового моніторингу - небанківських фінансових установах, державне регулювання яких здійснює Національний банк України, завдань щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та здатність їх якісно виконувати.

Зважаючи на викладене, можна вважати, що така Освітня програма відповідає вимогам Закону України «Про освіту» та враховує його вимоги щодо підвищення кваліфікації зі відповідними освітніми програмами. Також в Освітній програмі враховані вимоги постанови Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 777, якою затверджено Порядок організації та координації роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу відповідно до пункту 14 частини другої статті 25 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Разом з цим, закладом освіти враховані рекомендації та зауваження, отримані від Державної служби фінансового моніторингу України та Національного банку України, та внесені до Освітньої програми.

7.4. Проведення заходів передбачених програмою

Освітня програма навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення відповідальних працівників, а також працівників, залучених до проведення фінансового моніторингу, суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських фінансових установ, державне регулювання яких здійснює Національний банк України складається з декількох розділів та включає низку тем:

Розділ I. Міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 1. Міжнародні стандарти та міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Рекомендації FATF: структура та зміст. Конвенції ООН. Конвенції Ради Європи. Резолюції Ради Безпеки ООН. Рекомендації FATF:

структура та зміст. Директива (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму. Регламент (ЄС) 2015/847 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про інформацію, що супроводжує грошові перекази. Документи Базельського комітету з Банківського нагляду. Принципи Вольфсберзької групи. Постанова КМУ від 05.08.2020 № 677 «Про затвердження Порядку формування переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення».

Тема 2. Загальна характеристика Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Розділ II. Національне законодавство у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Розділ III. Практичні аспекти організації здійснення фінансового моніторингу. Нормативно-правове забезпечення у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 1. Нормативно-правове забезпечення у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Постанова КМУ від 09.09.2020 р. № 850 «Деякі питання організації фінансового моніторингу». Наказ Міністерства фінансів України від 05.05.2016 р. № 475 «Про затвердження Порядку доведення до відома суб'єктів первинного фінансового моніторингу переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, та Інструкції з унесення інформації до такого переліку». Наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2015 р. № 950 «Про затвердження Положення про процедуру застосування запобіжних заходів щодо держав, які не виконують або неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) заходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення».

Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Тема 3. Внутрішні документи установи з питань фінансового моніторингу, вимоги до їх створення. Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Тема 4. Проведення належної перевірки клієнтів. Виявлення кінцевого бенефіціарного власника, політично значущих осіб (PEP) та осіб, пов'язаних з ними. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 968 «Про затвердження Порядку надання державними органами, державними реєстраторами на запит суб'єкта первинного фінансового моніторингу інформації про клієнта». Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Тема 5. Порядок виявлення фінансових операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Постанова КМУ від 09.09.2020 № 850 «Деякі питання організації фінансового моніторингу». Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Тема 6. Порядок подання інформації Держфінмоніторингу та повідомлення правоохоронним органам про фінансові операції, щодо яких є мотивовані підозри, що вони пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або якщо вони пов'язані, стосуються чи призначені для фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення. Вимоги щодо запобігання розголошенню інформації, яка надається Держфінмоніторингу, іншої інформації з питань фінансового моніторингу, у тому числі про факт її подання. Постанова КМУ від 09.09.2020 № 850 «Деякі питання організації фінансового моніторингу». Наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2020 р. № 637 «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу строків подання запитуваної інформації». Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Наказ Міністерства фінансів України від 24.11.2015 р. № 1085 «Про затвердження Порядку електронної взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу та Державної служби фінансового моніторингу України». Наказ Міністерства фінансів України від 23.12.2015р. № 1168 «Про затвердження Порядку надання інформації щодо відстеження

(моніторингу) фінансових операцій». Наказ Міністерства фінансів України від 29.01.2016 р. № 24 «Про затвердження Форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення» (зі змінами, внесеними Наказами Міністерства фінансів України № 641 від 17.07.2017р. та № 344 від 05.03.2018р.).

Тема 7. Порядок реєстрації та передачі інформації про фінансові операції, що зодягають фінансовому моніторингу. Форми обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу. Порядок виправлення помилок в повідомленнях про фінансову операцію. Постанова КМУ від 09.09.2020 № 850 «Деякі питання організації фінансового моніторингу». Наказ Міністерства фінансів України від 29.01.2016 р. № 24 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення» » (зі змінами, внесеними Наказами Міністерства фінансів України № 641 від 17.07.2017р. та № 344 від 05.03.2018р.). Наказ Міністерства фінансів України від 24.11.2015 р. № 1085 «Про затвердження Порядку електронної взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу та Державної служби фінансового моніторингу України». Наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2020 р. М 637 «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу строків подання запитуваної інформації».

Тема 8. Особливості здійснення фінансового моніторингу учасниками ринків фінансових послуг.

Тема 9. Інформація, яка супроводжує переказ коштів або віртуальних активів.

Тема 10. Подання статистичної звітності з питань фінансового моніторингу до Національного банку України (для суб'єктів, нагляд за якими здійснює Національний банк України). Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджені Постановою Національного банку України від 13.11.2018 № 120.

Розділ IV. Антикорупційна складова у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 1. Міжнародне співробітництво у сфері протидії та запобігання корупції.

Тема 2. Взаємодія суб'єктів первинного фінансового моніторингу з суб'єктами державного фінансового моніторингу та іншими державними органами.

Розділ V. Управління ризиками щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 1. Застосування ризик-орієнтованого підходу та секторальних ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 2. Управління ризиками щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Оцінка ризиків за критеріями та розробка критеріїв ризику. Класифікація клієнтів за рівнем ризику та порядок роботи з ними в залежності від рівня ризику.

Розділ VI. Встановлення кінцевого бенефіціарного власника або його відсутності.

Тема 1. Прозорість та бенефіціарна власність юридичних осіб та правових утворень. Встановлення кінцевого бенефіціарного власника або його відсутності.

Розділ VII. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 1. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Тема 2. Порядок проведення перевірок з питань дотримання вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Порядок застосування штрафів та інших санкцій до суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Розділ VIII. Типологічні дослідження у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: світові та вітчизняні тенденції.

Тема 1. Типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: світові та вітчизняні тенденції.

Розділ IX. Замороження активів та зупинення фінансових операцій.

Тема 1. Порядок зупинення/поновлення суб'єктом первинного фінансового моніторингу проведення фінансових операцій.

Тема 2. Відмова від встановлення (підтримання) ділових відносин, проведення фінансових операцій.

Підсумковий семінар.

Іспит.

Загальний обсяг освітньої програми - 72 години.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть проблемні питання щодо проведення навчальних заходів для працівників установи, агентів установи (їх працівників) з питань ПВК/ФТ.
2. Назвіть випадки, за яких Установа зобов'язана здійснювати документування факту проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.
3. Назвіть структурні елементи плану проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.
4. Охарактеризуйте план проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.
5. Порядок підготовки персоналу (працівників) суб'єкта первинного фінансового моніторингу та агентів адміністраторів НПФ.
6. Напрямами здійснення освітньо-практичних заходів при підготовці фахівців з питань ПВК/ФТ.
7. Вимоги до осіб, які можуть проходити навчання за освітньою програмою при підготовці фахівців з питань ПВК/ФТ.
8. Вимогами щодо професійної придатності відповідального працівника установи.
9. Порядок здійснення підсумкового контролю знань при підготовці фахівців з питань ПВК/ФТ.

Тема 8

САНКЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

ПЛАН

8.1. Санкційна політика суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ та вимоги, що встановлені Законом про ПВК/ФТ.

8.2. Закон України «Про санкції».

8.3. Організація та функціонування внутрішньобанківської системи управління ризиками ПВК/ФТ, яка забезпечує мінімізацію ризиків уникнення обмежень.

Ключові слова: навчання з питань ПВК/ФТ, навчальні заходи, заходи захисту фінансових операцій, освітня програма, підвищення кваліфікації з питань ПВК/ФТ, освітньо-практичні заходи.

Рекомендована література:

1. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

2. Глущенко О., Семененко І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ. 2014. 386 с.

3. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

4. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного Банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

5. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload/Policy.pdf>

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

7. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

8. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.03.2021 р. № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0532-21#Text>.

8.1. Санкційна політика суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ та вимоги, що встановленні Законом про ПВК/ФТ

Особи, винні у порушенні вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, в тому числі у незабезпеченні належної організації та/або проведення первинного фінансового моніторингу, а також у причетності до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення або у сприянні іншим особам у вчиненні таких дій, або які фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, несуть відповідальність згідно із чинним законодавством України.

Юридичні особи (крім банків), які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, можуть бути ліквідовані за рішенням суду.

Банки, які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, можуть бути ліквідовані за рішенням Національного банку України шляхом відкликання банківської ліцензії (за ініціативою Національного банку України).

У разі невиконання (неналежного виконання) суб'єктом первинного фінансового моніторингу (його уповноваженою (посадовою) особою) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії до нього адекватно вчиненому порушенню протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення застосовуються такі заходи впливу:

- 1) письмове застереження;
- 2) анулювання ліцензії та/або інших документів, що надають право на здійснення діяльності, з провадженням якої в особи виникає статус суб'єкта первинного фінансового моніторингу, у встановленому законодавством порядку;
- 3) покладення на суб'єкта первинного фінансового моніторингу обов'язку відсторонення від роботи посадової особи такого суб'єкта первинного фінансового моніторингу;
- 4) штраф;
- 5) укладення письмової угоди із суб'єктом первинного фінансового моніторингу, за якою суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язується сплатити визначене грошове зобов'язання та вжити заходів для усунення та/або

недопущення в подальшій діяльності порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, забезпечити підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо (далі - угода про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії).

За одне порушення не може бути застосовано більше одного штрафу.

Днем виявлення порушення є дата складання суб'єктом державного фінансового моніторингу, який відповідно до цього Закону здійснює державне регулювання та нагляд за суб'єктом первинного фінансового моніторингу, документа, в якому зафіксовано порушення, виявлене під час здійснення нагляду.

Предбачені частиною третьою цієї статті заходи впливу застосовуються до суб'єктів первинного фінансового моніторингу суб'єктами державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону здійснюють функції з державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, у порядку, встановленому відповідним суб'єктом державного фінансового моніторингу з урахуванням вимог, передбачених цим Законом.

До суб'єкта первинного фінансового моніторингу можуть бути застосовані штрафи у таких розмірах:

1) за порушення вимог щодо здійснення належної перевірки, вимог щодо виявлення належності клієнтів та інших осіб до політично значущих осіб, членів їх сімей, осіб, пов'язаних з ними, у випадках, передбачених законодавством, - до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за порушення вимог щодо відмови від встановлення (підтримання) ділових відносин, проведення фінансової операції - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) за порушення вимог щодо здійснення платіжних операцій, передбачених статтею 14 цього Закону, - у розмірі до 10 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) за порушення порядку замороження/розмороження активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, та зупинення фінансових операцій - у розмірі до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

5) за порушення порядку створення (ведення) та зберігання документів, у тому числі електронних, записів, даних, інформації у випадках, передбачених цим Законом, у тому числі у разі їх втрати або знищення, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6) за неподання, несвоєчасне подання, порушення порядку подання або подання спеціально уповноваженому органу недостовірної інформації у випадках,

передбачених законодавством, - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6-1) за неподання, несвоєчасне подання, порушення порядку подання або подання держателю Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань недостовірної інформації, передбаченої цим Законом, - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

7) за перешкоджання суб'єкту державного фінансового моніторингу у здійсненні ним нагляду у сфері запобігання та протидії, у тому числі за недопуск до проведення перевірки з питань дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, створення перешкод у її проведенні та/або неподання, подання не в повному обсязі, подання недостовірної інформації/документів, подання копій документів, у яких неможливо прочитати всі зазначені в них відомості, на запит суб'єкта державного фінансового моніторингу, необхідних для здійснення ним нагляду у сфері запобігання та протидії відповідно до цього Закону, - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

8) за невиконання умов угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії - у розмірі, що не перевищує суму грошового зобов'язання за такою угодою;

9) за невиконання вимог про усунення виявлених порушень та/або про вжиття заходів для усунення причин, що сприяли їх вчиненню, а також невжиття заходів з усунення виявлених за результатами перевірки недоліків щодо організації та проведення первинного фінансового моніторингу - у розмірі до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

10) за невиявлення, несвоєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та порушення порядку їх реєстрації - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

11) за порушення обмежень щодо обміну інформацією, визначених законодавством у сфері запобігання та протидії, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

12) за незабезпечення захисту працівників, які повідомили керівника та/або відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу чи суб'єкта державного фінансового моніторингу про порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

13) за незабезпечення належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу, відсутність належної системи управління ризиками, повторне невиконання вимог суб'єктів державного фінансового моніторингу про усунення виявлених порушень та/або про вжиття заходів для усунення причин, що

сприяли їх вчиненню, - у розмірі до 10 відсотків загального річного обороту, але не більше 7950 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

14) за порушення інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії - у розмірі до 3 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Розрахунок суми штрафу у разі вчинення двох і більше видів порушень здійснюється шляхом додавання розмірів штрафів за кожний вид порушення.

У такому разі максимальна сума штрафу, яка може бути застосована до суб'єкта первинного фінансового моніторингу, не може перевищувати:

1) для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які є фінансовими установами, - 10 відсотків загального річного обороту, але не більше 7950 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) для інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу - двократного обсягу вигоди, одержаної суб'єктом первинного фінансового моніторингу внаслідок вчинення порушення, а якщо сума такої вигоди не може бути визначена, - 1590 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При визначенні заходу впливу та/або розміру штрафу суб'єкти державного фінансового моніторингу враховують обставини вчиненого порушення, у тому числі:

1) характер і тривалість порушення;

2) фінансовий стан суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

3) вигоду, одержану суб'єктом первинного фінансового моніторингу внаслідок вчинення порушення, якщо сума такої вигоди може бути визначена;

4) збитки третіх осіб, спричинені внаслідок вчинення порушення, якщо сума таких збитків може бути визначена;

5) повторне вчинення однорідного правопорушення, за яке до суб'єкта первинного фінансового моніторингу протягом останніх трьох років застосовувалися заходи впливу;

6) ступінь відповідальності;

7) співпрацю суб'єкта первинного фінансового моніторингу з державними органами, включеними до системи запобігання та протидії.

До прийняття рішення (постанови) про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходу впливу у формі укладення угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії суб'єкт державного фінансового моніторингу та суб'єкт первинного фінансового моніторингу погоджують заходи для усунення та/або недопущення в подальшій діяльності порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками, строки виконання таких заходів, а також суму грошового

зобов'язання, яку такий суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язується сплатити в рамках виконання такої угоди.

У разі непогодження суб'єктом державного фінансового моніторингу та суб'єктом первинного фінансового моніторингу умов угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії суб'єкт державного фінансового моніторингу застосовує інший захід впливу.

У тексті угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії зазначається розрахована відповідно до вимог цієї статті сума грошового зобов'язання.

У разі порушення суб'єктом первинного фінансового моніторингу умов угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії суб'єкт державного фінансового моніторингу має право застосувати захід впливу за невиконання умов угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії, передбачений цією статтею.

Положення частин третьої - восьмої та абзаців другого - восьмого частини десятої цієї статті не поширюються на банки, філії іноземних банків.

У разі порушення банками, філіями іноземних банків вимог законодавства у сфері запобігання та протидії Національний банк України пропорційно до вчиненого порушення має право застосувати до них заходи впливу відповідно, у порядку та строки, визначені Законом України "Про банки і банківську діяльність" та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Рішення (постанова) суб'єкта державного фінансового моніторингу (його уповноваженої посадової особи) про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу, передбачених цією статтею, набирає чинності з робочого дня, наступного за днем прийняття такого рішення (постанови).

Інформація про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу (із зазначенням назви суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відомостей про застосовані заходи впливу, у тому числі розмір штрафу, а також загальних відомостей про порушення законодавства), оскарження зазначених заходів впливу та про відповідне рішення суду, що набрало законної сили, оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу у встановленому ним порядку та залишається доступною для перегляду не менше п'яти років з дня оприлюднення.

Не підлягає оприлюдненню інформація про:

- 1) персональні дані відсторонених від посад посадових осіб;
- 2) застосовані заходи впливу, якщо таке оприлюднення може мати негативний вплив, завдати шкоди та/або загрожувати стабільності фінансової

системи чи може мати вплив на досудове розслідування та/або судове провадження (крім узагальненої за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації без зазначення їх назв).

Рішення (постанова) суб'єкта державного фінансового моніторингу про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу, передбачених цією статтею, може бути оскаржено у судовому порядку відповідно до законодавства протягом місяця з дня набрання ним чинності.

У разі якщо протягом місяця з дня набрання чинності рішенням (постановою) суб'єкта державного фінансового моніторингу про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу у формі штрафу суб'єкт первинного фінансового моніторингу письмово не повідомив суб'єкта державного фінансового моніторингу про добровільне виконання такого рішення (постанови), та таке рішення (постанову) не було оскаржено у судовому порядку, воно набуває статусу виконавчого документа, підлягає оформленню відповідно до вимог Закону України "Про виконавче провадження" та передається до органів державної виконавчої служби для примусового виконання згідно із законодавством.

У разі якщо рішення (постанова) суб'єкта державного фінансового моніторингу про застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу у формі штрафу протягом місяця з дня набрання ним чинності оскаржене у судовому порядку та адміністративним судом відкрите провадження у справі про оскарження зазначеного рішення, таке рішення набуває статусу виконавчого документа з дня набрання законної сили відповідним судовим рішенням у такій справі з урахуванням строків, передбачених Законом України "Про виконавче провадження".

Штрафи, передбачені цим Законом, зараховуються до державного бюджету.

8.2. Закон України «Про санкції»

З метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (далі - санкції).

Санкції можуть застосовуватися з боку України по відношенню до іноземної держави, іноземної юридичної особи, юридичної особи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та терористичну діяльність.

Застосування санкцій не виключає застосування інших заходів захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, її економічної самостійності, прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

Правову основу застосування санкцій становлять Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, закони України, нормативні акти Президента України, Кабінету Міністрів України, рішення Ради національної безпеки та оборони України, відповідні принципи та норми міжнародного права⁴⁴.

Підставами для застосування санкцій є:

1) дії іноземної держави, іноземної юридичної чи фізичної особи, інших суб'єктів, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності та/або порушують права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства та держави, призводять до окупації території, експропріації чи обмеження права власності, завдання майнових втрат, створення перешкод для сталого економічного розвитку, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод;

2) резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй;

3) рішення та регламенти Ради Європейського Союзу;

4) факти порушень Загальної декларації прав людини, Статуту Організації Об'єднаних Націй.

Застосування санкцій ґрунтується на принципах законності, прозорості, об'єктивності, відповідності меті та ефективності.

Підставою для застосування санкцій також є вчинення іноземною державою, іноземною юридичною особою, юридичною особою, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземцем, особою без громадянства, а також суб'єктами, які здійснюють терористичну діяльність, дій, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, стосовно іншої іноземної держави, громадян чи юридичних осіб останньої.

Видами санкцій згідно з цим Законом є:

1) блокування активів - тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними;

⁴⁴ Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.

1-1) стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними;

2) заборони виведення капіталів за межі України;

3) зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань;

4) заборона видачі дозволів, ліцензій Національного банку України на здійснення інвестицій в іноземну державу, розміщення валютних цінностей на рахунках і вкладах на території іноземної держави;

5) припинення видачі дозволів, ліцензій на ввезення в Україну з іноземної держави чи вивезення з України валютних цінностей та обмеження видачі готівки за платіжними картками, емітованими резидентами іноземної держави;

6) заборона здійснення Національним банком України реєстрації учасника міжнародної платіжної системи, платіжною організацією якої є резидент іноземної держави;

7) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;

8) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом.

Заява щодо застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини першої статті 4 цього Закону, подається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, до суду в порядку, визначеному статтею 5-1 цього Закону.

Рішення щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій щодо окремих іноземних юридичних осіб, юридичних осіб, які знаходяться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність (персональні санкції), передбачених пунктами 1, 2-21, 23-25 частини першої статті 4 цього Закону, приймається Радою національної безпеки та оборони України та вводиться в дію указом Президента України. Відповідне рішення набирає чинності з моменту видання указу Президента України і є обов'язковим до виконання.

Рішення щодо застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини першої статті 4 цього Закону, ухвалюється судом у порядку, визначеному статтею 5-1 цього Закону.

Рішення щодо застосування санкцій повинно містити строк їх застосування, крім випадків застосування санкцій, що призводять до припинення прав, та інших санкцій, які за змістом не можуть застосовуватися тимчасово.

Рішення про внесення змін до санкцій приймається органом, що прийняв рішення про їх застосування відповідно до цього Закону, за власною ініціативою або на підставі пропозицій органів державної влади, зазначених у частині першій цієї статті.

Рішення про скасування санкцій приймається органом, що прийняв рішення про їх застосування відповідно до цього Закону, у разі якщо застосування санкцій привело до досягнення мети їх застосування.

Забезпечення реалізації санкції у виді блокування активів здійснюється відповідними органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами у межах наданих їм повноважень.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, вживає заходів щодо виявлення та розшуку активів фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях Ради національної безпеки і оборони України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, має право залучати до виявлення та розшуку таких активів інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ці органи забезпечують сприяння центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, у виявленні та розшуку відповідних активів у межах прав та можливостей, наданих їм законодавством, яке регулює статус та організацію їхньої діяльності.

У разі виявлення незаблокованих активів центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, звертається до відповідних органів та/або посадових осіб з вимогою вчинити дії, спрямовані на тимчасове позбавлення відповідних осіб права користуватися та розпоряджатися цими активами. Така вимога центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, є обов'язковою та підлягає негайному виконанню.

До СПФМ можуть застосовуватися міжнародні санкції – санкції, що визнаються Україною, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, відповідно до міжнародних договорів України або рішень міждержавних об'єднань, міжнародних, міжурядових організацій, участь у яких бере Україна, а

також іноземних держав, щодо замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, або обмеження будь-якого доступу до них чи заборони проведення фінансових операцій

8.3. Організація та функціонування внутрішньобанківської системи управління ризиками ПВК/ФТ, яка забезпечує мінімізацію ризиків уникнення обмежень

Банк створює комплексну, адекватну та ефективну систему управління ризиками, яка відповідає таким принципам⁴⁵:

1) ефективність - забезпечення об'єктивної оцінки розміру ризиків банку та повноти заходів щодо управління ризиками з оптимальним використанням фінансових ресурсів, персоналу та інформаційних систем щодо управління ризиками банку;

2) своєчасність - забезпечення своєчасного (на ранній стадії) виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях;

3) структурованість - чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма структурними підрозділами та працівниками банку, та їх відповідальності згідно з таким розподілом;

4) розмежування обов'язків (відокремлення функції контролю від здійснення операцій банку) - уникнення ситуації, за якої одна й та сама особа здійснює операції банку та виконує функції контролю;

5) усебічність та комплексність - охоплення всіх видів діяльності банку на всіх організаційних рівнях та в усіх його структурних підрозділах, оцінка взаємного впливу ризиків;

6) пропорційність - відповідність системи управління ризиками бізнес-моделі банку, його системній важливості, а також рівню складності операцій, що здійснюються банком;

7) незалежність - свобода від обставин, що становлять загрозу для неупередженого виконання головним ризик-менеджером, головним комплаєнс-менеджером, підрозділом з управління ризиками та підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс) своїх функцій;

8) конфіденційність - обмеження доступу до інформації, яка має бути захищеною від несанкціонованого ознайомлення;

⁴⁵ Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.

9) прозорість - оприлюднення банком інформації щодо системи управління ризиками та профілю ризику.

Банк здійснює комплексну оцінку щонайменше таких суттєвих видів ризиків:

- 1) кредитного ризику;
- 2) ризику ліквідності;
- 3) процентного ризику банківської книги;
- 4) ринкового ризику;
- 5) операційного ризику;
- 6) комплаєнс-ризиків;

7) інших суттєвих видів ризиків, на які банк наражається під час своєї діяльності.

Банк самостійно встановлює фактори, показники та поріг суттєвості інших видів ризиків на підставі обґрунтованих висновків та визначає порядок виявлення таких ризиків у методиці виявлення суттєвих ризиків.

Банк оцінює ризики за фінансовими інструментами, що містяться як в торговій, так і в банківській книгах. Перелік видів ризиків, які банк має оцінювати залежно від книги, у якій міститься інструмент, наведений у карті ризиків торгової та банківської книг (додаток 1).

Банк створює систему управління ризиками, яка щонайменше охоплює види ризиків, наведені в пункті 11 глави 2 розділу I Положення про здійснення фінансового моніторингу.

Банк під час оцінки всіх видів ризиків урахує ризик концентрації, який розглядає як концентрацію своїх активів та зобов'язань у розрізі:

- 1) одного боржника/контрагента та групи пов'язаних контрагентів;
- 2) бізнес-ліній і продуктів;
- 3) видів економічної діяльності (галузевої концентрації) та географічних регіонів;

4) пов'язаних із контрагентами осіб, чиї фінансові результати залежать від одного виду діяльності чи основного продукту;

5) класів боржників/контрагентів, що визначаються відповідно до вимог Положення № 351;

6) видів забезпечення виконання боржниками та контрагентами своїх зобов'язань;

- 7) видів валют.

Банк створює систему управління ризиками, яка забезпечує аналіз ризиків на постійній основі з метою прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень щодо пом'якшення ризиків та зменшення пов'язаних із ними втрат (збитків).

Банк організовує систему управління ризиками, яка ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделі трьох ліній захисту:

1) перша лінія - на рівні бізнес-підрозділів банку та підрозділів підтримки діяльності банку. Ці підрозділи приймають ризики та несуть відповідальність за них, здійснюють поточне управління ризиками і подають звіти щодо поточного управління такими ризиками;

2) друга лінія - на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

3) третя лінія - на рівні підрозділу внутрішнього аудиту щодо перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками.

Система управління ризиками банку щонайменше має передбачати:

1) організаційну структуру, яка чітко визначає обов'язки, повноваження та відповідальність осіб щодо управління ризиками;

2) культуру управління ризиками та кодекс поведінки (етики);

3) внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками;

4) інформаційну систему щодо управління ризиками та звітування;

5) інструменти для ефективного управління ризиками.

Відповідальна особа банківської групи забезпечує функціонування комплексної, адекватної та ефективної системи управління ризиками в банківській групі, що передбачає:

1) наявність внутрішньогрупових документів щодо управління ризиками, включаючи чіткий розподіл функцій, обов'язків та повноважень з управління ризиками в банківській групі;

2) забезпечення інтегрованого процесу виявлення, оцінки, контролю та моніторингу всіх суттєвих видів ризиків учасників банківської групи з урахуванням вимог, установлених відповідними державними органами, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, щодо управління ризиками в таких учасниках банківської групи на індивідуальній основі.";

18-1. Відповідальна особа банківської групи має право організувати систему управління ризиками в банківській групі без урахування учасників банківської групи в таких випадках:

1) питома вага сукупних активів визначених відповідальною особою банківської групи учасників становить менше 1% в активах банківської групи;

2) відповідальна особа банківської групи та інші банки - учасники групи не здійснюють:

- контролю над учасником банківської групи та

- активних операцій з таким учасником та/або операцій, в яких банк є вигодонабувачем, а також встановили у своїй стратегії/політиці з управління ризиками обмеження на здійснення таких операцій та здійснюють належний контроль за дотриманням цих обмежень.

Банк оприлюднює інформацію щодо управління ризиками відповідно до вимог Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 24 жовтня 2011 року № 373, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2011 року за № 1288/20026 (зі змінами).

Банк створює організаційну структуру системи управління ризиками, яка забезпечує чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами системи управління ризиками, а також між працівниками банку, та передбачає їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Банк під час визначення організаційної структури системи управління ризиками враховує необхідність забезпечення взаємозаміни працівників з метою уникнення негативного впливу на ефективність функціонування системи управління ризиками в разі тимчасової відсутності працівника або його звільнення.

Банк забезпечує наявність належної кількості кваліфікованих і досвідчених працівників виходячи з потреб організаційної структури системи управління ризиками, напрямів діяльності (бізнес-ліній) та профілю ризику банку.

Банк не має права передавати функції щодо управління ризиками банку на аутсорсинг, крім випадків, передбачених цим Положенням.

Банк визначає функції, обов'язки, повноваження та відповідальність осіб у посадових інструкціях, у яких мають передбачатися функціональні обов'язки кожного працівника банку щодо участі в управлінні ризиками, що включають забезпечення належного звітування щодо управління ризиками.

Банк визначає механізми та відповідальних осіб за належне забезпечення обміном інформацією між окремими структурними підрозділами банку для ефективної взаємодії (співпраці) на всіх організаційних рівнях.

Суб'єктами системи управління ризиками банку є:

- 1) рада банку;
- 2) комітет ради банку з управління ризиками (за наявності);
- 3) правління банку;
- 4) кредитний комітет правління банку;
- 5) комітет правління банку з управління активами та пасивами;
- 6) інші колегіальні органи банку;
- 7) підрозділ внутрішнього аудиту;
- 8) головний ризик-менеджер та підрозділ з управління ризиками;
- 9) головний комплаєнс-менеджер та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс);
- 10) бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки (перша лінія захисту).

Рада банку має право створювати інші комітети з числа її членів для попереднього вивчення і підготовки до розгляду на засіданні ради банку питань, що належать до її компетенції.

Комітет ради банку є постійно діючим консультативно-дорадчим органом.

Рада банку залишається відповідальною за загальне управління ризиками та забезпечує контроль за виконанням комітетами їх функцій.

Правління банку має право створювати інші комітети банку, делегувавши їм частину своїх функцій з управління ризиками. У цьому разі правління банку залишається відповідальним за виконання делегованих ним функцій.

Комітети/інші колегіальні органи здійснюють свою діяльність на підставі положення або іншого документа, у якому зазначаються їх обов'язки, сфера діяльності та робочі процедури. Такі процедури включають подання комітетами/колегіальними органами звітів про свою діяльність раді/правлінню банку залежно від підпорядкування.

Комітети/колегіальні органи повинні складати протоколи або інші документи щодо проведених засідань, у яких зазначати порядок денний засідань, стислий огляд розглянутих питань, надані рекомендації, прийняті рішення з результатами поіменного голосування та особливими думками (за наявності). Банк надає таку документацію уповноваженим працівникам Національного банку на їх вимогу разом з іншими документами та матеріалами, на підставі яких приймалися рішення.

Рада банку несе повну відповідальність за створення комплексної, адекватної та ефективної системи управління ризиками, на які наражається банк у своїй діяльності. Для забезпечення належного управління ризиками рада банку повинна:

1) визначати та контролювати дотримання корпоративних цінностей банку, які базуються на здійсненні бізнесу на законних та етичних принципах, та постійно підтримувати високу культуру управління ризиками;

2) приділяти достатню кількість часу, зусиль і ресурсів для участі в управлінні ризиками банку та контролю за комплексністю, адекватністю та ефективністю системи управління ризиками;

3) створити та підтримувати на належному рівні організаційну структуру, інформаційну систему щодо управління ризиками та внутрішній контроль, що забезпечують ефективне управління ризиками;

4) забезпечувати, щоб політика винагороди в банку відповідала та сприяла ефективному управлінню ризиками, не стимулюючи прийняття надмірного рівня ризику;

5) установлювати випадки накладення заборони (вето) головним ризик-менеджером, головним комплаєнс-менеджером на рішення правління банку, комітетів/колегіальних органів правління банку;

б) сприяти створенню регулярних та прозорих механізмів комунікації в банку.

Рада банку для реалізації своїх завдань виконує такі функції:

1) забезпечує функціонування та контроль за ефективністю системи управління ризиками;

2) затверджує внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками, перелік яких визначено в додатку 2 до цього Положення, та здійснює контроль за їх упровадженням, дотриманням та своєчасним оновленням (актуалізацією);

3) затверджує перелік лімітів (обмежень) щодо кожного виду ризику та процедуру ескалації порушень лімітів ризиків;

4) ухвалює рішення щодо запровадження значних змін у діяльності банку;

6) затверджує план відновлення діяльності (Recovery Plan) та забезпечує виконання функцій щодо відновлення діяльності банку;

7) призначає та звільняє головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера;

7-1) затверджує фінансове забезпечення (бюджет) підрозділів з управління ризиками, контролю за дотриманням норм (комплаєнс), установлює розмір винагороди головному ризик-менеджеру, головному комплаєнс-менеджеру та здійснює контроль за їх виконанням/дотриманням;

8) визначає характер, формат та обсяги інформації про ризики, розглядає управлінську звітність про ризики та, якщо профіль ризику банку не відповідає затвердженому ризик-апетиту невідкладно приймає рішення щодо застосування адекватних заходів для пом'якшення ризиків;

9) уживає заходів щодо запобігання конфліктам інтересів у банку, сприяє їх врегулюванню та повідомляє Національний банк про конфлікти інтересів, що виникають у банку.

Рада банку має право виконувати інші функції з управління ризиками додатково до встановлених у пункті 29 глави 4 розділу I цього Положення, які не суперечать вимогам цього Положення.

Рада банку забезпечує належний рівень документування обговорень та прийнятих рішень, які мають містити стислий огляд розглянутих питань, надані рекомендації, прийняті рішення з поіменним голосуванням та особливими думками (за наявності). Банк подає таку документацію уповноваженим працівникам Національного банку на їх вимогу.

Рада банку з метою підвищення ефективності управління ризиками має право створити комітет ради банку з управління ризиками (далі - комітет з управління ризиками). Рада банку зобов'язана створити комітет ради банку з управління ризиками у випадках, передбачених законодавством України.

Рада банку створює постійно діючий підрозділ з управління ризиками та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) і забезпечує незалежне виконання функцій з управління ризиками шляхом:

1) підпорядкування підрозділу з управління ризиками головному ризик-менеджеру, головного ризик-менеджера - раді банку, підпорядкування підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) головному комплаєнс-менеджеру, головного комплаєнс-менеджера - раді банку;

2) звітування головного ризик-менеджера та головного комплаєнс-менеджера перед радою банку;

3) надання головному ризик-менеджеру/підрозділу з управління ризиками, головному комплаєнс-менеджеру/підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) прямої та необмеженої можливості обговорення питань щодо ризиків безпосередньо з радою банку без необхідності (обов'язку) інформування про це членів правління банку;

4) організаційного та функціонального відокремлення головного ризик-менеджера/підрозділу з управління ризиками та головного комплаєнс-менеджера/підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) від підрозділів (керівників підрозділів) першої та третьої ліній захисту;

5) забезпечення достатньої чисельності працівників цих підрозділів і рівня їх кваліфікації для досягнення цілей і завдань, поставлених перед ними;

6) урахування в бюджеті банку достатнього розміру фінансового забезпечення/винагороди головного ризик-менеджера/працівників підрозділу з управління ризиками та головного комплаєнс-менеджера/працівників підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс). Винагорода головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера та працівників цих підрозділів не повинна залежати від результатів роботи бізнес-підрозділів, які є об'єктом їх контролю, та має сприяти комплектуванню цих підрозділів кваліфікованими працівниками відповідного профілю. Змінна частина винагороди головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера та працівників цих підрозділів має переважно базуватися на досягнутих результатах їх діяльності;

7) гарантування доступу головного ризик-менеджера/працівників підрозділу з управління ризиками та головного комплаєнс-менеджера/працівників підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) до інформації, необхідної для їх ефективної роботи. Керівники та персонал банку мають сприяти в наданні такої інформації;

8) недопущення головного ризик-менеджера/працівників підрозділу з управління ризиками та головного комплаєнс-менеджера/працівників підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) до здійснення функцій контролю за тими операціями, за які вони раніше безпосередньо несли відповідальність або

стосовно яких раніше ухвалювали рішення на першій лінії захисту, з метою запобігання конфлікту інтересів.

Комітет з управління ризиками з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції:

1) надає рекомендації, консультації, пропозиції раді банку з питань управління ризиками для прийняття нею рішень;

2) здійснює моніторинг за дотриманням банком установленого сукупного рівня ризик-апетиту та рівня ризик-апетиту щодо кожного з видів ризику;

3) здійснює моніторинг впровадження стратегії та політики управління ризиками;

4) здійснює контроль за виконанням головним ризик-менеджером, головним комплаєнс-менеджером, підрозділами з управління ризиками та контролю за дотриманням норм (комплаєнс), покладених на них функцій;

5) бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів згідно з додатком 2 до цього Положення;

6) контролює стан виконання заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій і зауважень підрозділу внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів, Національного банку та інших контролюючих органів;

7) здійснює контроль за тим, щоб ціноутворення/установлення тарифів на банківські продукти враховувало бізнес-модель банку та стратегію управління ризиками. Якщо ціни/тарифи не покривають ризики банку, то комітет з управління ризиками розробляє заходи та подає їх на розгляд раді банку;

8) подає раді банку не рідше одного разу на квартал звіти про виконання покладених на нього функцій;

9) забезпечує виконання інших функцій та повноважень з питань управління ризиками, визначених радою банку.

Рада банку сама виконує функції комітету з управління ризиками, якщо вона не створила відповідний комітет.

33-1. Комітет з управління ризиками має право:

1) отримувати доступ до всієї інформації і даних, необхідних для виконання покладених на нього функцій;

2) одержувати звіти, повідомлення та висновки від головного ризик-менеджера та головного комплаєнс-менеджера стосовно профілю ризику банку, лімітів ризику, культури управління ризиками в банку, допущених банком порушень, інших питань, необхідних для виконання комітетом своїх функцій.

Голова комітету з управління ризиками невідкладно ініціює скликання позачергового засідання ради банку в разі значного збільшення ризиків банку та

необхідності прийняття рішень щодо вжиття необхідних попереджувальних заходів.

Правління банку забезпечує виконання завдань, рішень ради банку щодо впровадження системи управління ризиками, включаючи стратегію та політику управління ризиками, культуру управління ризиками, процедури, методи та інші заходи ефективного управління ризиками. Правління банку визнає та виконує вимоги щодо незалежного виконання обов'язків головним ризик-менеджером, головним комплаєнс-менеджером, підрозділами управління ризиками і контролю за дотриманням норм (комплаєнс) і не втручається у виконання ними своїх обов'язків.

Правління банку для реалізації своїх завдань виконує такі функції щодо управління ризиками⁴⁶:

1) забезпечує розроблення та затверджує внутрішньобанківські документи згідно з додатком 2 до цього Положення;

2) забезпечує підготовку та надання раді банку управлінської звітності про ризики, на які наражається банк, яка включає інформацію щодо нових видів продуктів чи значних змін у діяльності банку;

3) забезпечує підготовку та надання раді банку пропозицій щодо необхідності внесення змін до стратегії та політики управління ризиками;

4) забезпечує контроль за доведенням до відома відповідних структурних підрозділів і працівників банку інформації про внесені зміни до стратегії та політики управління ризиками, інших внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

5) розробляє заходи щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій та зауважень за результатами оцінки ризиків, перевірок підрозділу внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів і наглядових органів;

6) затверджує значення лімітів щодо кожного виду ризиків згідно з визначеним радою банку переліком лімітів (обмежень);

7) забезпечує адміністративну підтримку виконання головним ризик-менеджером, головним комплаєнс-менеджером, підрозділом з управління ризиками та підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс) покладених на них функцій (забезпечує організацію їх робочого процесу, видає розпорядчі документи для реалізації рішень ради банку).

Правління банку має право виконувати інші функції з управління ризиками додатково до встановлених у пункті 36 глави 6 розділу I цього Положення, які не суперечать вимогам цього Положення.

⁴⁶ Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.

Підрозділ з управління ризиками з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції з управління ризиками:

1) забезпечує своєчасне виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, пом'якшення та звітування щодо суттєвих ризиків;

2) бере участь у розробленні стратегії управління проблемними активами й оперативного плану та здійснює моніторинг за їх реалізацією;

3) забезпечує моніторинг та попередження порушень показників ризик-апетиту та лімітів ризику, контролює наближення показників ризиків до ризик-апетиту та лімітів ризику та ініціює вжиття заходів для попередження їх порушень;

4) готує звіти щодо ризиків;

5) здійснює постійний аналіз ризиків, на які наражається банк під час своєї діяльності, з метою підготовки пропозицій з прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень щодо пом'якшення ризиків;

5-1) здійснює контроль за оцінкою майна відповідно до підпунктів 2-4 пункту 177 глави 21 цього Положення;

6) розробляє та підтримує в актуальному стані методики, інструменти та моделі, що використовуються банком для аналізу впливу різних факторів ризиків на фінансовий стан, капітал та ліквідність банку;

7) здійснює оцінку кредитного ризику;

8) здійснює стрес-тестування;

9) обчислює профіль ризику банку;

10) готує висновки щодо ризиків, які притаманні новим продуктам та значним змінам у діяльності банку, до моменту їх впровадження для прийняття управлінських рішень;

11) готує висновки щодо ризиків, які притаманні як новим кредитам, так і змінам за діючими кредитами, для прийняття управлінських рішень щодо надання нових кредитів чи внесення змін до діючих кредитних договорів;

12) розробляє, впроваджує та здійснює моніторинг системи раннього реагування;

13) готує висновки для прийняття управлінських рішень щодо врегулювання заборгованості боржників/контрагентів;

14) розробляє, бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів згідно з додатком 2 до цього Положення.

Підрозділ з управління ризиками має право виконувати інші функції з управління ризиками додатково до встановлених у пункті 37 глави 7 розділу I цього Положення, та які не суперечать вимогам цього Положення.

37-1. Головний ризик-менеджер несе відповідальність за виконання функцій підрозділом з управління ризиками.

37-2. Головний ризик-менеджер виконує такі функції:

1) подає звіти щодо ризиків раді банку, комітету з управління ризиками та правлінню банку з урахуванням вимог цього Положення;

2) інформує раду банку, комітет з управління ризиками, правління банку про надмірні ризики, на які може наражатись банк;

3) забезпечує координацію роботи з питань управління ризиками між структурними підрозділами банку;

4) надає пропозиції раді банку та правлінню банку щодо необхідних заходів для пом'якшення впливу ризиків (у розрізі кожного виду) на фінансовий стан, капітал та ліквідність банку, уключаючи ініціювання встановлення лімітів ризиків та/або перегляду їх значень;

5) розробляє, бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів згідно з додатком 2 до цього Положення.

Головний ризик-менеджер має право бути присутнім на засіданнях правління банку, комітетів та інших колегіальних органів, утворених правлінням банку, та накладати заборону (вето) на рішення цих органів, якщо реалізація таких рішень призведе до порушення встановленого ризик-апетиту та/або затверджених лімітів ризику, а також в інших випадках, установлених радою банку, та невідкладно інформує раду банку або комітет з управління ризиками про такі рішення.

Головний ризик-менеджер повинен мати освіту, яка забезпечує належне виконання ним посадових обов'язків, та досвід роботи не менше п'яти років в банківській системі в сфері управління ризиками.

Підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції з управління комплаєнс-ризиком:

1) забезпечує організацію контролю за дотриманням банком норм законодавства, внутрішньобанківських документів та відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк;

2) забезпечує моніторинг змін у законодавстві та відповідних стандартах професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк, та здійснює оцінку впливу таких змін на процеси та процедури, запроваджені в банку, а також забезпечує контроль за імплементацією відповідних змін у внутрішньобанківські документи;

3) забезпечує контроль за комплаєнс-ризиком, що виникає у взаємовідносинах банку з клієнтами та контрагентами, з метою запобігання участі та/або використання банку в незаконних операціях;

4) забезпечує управління ризиками, пов'язаними з конфліктом інтересів, що можуть виникати на всіх рівнях організаційної структури банку, прозорість реалізації процесів банку та в разі виявлення будь-яких фактів, що свідчать про наявність конфлікту інтересів у банку, інформує головного комплаєнс-менеджера;

5) забезпечує організацію контролю за дотриманням банком норм щодо своєчасності та достовірності фінансової та статистичної звітності;

5-1) здійснює на регулярній основі контроль за відсутністю конфлікту інтересів між керівниками банку та суб'єктом оціночної діяльності;

6) забезпечує організацію контролю за захистом персональних даних відповідно до законодавства України;

7) надає роз'яснення, консультації керівникам банку на їх запити з питань контролю за дотриманням банком законодавства України та відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк;

8) забезпечує проведення навчання та обізнаність працівників банку щодо дотримання норм законодавства, відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк, культури управління ризиками, урахуваючи кодекс поведінки (етики);

10) забезпечує функціонування системи управління ризиками шляхом здійснення своєчасного виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування і надання рекомендацій щодо пом'якшення комплаєнс-ризиків;

11) забезпечує організацію контролю за відповідністю процесів щодо управління проблемними активами законодавству України та внутрішньобанківським документам;

12) забезпечує контроль за дотриманням банком норм щодо визначення переліку пов'язаних з банком осіб для забезпечення цілісності та повноти процесу ідентифікації пов'язаних з банком осіб і контролю за операціями з ними;

13) готує висновки щодо комплаєнс-ризиків, який притаманний новим продуктам та значним змінам у діяльності банку, до моменту їх запровадження для прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень;

14) готує висновки стосовно комплаєнс-ризиків для ухвалення кредитних рішень щодо кредитів пов'язаним із банком особам;

15) здійснює контроль за відповідністю системи компенсацій та відшкодування, що запроваджена в банку, а також процедур притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників банку, вимогам законодавства України;

16) готує звіти щодо комплаєнс-ризиків;

17) обчислює профіль комплаєнс-ризиків;

18) розробляє, бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів згідно з додатком 2 до цього Положення та контролює їх дотримання;

19) бере участь у дослідженні подій внутрішнього та зовнішнього шахрайства.

Підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) має право виконувати інші функції з управління ризиками додатково до встановлених у пункті 40 глави 8 розділу I цього Положення, та які не суперечать вимогам цього Положення.

Головний комплаєнс-менеджер несе відповідальність за виконання підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс) покладених на цей підрозділ функцій.

Головний комплаєнс-менеджер виконує такі функції:

1) подає звіти щодо комплаєнс-ризиків раді банку, комітету з управління ризиками та правління банку з урахуванням вимог цього Положення;

2) забезпечує координацію роботи з питань управління комплаєнс-ризиком між структурними підрозділами банку;

3) інформує раду банку, комітет з управління ризиками, правління банку про надмірні ризики, на які може наражатися банк;

4) повідомляє Національний банк про підтверджені факти неприйнятної поведінки в банку/порушення в діяльності банку та конфлікти інтересів, що виникли в банку, якщо радою банку не були застосовані заходи, що забезпечили їх усунення. Інформація про підтверджені факти неприйнятної поведінки в банку/порушення в діяльності банку та про конфлікти інтересів, що виникли в банку, надається структурному підрозділу Національного банку, що здійснює безвиїзний нагляд за банками;

5) забезпечує розроблення, бере участь у розробленні внутрішньобанківських документів згідно з додатком 2 до цього Положення.

Головний комплаєнс-менеджер має право виконувати інші функції додатково до визначених у пункті 40-2 глави 8 розділу I цього Положення та які не суперечать вимогам цього Положення.

Головний комплаєнс-менеджер несе відповідальність за діяльність цього підрозділу, має право бути присутнім на засіданнях правління банку, комітетів та інших колегіальних органів, утворених правлінням банку, і накладати заборону (вето) на рішення цих органів, якщо реалізація таких рішень призведе до порушення вимог законодавства, відповідних стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк, конфлікту інтересів, а також в інших випадках, установлених радою банку, та невідкладно інформує раду банку та/або комітет з управління ризиками про такі рішення.

Головний комплаєнс-менеджер повинен мати повну вищу освіту в галузі економіки, менеджменту (управління) або права, досвід роботи не менше трьох років в банківській системі в сфері контролю за дотриманням норм (комплаєнс) або управління ризиками (у тому числі з питань фінансового моніторингу), внутрішнього аудиту, юридичного супроводження діяльності банку.

Банк має право покладати на головного комплаєнс-менеджера функції відповідального працівника банку за проведення фінансового моніторингу за дотримання вимог пункту 32 глави 4 розділу I цього Положення.

Банк визначає процедуру взаємодії між підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс) і підрозділом з управління ризиками, а також між іншими підрозділами банку в частині управління операційним ризиком.

Банк створює та веде базу внутрішніх подій комплаєнс-ризиків, здійснює аналіз накопиченої в ній інформації. Якщо банк веде базу внутрішніх подій комплаєнс-ризиків окремо від бази внутрішніх подій операційного ризику, то він забезпечує реєстрацію в базі внутрішніх подій операційного ризику всіх подій комплаєнс-ризиків, які підпадають під визначені банком критерії звітування щодо внутрішніх подій операційного ризику.

Банк розробляє внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками, мінімальний перелік яких визначений у додатку 2 до цього Положення, з урахуванням вимог цього Положення, а також вимог законодавства України, документів Базельського комітету з банківського нагляду та міжнародних документів, які регламентують принципи корпоративного управління та управління ризиками в банках.

Банк розробляє за кожним видом ризику внутрішньобанківські документи у формі положень, порядків, процедур або іншій формі, які документально закріплюють процес управління ризиками, регламентують інші питання з управління кожним з видів ризиків та враховують вимоги цього Положення.

Банк має право об'єднувати окремі внутрішньобанківські документи в один або кілька документів, не порушуючи вимог цього Положення щодо їх розроблення, наповнення, затвердження, перегляду та інших вимог.

Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками мають відповідати стратегії та бізнес-плану банку, декларації схильності до ризиків, бути оформленими, затвердженими, послідовними та мати достатній рівень деталізації.

Банк своєчасно переглядає та оновлює (актуалізує) внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками з урахуванням змін у законодавстві, відповідних стандартах професійних об'єднань, дія яких поширюється на банк.

Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками мають визначати порядок взаємодії між усіма організаційними рівнями банку, включаючи рівень керівників банку.

Неподання для ознайомлення уповноваженим працівникам Національного банку на їх вимогу під час здійснення банківського нагляду внутрішньобанківських документів щодо побудови та функціонування системи управління ризиками, а також те, що в банку немає таких документів, є підставою для негативних висновків

щодо організації системи управління ризиками банку, а також застосування до банку заходів впливу в порядку, установленому Положенням № 346.

Декларація схильності до ризиків повинна обов'язково визначати:

1) сукупний рівень ризик-апетиту та види ризиків, які банк має намір приймати та утримувати для досягнення бізнес-цілей. Сукупний рівень ризик-апетиту має відповідати бізнес-моделі банку. Банк має право не включати ризик ліквідності до сукупного рівня ризик-апетиту;

2) максимальний рівень допустимого для банку ризику (Risk Capacity), виходячи із розміру наявних ресурсів (капіталу та потреб у ліквідності) та з урахуванням необхідності дотримання вимог Національного банку, зобов'язань перед інвесторами, вкладниками, іншими кредиторами та акціонерами;

3) кількісні та якісні показники ризик-апетиту, які враховують такі аспекти, як достатність капіталу, ліквідність, операційна прибутковість та вартість ризику. Банк має встановити показники ризик-апетиту щодо забезпечення банком дотримання встановлених нормативів достатності регулятивного капіталу та ліквідності;

4) рівень ризик-апетиту щодо кожного з видів ризику (індивідуальний рівень), який має стати основою для встановлення лімітів, а також мінімальний перелік кількісних та якісних показників ризик-апетиту щодо кожного з видів ризику;

5) підходи та перелік припущень, що були використані банком під час визначення показників ризик-апетиту, наведених у підпунктах 1-4 пункту 63 глави 10 розділу I цього Положення;

6) види ризиків, яких банк має уникати;

7) внутрішні та зовнішні чинники та обмеження, що впливають на прийняття банком ризиків.

Зміст декларації схильності до ризиків має доводитися до відома працівників банку, які приймають ризики та несуть відповідальність за них. Декларація схильності до ризиків повинна бути легкою для її розуміння та моніторингу дотримання.

Ризик-апетит до кожного з видів ризику є комбінацією кількісних показників, перелік яких залежить від виду ризику та таких загальних якісних вимог:

1) повноти внутрішньобанківських документів з управління ризиками, які відповідають бізнес-моделі банку;

2) наявності опису процесів банку, що визначають ключові точки, в яких банк може наражатися на суттєві ризики;

3) достатнього рівня кваліфікації персоналу банку, що забезпечують виконання процесів з управління ризиками;

4) достатності та належного функціонування інформаційних систем банку щодо управління ризиками, необхідних для підтримки процесів;

5) наявності в інформаційних системах щодо управління ризиками банку повних та якісних даних, що забезпечують належну оцінку величини ризиків;

6) наявності контролю за дотриманням норм (комплаєнс), кодексу поведінки (етики), запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Рада банку під час визначення стратегії та складання бізнес-плану банку враховує величину ризик-апетиту, зазначену в декларації схильності до ризиків. Рада банку також враховує визначений рівень ризик-апетиту в разі прийняття рішення щодо збільшення обсягів активів у результаті розширення діючих видів діяльності, запровадження нових продуктів та значних змін у діяльності банку.

Стратегія/стратегії управління ризиками повинна містити:

1) основні цілі управління ризиками;

2) перелік суттєвих ризиків із зазначенням видів операцій, які генерують ці ризики;

3) принципи та підходи щодо визначення прийняттого співвідношення дохідності та ризиків;

4) загальні принципи управління ризиками.

Рада банку затверджує та регулярно (не рідше одного разу на рік) переглядає стратегію/стратегії управління ризиками.

Банк розробляє план відновлення діяльності відповідно до вимог Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року № 95.

Банк розробляє внутрішньобанківський документ щодо програми навчання та підвищення кваліфікації працівників банку з питань управління ризиками, який включає такі напрями:

1) вимоги законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку, документів Базельського комітету з банківського нагляду з питань управління ризиками;

2) вимоги внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

3) практичні заняття щодо реалізації внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

4) забезпечення безперервної діяльності та фінансування в кризових ситуаціях;

5) вивчення сучасного досвіду, включаючи міжнародний, щодо управління ризиками;

б) порядок організації процесу управління ризиками та підходи до управління окремими видами ризиків.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте санкційну політику суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ.

2. Назвіть вимоги, що встановленні Законом про ПВК/ФТ до суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ.

3. Охарактеризуйте Закон України «Про санкції».

4. Дайте характеристику внутрішньобанківської системи управління ризиками ПВК/ФТ, яка забезпечує мінімізацію ризиків уникнення обмежень.

5. назвіть основні види санкцій, що застосовуються в системі ПВК/ФТ банками.

6. Охарактеризуйте розміри штрафів, що можуть бути застосовані до суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

7. Визначте механізм розрахунку суми штрафу у разі вчинення двох і більше видів порушень СПФМ.

8. Охарактеризуйте механізм застосування до суб'єкта первинного фінансового моніторингу заходів впливу.

9. визначте особливості правової основи застосування санкцій до СПФМ.

10. Назвіть підстави для застосування санкцій до СПФМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations. Updated October 2020. URL: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>.

2. Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями). К.: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/2_Zbirka.pdf.

3. Глущенко О., Семеген І. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / за заг. ред. Р. Слав'юка. Київ : УБС НБУ, 2014. 386 с.

4. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Постанова КМУ від 09.09.2020 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>.

5. Дмитров С.О., Медвідь Т.А., Левченко Л.Г. Визначення ризику банківської установи щодо використання її послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в ході інспектування: монографія. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2014. 103 с.

6. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу в банках: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2014. 292 с.

7. Єфименко Т.І. Розвиток національної системи фінансового моніторингу. Київ: ДННУ "Академія фінансового управління", 2013. 378 с.

8. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2020 р. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20/print>.

9. Положення про здійснення установами фінансового моніторингу. Постанова Правління Національного банку України від 28.07.2020 р. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

10. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Постанова Кабінету Міністрів України від 28.08.2001 р. № 1124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2001-%D0%BF#Text>.

11. Політика протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження

зброї масового знищення АТ «БАНК 3/4» (нова редакція). Київ. 2021. 20 с. URL: <https://bank34.ua/upload//Policy.pdf>.

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

13. Про затвердження Порядку формування та оприлюднення комплексної адміністративної звітності у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Постанова КМУ від 05.08.2020 р. № 692. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/31020692.pdf>.

14. Рекомендації FATF. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. 2018. 266 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>.

15. Рекуненко Т. О., Самойленко О. О. Фінансовий моніторинг у системі протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/45.pdf.

16. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.03.2021 р. № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0532-21#Text>.

17. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.

18. Про оборону України: Закону України від 06.12.1991 р. № 1932–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed20230323#Text>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

М.В. Вінічук,
Кандидат економічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ПБК/ФТ СПФМ

Курс лекцій

Умовн. друк. арк. __.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 70007, м. Львів, вул. Городоцька, 26

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.